

**Západočeská univerzita v Plzni**

**Fakulta právnická**



# **DIPLOMOVÁ PRÁCE**

Trest obecně prospěšné práce

Zpracoval: Mgr. Pavel Vaculka

Plzeň 2016

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2015/2016

## ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Pavel VACULKA**  
Osobní číslo: **R11M0344P**  
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**  
Studijní obor: **Právo**  
Název tématu: **Trest obecně prospěšné práce**  
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

### Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Historie trestu obecně prospěšných prací
3. Zákonný rámec ukládání a výkonu trestu
4. Zahraniční úprava obdobného trestu
5. Aplikace trestu obecně prospěšných prací v praxi
6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce:

**JUDr. Simona Stočesová, Ph.D.**

Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **15. května 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2016**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 30. března 2016

Mgr. Pavel Vaculka

## **Poděkování**

Rád bych tímto poděkoval vedoucí mé diplomové práce, vážené paní JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL.M., za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování diplomové práce. Zároveň bych chtěl poděkovat kolegyním na pracovišti Mgr. Janě Kosařové a Mgr. Janě Burianové za jejich podporu při psaní nejen této práce, ale i v průběhu celého studia.

*„Žádný moudrý člověk netrestá proto, že se stala chyba, nýbrž aby se neopakovala.“*

*Seneca*

# Obsah

1. ÚVOD .....	8
2. HISTORIE TRESTU .....	12
2.1. Období let 1707 - 1918 .....	12
2.2. Období let 1918 - 1938 .....	14
2.3. Období let 1939 - 1947 .....	15
2.4. Období let 1947 – 1961 .....	18
2.5. Období let 1961 - 1996 .....	22
2.6. Období od roku 1996 .....	25
3. ZÁKONNÝ RÁMEC UKLÁDÁNÍ A VÝKONU TRESTU .....	30
3.1. Ukládání trestu obecně .....	32
3.2. Obecná prospěšnost vykonávané práce .....	36
3.3. Zákonná výměra trestu .....	37
3.4. Vykonávací řízení .....	40
3.5. Ukládání trestního opatření mladistvým pachatelům .....	45
4. ZAHRANIČNÍ ÚPRAVA OBDOBNEHO TRESTU .....	46
4.1. Slovenská republika .....	48
4.2. Nizozemské království .....	50
4.3. Skotsko .....	51
4.4. Švýcarská konfederace .....	52
4.5. Stát Izrael .....	53
4.6. Maltská republika .....	53
4.7. Rakouská republika .....	54
4.8. Rumunsko .....	54
4.9. Ruská federace .....	55
5. APLIKACE TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ V PRAXI .....	57
5.1. Ukládání trestu v hlavním líčení .....	58
5.2. Ukládání trestu v řízení před samosoudcem .....	61
5.3. Dohoda o výkonu trestu .....	66
5.4. Odpovědnost za škodu a pojištění při výkonu trestu .....	70
5.5. Výkon trestu a jeho přeměna .....	75
6. ZÁVĚR .....	93
SUMMARY .....	96
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY: .....	97

# 1. Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolil téma „Trest obecně prospěšné práce“. Jde o téma individuálně zvolené. Důvodem, proč jsem si jej pro diplomovou práci vybral, je můj pracovní zájem o tuto problematiku. Od roku 2012 pracuji jako probační úředník a při své práci se zabývám zejména agendou trestu obecně prospěšných prací.

Dne 1. ledna 1996 byl do českého právního řádu zaveden institut alternativního trestu obecně prospěšných prací (zákonem č. 152/1995 Sb.). V roce 2016 uplyne 20 let od zavedení tohoto alternativního trestu. Cílem práce je pokusit se zmapovat historické souvislosti trestu, přiblížit zahraniční právní úpravu, vymezit zákonný rámec trestu obecně prospěšných prací a poukázat na praktické problémy s jeho aplikací z pohledu pracovníků justice a probačního úředníka, včetně shrnutí nejdůležitější judikatury soudů.

Alternativní tresty jsou z ekonomického hlediska pro stát podstatně levnější a pro odsouzeného často vhodnější a účinnější než trest odnětí svobody.

Alternativou se rozumí možnost volit mezi dvěma a více způsoby řešení. „V trestním právu to znamená, že soudce při ukládání trestu obžalovanému má možnost uložit trest odnětí svobody nebo naopak vybrat trest, který bude vykonán na svobodě. Uložení trestu neznamena vyřknout nad obžalovaným ortel určitého trestu, a tím celý případ uzavřít, ale také se zamyslet nad osobou obžalovaného, zvážit jeho sociální situaci, a vybrat pro něj vhodný trest vzhledem k závažnosti spáchaného trestného činu. Není snadné vybírat z možných trestů, které nabízí český trestní zákoník, protože jedinečnost osobnosti každého pachatele a nutnost individualizace trestu nutí soudce k pečlivému zvážení nabízených možností potrestání a následnému vybrání toho trestu, o němž je soudce přesvědčen, že nejlépe splní svůj účel.

Nejlépe smysl alternativy v trestním právu vystihuje tato definice.

1. Alternativa je volba trestu nespojeného s odnětím svobody. Je ukládán pachateli, který by jinak byl odsouzen k trestu odnětí svobody.
2. Alternativa trestu odnětí svobody nesmí zahrnovat žádnou ztrátu svobody. Jinak by mohlo jít pouze o vylepšení trestu odnětí svobody, o jeho lepší a humánnější výkon.



3. Pachatel musí být schopen vyhovět stanoveným podmínkám, což se týká zejména výše ukládaného peněžitého trestu.“<sup>1</sup>

Alternativní tresty lze rozdělit do dvou kategorií. Jejich společným rysem je, že pachatele nezavazují zcela svobody, ale částečně zbavují nebo omezují jeho práva. První kategorie těchto trestů nespojených s odnětím svobody zahrnuje např. elektronické monitorování (Anglie, Nizozemí) a kontrolovanou svobodu (Francie a Itálie). Do této skupiny rovněž patří peněžité tresty, které zasahují do finanční svobody pachatele. Druhá kategorie se liší od první tím, že se nejenom zaměřuje na negativní omezení práv a svobod, ale má také pozitivní obsah, úmysl konfrontovat pachatele s trestným činem, který spáchal, a zároveň ho konfrontovat s jeho odpovědností vůči sobě samému a vůči společnosti tím, že mu poskytne příležitost vrátit něco pozitivního celé společnosti. „Restorativní justice neboli obnovující (tj. do původního stavu věci vracející) je nové moderní pojetí, z něhož tyto sankce vycházejí. Do této skupiny patří sankce jako náhrada způsobené škody, kompenzace oběti trestného činu, narovnání, kurzy sociálního výcviku, kurzy zaměřené na řešení problémů pachatele s alkoholem za volantem, výkon bezplatné práce ve prospěch společenství a probace.“<sup>2</sup>

Jedním z hlavních cílů, ke kterým se má zavedením alternativních trestů dospět, je snížení míry zasahování do osobní svobody pachatele. Obecné pravidlo upravující vztah mezi vězeňskými a nevězeňskými tresty, které můžeme chápat jako výraz toho, že omezování ukládání vězeňských trestních sankcí je považováno za žádoucí, nalezneme ve švédském trestním zákonu. Stojí zde, že “soud by měl mít především na paměti skutečnost, že trest má příznivě napomoci pachatelově adaptaci ve společnosti.“<sup>3</sup>

Délka trvání alternativní sankce musí být úměrná trestnému činu a délce odnětí svobody, který by jinak byl za trestný čin uložen. Podstatou trestu obecně prospěšných prací je de facto nucená legální práce, která je vykonána v obecný prospěch široké veřejnosti, tento druh trestu má oporu i v českém právním řádu,

---

<sup>1</sup> ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Vlasta MAKARIUSOVÁ a Vojtěch SEDLÁČEK. Sociální ochrana. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1998, 194 s. ISBN 80-859-8197-1

<sup>2</sup> KALMTHOUT, A. M., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí, *Právní rozhledy*, 2013, č. 12, 620, ISSN 1210-6410

<sup>3</sup> Alternativní opatření k trestu odnětí svobody. *České vězeňství*. 1995, č. 2, 32 s. ISSN 1213-9297

konkrétně v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, která stanoví „Od nikoho se nebude vyžadovat, aby vykonával nucené nebo povinné práce. Za nucenou nebo povinnou práci se nepovažuje práce běžně požadovaná při výkonu trestu, nebo v době podmíněného propuštění z tohoto trestu.“<sup>4</sup> Také Listina základních práv a svobod stanoví, že „Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám. Uvedené ustanovení se nevztahuje na práce ukládané podle zákona ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody.“<sup>5</sup>

Ustanovení Listiny základních práv a svobod vychází mimo jiné i z Úmluvy č. 29 o nucené nebo povinné práci, která byla přijata na Generální konferenci Mezinárodní organizace práce v Ženevě dne 10. června 1930 a která v článku 2 definuje nucenou nebo povinnou práci jako „každou práci nebo službu, která se na kterékoliv osobě vymáhá pod pohrůžkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně. V odst. 2 je upřesněno, že nucená nebo povinná práce nezahrnuje „žádnou práci ani službu, která se na kterékoli osobě vymáhá v důsledku odsouzení soudním rozhodnutím, pokud se tato práce nebo služba vykonává pod dohledem a kontrolou veřejného úřadu a pokud řečená osoba nepronajímá ani nevydává k dispozici soukromým jednotlivcům, soukromým společnostem ani soukromým právnickým osobám.“<sup>6</sup>

„Zákaz nucených prací či povinné práce v mezinárodním právu není chápán pouze jako odraz lidského práva na ochranu osobnosti a lidské důstojnosti, ale také je odrazem absolutního zákazu mučení a jiného nelidského a ponižujícího zacházení. Současná doktrína považuje zákaz nucených prací nebo služeb nejenom za odraz zákazu mučení, ale také za odraz lidské důstojnosti, kdy se obecně považuje nucená práce za neslučitelnou s lidskou důstojností, stejně jako ponižování, otroctví, teror, terorismus, masové vraždění, pronásledování atd. Nicméně nucená práce nemá absolutní povahu, jako je tomu např. u zákazu otroctví, a mezinárodní smlouvy připouštějí výjimky, jež jsou ovšem taxativně

---

<sup>4</sup> Ustanovení čl. 4 odst. 3 písm. a) zákona č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v platném znění

<sup>5</sup> Ustanovení čl. 9 zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod v platném znění

<sup>6</sup> Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 506/1990 Sb., Federální ministerstvo zahraničních věcí sděluje, že dne 28. června 1930 byla na 14. zasedání generální konference Mezinárodní organizace práce přijata Úmluva o nucené nebo povinné práci (č. 29). Ratifikace Úmluvy Československou republikou byla zapsána dne 30. října 1957 generálním ředitelem Mezinárodního úřadu práce. Podle svého článku 28 Úmluva vstoupila pro Československou republiku v platnost dnem 30. října 1958.

stanoveny. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva se výkladu zákazu nucené práce dotýká okrajově pouze v souvislosti s výkladem zákazu mučení nebo podrobení nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu. Evropský soud pro lidská práva v minulosti shledal zacházení v různých případech jako „nelidská“, zejména protože byla prováděna úmyslně po dobu mnoha hodin a způsobila, ne-li skutečná poškození zdraví, pak alespoň fyzické a morální utrpení. Zacházení jsou pokládána za „ponižující“, pokud svou povahou mohou vyvolat u obětí pocity strachu, úzkosti a méněcennosti, jsou způsobilé je pokořit a potupit a snad také zlomit jejich fyzickou nebo psychickou odolnost nebo pokud by dohnala oběti k jednání proti své vůli nebo v rozporu se svým svědomím. Aby byly trest nebo zacházení vnímány jako „nelidské“ nebo „potupné“, musí inkriminované utrpení a pokoření v každém případě přesáhnout to, které je nevyhnutelným prvkem utrpení a pokoření spojených s danou formou legitimního zacházení nebo trestu.“<sup>7</sup>

---

<sup>7</sup> MLSNA, Petr; GRIVNA, Tomáš. Nucená práce z pohledu ústavního, mezinárodního a trestního práva. *Právní rozhledy*, 2011, č. 21. s. 772-774. ISSN 1210-6410

## 2. Historie trestu

### 2.1. Období let 1707 - 1918

Určitá forma práce jako trest nebo práce spojená s jiným druhem trestu provází trestní právo od nepaměti. Zrod moderního trestního práva v Českých zemích se formoval od počátku 18. století.<sup>8</sup> První významný trestní zákoník nazvaný *Constitutio criminalis Josephina* byl vydán za vlády Josefa I. v roce 1707. Na *Constitutio criminalis Josephina* navázal v roce 1768 trestní zákoník Marie Terezie *Constitutio criminalis Theresiana*. V roce 1787 za vlády Josefa II. následuje vydání Všeobecného zákoníku o zločinech a způsobu jejich trestání. Na tento zákoník navázal v roce 1803 za vlády Leopolda II. zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích, který v § 17 stanoví zostření trestu žaláře přidržením k dílu a práci veřejné.<sup>9</sup> V roce 1852 dochází k vydání nového zákona č. 117 o zločinech, přečinech a přestupcích, který stanoví možnost zostření vězení těžší prací. Na práci jako účinný výchovný prostředek pamatuje i vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech, který stanoví, že „s trestem žaláře jest zpravidla spojeno přidržování k práci.“<sup>10</sup> Zákon dále umožnil zostření vězení prací v kasárnách a v táboře, toto zostření je možno užít pouze u prostého mužstva a osob jemu na roveň postavených.

I další zákony využívají práce jako výchovného prostředku, např. zákon č. 43/1872 ř. z., jenž se týče vykonávání trestů na svobodě ve vazbě o samotě a zřizování komisí pro vykonávání trestů, který stanovil povinnost pro trestance, který má být ve vazbě o samotě k nepřerušené práci přidržován, při tom bylo přihlédnuto k jeho postavení, k jeho způsobilosti k práci a k dosavadnímu způsobu zaměstnání. Pokud byl zproštěn povinnosti pracovat, byla mu dána příležitost k příhodnému způsobu zaměstnání.<sup>11</sup> Zákon o policejním dohledu<sup>12</sup> stanovil, že „u osob zahálčivých či práce se štítících, které se dopustily vyjmenovaných přestupků, může trestní soud stanovit povinnost, že tyto osoby

<sup>8</sup> VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 694 s. ISBN 978-80-7380-257-8

<sup>9</sup> ADAMOVIČ, Karolína. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Dokumenty (Aleš Čeněk). Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 359 s. ISBN 80-86898-04-0

<sup>10</sup> Ustanovení § 29, zákon č. 19/1855 ř. z., Vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech

<sup>11</sup> Ustanovení § 5, zákon č. 43/1872 ř. z., jenž se týče vykonávání trestů na svobodě ve vazbě o samotě a zřizování komisí pro vykonávání trestů

<sup>12</sup> Ustanovení § 13 a násl., zákon č. 108/1873 ř. z., o jimžto se vydávají nařízení dle policejního práva trestního proti zahalečům a tulákům

mohou být drženy v donucovací pracovně.“ Maximální délka umístění v donucovací pracovně byla stanovena na tři roky. Došlo-li k nápravě, mohl být odsouzený propuštěn i dříve, pokud byl odsouzený propuštěn před uplynutím dvou roků a na svobodě nevedl řádný život, mohl být do donucovací pracovny opětovně umístěn na dobu, která zbývala do tří let. Zákon pamatoval i na mladistvé pachatele, které bylo možno umístit do nápravny mladých napravenců. Do těchto nápravoven bylo možné umístit také nedospělé jedince, kteří se dopustili trestného činu, který se pro nedostatek věku nepokládal za zločin, ale byl považován za přestupek.

V roce 1885 dochází ke stanovení jednotných pravidel pro umístění odsouzených osob do donucovacích pracoven. Byl vydán zákon č. 89/1885 ř. z., jímž se vydávají trestní ustanovení o tom, kdo v donucovacích pracovnách nebo polepšovacích ústavech držen býti může. Zákon vymezil jednání, jako bylo např. tuláctví, žebrota, zahálčivost, smilstvo, u kterých stanovil také příslušné tresty a stanovil možnost využití institutu umístění do donucovací pracovny u osob, které mají nařízený policejní dohled podle zákona o policejním dohledu. Tato možnost bývala využívána u jednání méně závažného tedy u přestupků. Dále zákon upravil možnost umístit do polepšovacích ústavu nedospělé jedince, kteří se dopustili trestného činu, který se pro nedostatek věku nepokládal za zločin, ale byl považován za přestupek. V návaznosti na výše uvedený zákon byl vydán zákon č. 90/1885 ř. z. o donucovacích pracovnách a polepšovacích ústavech. Zákon stanovil povinnost péče o tyto ústavy příslušné zemi, dal možnost více zemím spojit se při zřízení společné donucovací pracovny. Země měly možnost rozhodnou o zřízení tohoto ústavu již v okrese nebo obci. Finanční náklady na zřízení a provoz nesly příslušné země. Stát na zřízení přispěl podle potřeby a přiměřenosti, např. v arcivévodství Rakouském pod Emží výše příspěvku byla stanovena maximálně na 300000 zlotých.<sup>13</sup>

Do donucovací pracovny nebylo možné umístit osoby, které nemohly vykonávat lehčí práce, nesvéprávné osoby, osoby, které byly nakaženy neduhem nebo nemocí, pokud se neuzdraví, těhotné a kojící osoby a osoby mladší osmnácti let. Při stanovení délky umístění v donucovací pracovně zůstal zachován stav shodný se zákonem o policejním dohledu, maximální délka umístění

---

<sup>13</sup> Zákon č. 87/1885 ř. z., jímž poskytuje se příspěvek ze státních peněz k nákladům na novou donucovací pracovnu, která v arcivévodství Rakouském pod Emží od země bude zřízena

v donucovací pracovně byla tři roky. Došlo-li k nápravě, mohl být odsouzený propuštěn i dříve, pokud byl odsouzený propuštěn před uplynutím dvou roků a na svobodě nevedl řádný život, mohl být do donucovací pracovny opětovně umístěn na dobu, která zbývala do tří let.

Pro osoby mladší osmnácti let byly zřízeny polepšovací ústavy, do těchto ústavů byly umísťovány osoby, které splnily zákonné podmínky pro umístění do donucovací pracovny. V těchto ústavech (polepšovnicích) byly umístěny, dokud to vyžadoval výchovný účel nejdéle do dvaceti let věku. Zákon připouštěl možnost místo polepšovacího ústavu, zřídit v donucovacích pracovnách zvláštní oddělení pro mladistvé.

## **2.2. Období let 1918 - 1938**

Po vzniku Československa v roce 1918 došlo recepčním zákonem<sup>14</sup> k převzetí rakouského právního řádu pro české země. V platnosti zůstaly také právní předpisy v oblasti trestního práva. V roce 1929 přijalo Národní shromáždění republiky Československé zákon č. 102/1929 Sb., o zřízení nucených pracovních kolonií a o změně některých ustanovení trestního práva. Zřízením nucených pracovních kolonií byl doplněn systém donucovacích pracoven. Tyto pracovní kolonie byly zvláštním typem donucovacích pracoven. Zatímco donucovací pracovny byly uzavřené ústavy, nucené pracovní kolonie byly myšleny jako zařízení, v nichž umístěné osoby byly zaměstnány zejména prací na volném vzduchu. Nucené pracovní kolonie byly sociální a zabezpečovací ústavy. Osoby zde umístěné byly vedeny k řádnému životu. Tyto ústavy nesměly být výdělečné. Náklady na zřízení a provoz zůstaly svěřeny jednotlivým zemím, pokud to bylo možné, byly náklady na provoz hrazeny z výtěžku těchto ústavů.<sup>15</sup>

Na nucené pracovní kolonie se vztahoval zákon o donucovacích pracovnách, zákon nově stanovil, koho bylo možné umístit do donucovací pracovny. Jednalo se o odsouzené, kterým byl opakovaně (minimálně dvakrát) uložen trest za některý z vyjmenovaných přestupků. Nově bylo možné do ústavu umístit odsouzeného pro zločin ze zahálčivosti, ničemné lehkomyšlnosti nebo hrubé zjištnosti, který byl již minimálně dvakrát potrestán trestem odnětí svobody

---

<sup>14</sup> Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

<sup>15</sup> Blíže např. Zpráva č. 1350 výboru ústavně-právního a rozpočtového k usnesení senátu (tisk sněm. 1223) o vládním návrhu zákona (tisk sněm. 445 a 476) o zřízení nucených pracovních kolonií a o změně některých ustanovení trestního práva

za obdobný majetkový zločin. Do donucovací pracovny nesměly být umístěny osoby k jakékoliv práci nezpůsobilé, duševně choré, nemocné a osoby těhotné a kojící. Podmíněně odsouzení mohli být drženi v donucovací pracovně, jestliže bylo podmíněně propuštění odvoláno. Doba umístění v donucovací pracovně byla stanovena od šesti měsíců do pěti let podle závažnosti spáchaného činu. Z pracovny mohli být odsouzení podmíněně propuštěni nejdříve po uplynutí šesti měsíců (jednoho roku), zároveň jim byla stanovena zkušební doba dva roky až pět let.

Osoby, které bylo možné umístit do donucovací pracovny a jejichž nebezpečnost byla menší, mohly být umístěny v pracovní kolonii, zde však nemohl být vykonán trest vězení. Doba, po kterou mohli být umístěni v pracovní kolonii, byla stanovena na šest měsíců až tři roky. Také zde mohlo dojít k podmíněnému propuštění odsouzeného a stanovení zkušební doby od dvou let do pěti let.

V červnu 1930 byla na Generální konferenci Mezinárodní organizace práce přijata Úmluva o nucené práci, která definovala pojem nucené práce. V Československé republice vstoupila Úmluva v platnost dnem 30. října 1958.

### **2.3. Období let 1939 - 1947**

„Po rozbití česko-slovenského státu v roce 1939 se postupně ustanovilo několik nových center právo tvorby. Právo tvornou činnost rozvíjely protektorátní orgány a orgány německé říše, jejichž součástí se stal Protektorát Čechy a Morava, orgány Slovenského státu, londýnského československého prozatímního zřízení a od roku 1944 také slovenské povstalecké orgány. Obyvatelstvo odtržených pohraničních území podléhalo německému a maďarskému právu. Na území Protektorátu Čechy a Morava zůstaly v platnosti předpisy česko-slovenského práva, jehož působnost se ovšem podstatně zúžila. Vedle něj tu totiž platilo i německé právo. Nové právní předpisy s působností pro Protektorát vydávaly přímo německé orgány, zejména říšský protektor a vlastní protektorátní orgány, tj. zejména státní prezident a vláda, případně jednotlivý ministři. Po ustanovení prozatímního státního zřízení v Londýně, u jehož zrodu stála koncepce continuity s předmnichovskou Československou republikou, získal právo vydávat právní předpisy se silou zákona, případně ústavního zákona dekrety (ústavní dekrety) prezident republiky spolu s vládou. Legitimitu takto vykonané právo tvorby měla posílit povinnost

poválečné ratihabice těch prezidentských dekretů, které měly i nadále tvořit součást československého právního řádu. Protektorát ani Slovenský stát *de iure* neexistovaly, tedy ani právní předpisy vzniklé v těchto útvarech se nemohly stát platným právem. Právotvorba nelegitimních orgánů navozovala pouze faktický stav, který zanikne v okamžiku, kdy odpadne překážka bránící uplatnění československého práva.<sup>16</sup>

Pro celkovou přehlednost uvádím, že v březnu 1939 bylo vydáno Vládní nařízení č. 72/1939 Sb., o kárných pracovních táborech. Uvedené nařízení vymezilo účel kárných táborů spočívající ve vykonávání všeobecně prospěšné práce. Do těchto táborů mohli být zařazeni osoby práce se štítící, které dovršily osmnáctého roku věku, dále příslušníci pracovních útvarů, kteří byli hrubě neukázněni nebo uložené úkoly vykonávali úmyslně nedbale. Povinná doba pobytu v kárných pracovních táborech byla stanovena na nejméně tři měsíce. Z kárných pracovních táborů mohly být propuštěny osoby, které se staly tělesně nebo duševně nezpůsobilými k pobytu v kárném pracovním táboře nebo po dovršení povinné doby pobytu v kárném pracovním táboře. Pokud jim byl v této době uložen soudem trest nebo byly kázeňsky potrestány, mohly být propuštěny nejdříve po uplynutí 6 týdnů po odpykání posledního trestu. O propuštění rozhodovalo velitelství kárného pracovního tábora. Osoby propuštěné a příslušníci kárného pracovního tábora, který byl zrušen, mohly být zařazeny do nejbližšího pracovního útvaru. V říjnu 1941 bylo vydáno Vládní nařízení č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém, které stanovilo pro pachatele, který opětovně spáchal vyjmenované přestupky možnost uložit trest vězení na dobu delší než jeden měsíc, zároveň mohl být celý trest nebo jeho část vykonána v kárném pracovním táboře.

Ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1945 Sb., o obnovení právního pořádku vymezil období nesvobody ode dne 30. září 1938 do dne, který bude určen vládním nařízením.

Dekret výslovně vyloučil z používání předpisy z oborů soudního práva trestního, soudního řízení trestního, práva osobního a práva rodinného. Od počátku byly za nicotné prohlášeny trestní rozsudky soudní a trestní nálezy

---

<sup>16</sup> VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 694 s. ISBN 978-80-7380-257-8



správní, které byly vydány v době nesvobody, jimiž byl někdo uznán vinným a odsouzen pro skutek, který nebyl trestný podle československého práva. Jednalo se zejména o případy, kdy trestný čin byl spáchán převážně z důvodu, aby jím pachatel přispěl k osvobození Československé republiky nebo aby jím pomohl osobám, které samy nebo jejichž osoby blízké byly persekvovány z důvodů národních, rasových nebo politických nebo kterým taková persekuce hrozila. U osob odsouzených k přísnějšímu trestu, než ukládalo československé právo, byl výrok o trestu z moci úřední nebo na návrh změněn tak, aby odpovídal československému právu. Spáchal-li okupant nebo osoba s ním spolupracující v této době čin, který byl trestný podle československého práva, a byl-li zproštěn obžaloby pro tento skutek, nebo byl-li mu uložen trest nižší než ukládalo československé právo, byl rozsudek na návrh veřejného žalobce zrušen a bylo provedeno nové trestní řízení.

Období nesvobody bylo ukončeno vládní vyhláškou č. 31/1945 Sb., jímž se stanoví konec doby nesvobody pro obor předpisů o obnovení právního pořádku, časovým mezníkem se stal předvečer pražského povstání 4. květen 1945.

Po ukončení období nesvobody byl v červnu 1945 vydán dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret). Pokud byla osoba odsouzená pro zločin, který byl uveden v dekretu, soud zároveň vyslovil, že odsouzený část trestu na svobodě nebo celý trest vykoná ve zvláštních nucených pracovních oddílech, které byly zřízeny zvláštním zákonem. Dále dekret stanovil, že zločiny trestné podle tohoto dekretu a výkon trestu jsou nepromlčitelné.

Zvláštním zákonem, který zřídil nucené pracovní oddíly, byl dekret prezidenta republiky č. 126/1945 Sb. tyto oddíly byly zřízeny ve věznicích krajských soudů a v trestních ústavech. Nepřevýšil-li trest na svobodě, který měl odsouzený v oddílech vykonat pět let, vykonal se v oddílech zřízených zpravidla ve věznici krajského soudu. Převýšil-li tuto dobu, vykonal se v oddílech zřízených v trestním ústavu nebo v táboře, který byl určen zvláštním předpisem. Vykonávané práce byly zaměřeny k obnově hospodářského života nebo k práci konané ve veřejném zájmu. Za tuto práci neměli odsouzení nárok na odměnu.

## 2.4. Období let 1947 – 1961

V poválečném období dochází k postupné obnově hospodářství, v rámci této činnosti jsou přijímány příslušné právní předpisy, které reagují na měnící se situaci. Mezi tyto předpisy patří také zákon o stíhání černého obchodu a podobných pletich.<sup>17</sup> Správnímu úřadu (orgánu) zákon přiznává možnost v nálezu vyslovit, že odsouzený vykoná trest na svobodě v donucovací pracovně. Jedná se zejména o jednání, které je příslušnými orgány posuzováno jako přestupky. V některých případech je možné, aby soud vyslovil u určených trestných činů, že odsouzený, který spáchal trestný čin ze zahálčivosti, může být po vykonání trestu držen v donucovací pracovně. Doba, po kterou mohl být odsouzený držen v donucovací pracovně, byla stanovena u přečinů od šesti měsíců do tří let. U zločinů byla tato doba stanovena od jednoho roku do pěti let.

V poválečném Československu dochází k přebírání moci komunistickou stranou, politický vývoj se orientuje na Sovětský svaz, v tomto duchu dochází i k postupnému přijímání tomu poplatných právních předpisů a nastává období komunistického režimu. Na počátku uvedeného období je přijat Národním shromážděním republiky Československé zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky. Také tento zákon pamatuje na možnost držet odsouzeného po vykonání trestu za přečin nebo zločin v donucovací pracovně, pokud byl čin spáchán ze zjištěnosti nebo byly použity zvláště zavržitelné prostředky. Doba, po kterou bylo možné odsouzeného držet v donucovací pracovně, byla jednotně stanovena pro obě kategorie trestných činů od šesti měsíců do pěti let. Následně je přijat zákon o táborech nucené práce.<sup>18</sup> Zákon stanoví, že osoby umístěné v táborech budou vychovány k práci jako občanské povinnosti, aby mohlo být využito jejich pracovních schopností k prospěchu celku. Práce odsouzených byla využita pro výkon prací podnikaných státem, národními podniky a svazky lidové správy ke splnění jednotného hospodářského plánu. Do táborů byly zařazovány osoby od osmnácti let do šedesáti let, které byly tělesně a duševně způsobilé. Dále do tábora byly umístěny osoby odsouzené za trestné činy spáchané v hospodářské oblasti. Pachatelé správních přestupků, jimž byl uložen trest na svobodě delší jak tři měsíce, mohli být umístěni do tábora na

---

<sup>17</sup> Zákon č. 15/1947 Sb., ze dne 13 února 1947, o stíhání černého obchodu o podobných pletich

<sup>18</sup> Zákon č. 247/1948 Sb., ze dne 25. října 1948, o táborech nucené práce

dobu od tří měsíců do dvou let. Osobám umístěným v tábore náležel za práci plat podle pracovního výkonu a podléhaly národnímu pojištění.

V roce 1950 byl přijat nový trestní zákon,<sup>19</sup> který po 98 letech nahrazuje trestní předpisy z doby rakousko-uherské monarchie. Mimo jiné byly zrušeny zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852, vojenský trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1855, zákon o tom, kdo může být držen v donucovacích pracovnách nebo v polepšovacích ústavech z roku 1885 a další předpisy. Zákon připouští možnost výkonu trestu v pracovních útvarech. Užitečná práce měla vězni umožnit, aby se po propuštění začlenil do řad pracujících. Do tábora nucené práce mohl být zařazen každý, kdo trestným činem projevil nepřátelství k lidově demokratickému řádu a za doby výkonu trestu neprokázal svou práci a svým chováním polepšení. Po odpykání celého trestu odnětí svobody byl zařazen do tábora nucené práce v rozmezí tří měsíců až dvou let. Do tábora nebylo možné zařadit osoby mladší osmnácti let.

Místo trestu odnětí svobody, který nepřevyšoval tři měsíce, uložil soud pachateli, který vedl řádný život pracujícího člověka, nápravné opatření v délce jednoho měsíce až šesti měsíců. Nápravné opatření nebylo možné uložit, pachateli trestného činu, za který nebylo možné uložit podmíněné odsouzení, přičil-li se uložený trest důležitému obecnému zájmu, byl-li pachatel trvale práce neschopný nebo podléhal-li pachatel vojenské soudní pravomoci. Nápravné opatření se vykonávalo na svobodě, jeho náplní bylo po dobu trestu vykonávat práci za sníženou odměnu a bez některých výhod vyplývajících z pracovního poměru. Byl-li pachatel v pracovním poměru, zejména vykonával-li práci tělesnou, nenařídil soud změnu jeho zaměstnání. Při výkonu nápravného opatření mohl pachatel v případě potřeby čerpat nároky z národního pojištění. Jestliže pachatel k práci nenastoupil ve stanovené lhůtě nebo ji nevykonával řádně, přeměnil soud nápravné opatření v trest odnětí svobody. Bylo-li nápravné opatření vykonáno, hledělo se na pachatele, jako by nebyl odsouzen. Doba výkonu nápravného opatření se započítávala do doby trvání pracovního poměru po uplynutí jednoho roku od výkonu trestu.

V roce 1956 následuje přijetí nového trestního řádu,<sup>20</sup> který mimo jiné

---

<sup>19</sup> Zákon č. 86/1950 Sb., ze dne 12. července 1950, trestní zákon

<sup>20</sup> Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

upravuje i výkon trestů a nápravného opatření. Soud doslal do rukou oprávnění změnit dosavadní zaměstnání odsouzeného a určit zaměstnání nové po dohodě s příslušným orgánem státní správy, popř. určit zaměstnání osobě, která nebyla v zaměstnaneckém poměru.

## Časová osa vybraných právních předpisů do roku 1960

Rok	Název právního předpisu
1707	Constitutio criminalis Josephina
1768	Constitutio criminalis Theresiana
1787	Constitutio criminalis Všeobecný zákoník o zločinech a způsobu jejich trestání
1803	Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích
1852	Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a a přestupcích
1855	Zákon č. 19/1855 ř. z., vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech
1872	Zákon č. 43/1872 ř. z., jenž se týče vykonávání trestů na svobodě, ve vazbě a samotě a zřizování komisí pro vykonávání trestů
1873	Zákon č. 108/1873 ř. z.o policejním dohledu
1885	Zákon č. 89/1885 ř. z., o tom kdo v donucovacích pracovních držen býti může
1885	Zákon č. 90/1885 ř. z., o donucovacích pracovních
1929	Zákon č. 102/1929 Sb., o zřízení nucených pracovních kolonií
1930	Úmluva č. 29 o nucené nebo povinné práci (Úmluva vstoupila pro Československou republiku v platnost dnem 30. října 1958)
1939	Vládní nařízení č. 72/1939 Sb., o kárných pracovních táborech
1941	Vládní nařízení č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém
1944	Ústavní dekret presidenta republiky č. 11/1945 Sb., o obnovení právního pořádku
1945	Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech
	Dekret presidenta republiky č. 126/1945 Sb., o zvláštních nucených pracovních oddílech
1947	Zákon č. 15/1947 Sb. o stíhání černého obchodu a podobných pletich
1948	Zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky
	Zákon č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce
1950	Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
1956	Zákon č. 64/1956 Sb., trestní řád

## 2.5. Období let 1961 - 1996

Po šesti letech účinnosti dochází k přijetí dalšího trestního řádu.<sup>21</sup> Také tento zákon upravuje vykonávací řízení. Současně je Národním shromážděním Československé socialistické republiky přijat zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Zákon ve své původní podobě zachoval nápravné opatření,<sup>22</sup> které mohl soud uložit v případě, že zákon ve zvláštní části uložení tohoto trestu umožnil, s přihlédnutím k osobě pachatele a možnosti jeho nápravy. Nápravné opatření bylo možné uložit i příslušníkům ozbrojených sil a sborů. Opatření nebylo možné uložit pachateli, který byl trvale práce neschopný. Doba, na kterou bylo možno uložit tento trest, se prodloužila. Soud ukládal trest v délce od dvou měsíců do jednoho roku, trest se vykonával na svobodě a odsouzený byl povinen po dobu trestu vykonávat práci za podmínek stanovených soudem. Za práci náležela odsouzenému odměna, ze které částka ve výši 10 až 25 % náležela státu. O výši částky rozhodoval soud.

Z důležitých důvodů mohl soud nařídít na dobu výkonu trestu i změnu zaměstnání, kterou konzultoval s národním výborem. Jestliže odsouzený v době po odsouzení až do skončení výkonu nápravného opatření nevedl řádný život pracujícího člověka nebo nevyhověl uloženým podmínkám, přeměnil soud trest nápravného opatření nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody, dva dny nevykonaného nápravného opatření se počítali za jeden den odnětí svobody. Pokud bylo opatření vykonáno, hledělo se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.

V tabulce č. 1 je přehled uložených nápravných opatření v období let 1967 až 1990. Jedná se o uložené trestní sankce v rámci celé Československé socialistické republiky. V roce 1990 byl tento druh trestní sankce zrušen.

---

<sup>21</sup> Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

<sup>22</sup> Ustanovení § 43 a násl., zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění k 1. 1. 1962

**Tabulka č. 1 Uložená nápravná opatření**

<b>Rok</b>	<b>Počet nápravných opatření</b>	<b>Rok</b>	<b>Počet nápravných opatření</b>
<b>1967</b>	7778	<b>1979</b>	17234
<b>1968</b>	5268	<b>1980</b>	13941
<b>1969</b>	6829	<b>1981</b>	17373
<b>1970</b>	11515	<b>1982</b>	16932
<b>1971</b>	15165	<b>1983</b>	17779
<b>1972</b>	14703	<b>1984</b>	18459
<b>1973</b>	12942	<b>1985</b>	12757
<b>1974</b>	14146	<b>1986</b>	16224
<b>1975</b>	10505	<b>1987</b>	17423
<b>1976</b>	12782	<b>1988</b>	14790
<b>1977</b>	13227	<b>1989</b>	12064
<b>1978</b>	15935	<b>1990</b>	1517

Zdroj: cslav.justice.cz

Zásadní společenské změny nastaly po listopadu 1989. Československo se vrací k demokratickým principům fungování společnosti. V této době dochází i k postupné revizi právního řádu. V rámci těchto změn byly novelizovány i trestní předpisy. Provedenou novelizací<sup>23</sup> s účinností od 1. července 1990 byl bez náhrady zrušen trest nápravného opatření.

Demokracie sebou přinesla i negativní jevy. Jedním z nich byla vzrůstající kriminalita. Tento fenomén doby vyvolal potřebu změnit trestní politiku a zabývat se otázkou účinnosti trestů. „Zvyšující se počet pachatelů odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody přepřeloval kapacitu vězeňských zařízení, znesnadňoval výchovné působení na odsouzené. Na určité kategorie odsouzených trest odnětí svobody přinášel opačné důsledky, než jaké předpokládal zákonodárce. Proto se většina moderních států obrátila k hledání alternativ jak trestního postihu, tak i trestu odnětí svobody.“<sup>24</sup> V roce 1996 došlo k rozšíření alternativních trestů o nový druh trestu a to o trest obecně prospěšných prací. Vzorem pro jeho zavedení do právního řádu byly zahraniční úpravy některých států, kde byl tento druh alternativního trestu již delší dobu s úspěchem aplikován. Při formulaci podmínek ukládání trestu bylo přihlédnuto k doporučení

<sup>23</sup> Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

<sup>24</sup> Blíže důvodová zpráva k návrhu zákona č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

č. R (92) 16 Výboru ministrů členských států k Evropským pravidlům o trestech a opatřeních realizovaných v Evropském společenství.

V tabulce č. 2 je přehled uložených trestů obecně prospěšných prací od jeho zavedení do právního řádu České republiky v roce 1996 do zrušení trestního zákona č. 140/1961 v roce 2009. Za rok 1996 jsou k dispozici pouze počty uloženého trestu za celou Českou republiku. V následujících letech jsou sledovány počty uloženého trestu i za jednotlivé soudní kraje. V počátku zavedení trestu je tento soudy využíván v omezené míře. K rapidnímu nárůstu uloženého trestu dochází v roce 2002. Lze usuzovat, že tento nárůst je zapříčiněn mimo jiné i zřízením Probační a mediační služby, která výkon tohoto trestu zabezpečuje. V následujících letech dochází k rovnoměrnému ukládání trestu.

**Tabulka č. 2 Uložený trest obecně prospěšných prací za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb.**

Rok	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
<b>1996</b>									725
<b>1997</b>	189	297	100	300	127	208	141	238	1600
<b>1998</b>	219	280	135	325	118	289	136	274	1776
<b>1999</b>	371	454	248	672	278	487	250	455	3215
<b>2000</b>	811	776	470	1126	750	915	978	1258	7084
<b>2001</b>	1183	795	571	1230	1022	972	1420	1642	8835
<b>2002</b>	2037	1126	821	1399	1886	1471	2051	2633	13424
<b>2003</b>	1987	1066	950	1434	1820	1584	1951	2800	13592
<b>2004</b>	1802	990	908	1351	1728	1281	2107	2864	13031
<b>2005</b>	1333	912	845	1255	1527	1200	2111	2807	11990
<b>2006</b>	1183	954	894	1159	1742	1119	2241	2495	11787
<b>2007</b>	1112	1024	836	1151	1857	1285	2135	2521	11921
<b>2008</b>	993	1057	777	1096	1716	1108	2130	2319	11196
<b>2009</b>	917	1267	815	1175	1573	1010	1942	2543	11242

Zdroj: [cslav.justice.cz](http://cslav.justice.cz)

V tabulce č. 3 jsou vybrané trestné činy, za které soudy nejčastěji ukládaly trest obecně prospěšných prací podle trestního zákona č. 140/1961 Sb. V letech 2010 až 2014 jsou postupně pravomocně ukončena trestní řízení započatá podle tohoto zákona. V letech 2002 až 2005 nebylo řízení bez řídičského oprávnění trestným činem. Od roku 2010 byl tento trestný čin zrušen.



**Tabulka č. 3 Nejčastější (vybrané) trestné činy, za které soudy uložily trest obecně prospěšných prací za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb.**

Rok	§ 171 Maření výkonu úředního rozhodn utí a vykázání	§ 201 Ohrožení pod vlivem návykové látky	§ 202 Výtržnictví	§ 213 Zanedbání povinné výživy	§ 247 Krádež	§ 250 Podvod	§ 250b Úvěrový podvod	§ 180d Řízení bez řidičského oprávnění
2002	1238	176	791	1103	5129	819	348	x
2003	1327	178	826	1275	4735	729	440	x
2004	1465	208	812	1341	4317	641	427	x
2005	1488	224	795	1297	3836	488	872	x
2006	1279	298	735	1256	3470	375	1132	552
2007	566	1088	594	975	3110	255	764	2352
2008	409	1205	591	931	2855	232	438	2525
2009	1112	1440	595	1081	2889	217	247	1709
2010	672	435	419	521	1295	1220	0	x
2011	51	17	60	63	133	27	46	x
2012	16	6	10	27	35	8	9	x
2013	4	2	5	5	15	2	6	x
2014	1	0	0	1	2	1	1	x

Zdroj: [cslav.justice.cz](http://cslav.justice.cz)

## 2.6. Období od roku 1996

„Novela zákona č. 152/1995 Sb. zavedla do katalogu trestů další samostatný druh trestu, který má být významnou alternativou k trestu odnětí svobody. Podle pořadí zařazení lze usuzovat, že tento druh trestu má být druhým nejpřísnějším po trestu odnětí svobody.“<sup>25</sup>

Podmínky pro uložení trestu obecně prospěšných prací byly vymezeny tak, aby se tento druh trestu uplatnil u pachatelů méně závažných trestných činů, na něž není třeba působit trestem odnětí svobody a z nějakého důvodu zároveň nepostačuje nebo není vhodné uložení samostatného peněžitého trestu. Jednalo se zejména o méně závažné trestné činy, za které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, zároveň je žádoucí na pachatele působit i veřejným míněním.

„Výčet druhů obecně prospěšných prací je jen demonstrativní, základní podmínkou je vždy obecná prospěšnost takové práce. Smyslem tohoto druhu trestu není snižovat nabídku volných pracovních míst, ale vhodně doplňovat práce

<sup>25</sup> SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Právní rámeček alternativního řešení trestních věcí*. Díl první, svazek 64. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2001, 607 s.

jinak vykonávané v pracovně právním vztahu nebo zajistit výkon takových prací, které se z nějakého důvodu (neatraktivnost, nízký výdělek atd.) v pracovním poměru zpravidla nevykonávají. Sazba tohoto trestu vychází z typové závažnosti činů, za které má být ukládán a výměra trestu odnětí svobody, ve který může být přeměněn, sleduje zejména podporu zájmu odsouzeného tento trest v co nejkratší době vykonat. Zavedení tohoto druhu trestu je v souladu s mezinárodní úmluvou o nucené práci i s Listinou základních práv a svobod.<sup>26</sup> Tento trest je možné uložit i mladistvým pachatelům.

Výměru trestu zákon stanoví v rozmezí od 50 hodin do 400 hodin. Při uložení trestu přihlédl soud ke zdravotní způsobilosti pachatele. Trest nebylo možné uložit, byl-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce. Lhůta pro vykonání trestu byla stanovena na jeden rok od nařízení výkonu trestu. Zákon pamatoval na situace, kdy pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu nevedl řádný život nebo zaviněně nevykonával stanovený trest, v těchto případech soud přeměnil trest nebo jeho nevykonanou část v trest odnětí svobody. Každé dvě hodiny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítali za jeden den odnětí svobody. Soud při výkonu trestu úzce spolupracoval s obecním úřadem, zpravidla v místě bydliště odsouzeného, kam měl odsouzený povinnost dostavit se. Ze zákonných důvodů měl soud možnost trest odložit nebo přerušit. V případě, že odsouzený v důsledku změny zdravotního stavu nebyl schopen trest dlouhodobě vykonávat, mohl soud upustit od výkonu trestu.

Provedenou novelou trestního zákona<sup>27</sup> v roce 2001 dochází k rozšíření okruhu prací prováděných k obecně prospěšným účelům. Jednalo se o práce, které „spočívaly v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývaly vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat,

---

<sup>26</sup> Tamtéž

<sup>27</sup> Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. Práce nesměly sloužit výdělečným účelům.<sup>28</sup>

Zároveň byla provedena i novela trestního řádu a do právního řádu byl zaveden institut zkráceného přípravného řízení. Zkrácené přípravné řízení se koná o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky, jestliže byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve stanovené lhůtě postavit před soud. Zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání.<sup>29</sup> V rámci rozhodovací činnosti soud ve zkráceném přípravném řízení přihlídně ke stanovisku pachatele k možnosti uložení trestu obecně prospěšných prací a k jeho zdravotní způsobilosti. Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení. Vedle zkráceného přípravného řízení zůstává zachováno standardní trestní řízení. V případě nařízení hlavního líčení soud sám zjišťuje u obžalovaného, zda jsou splněny podmínky pro uložení trestu obecně prospěšných prací.

Zůstala zachována doba pro výkon trestu v délce jednoho roku, do které se však nezapočítávala doba, po kterou odsouzený nemohl trest vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky, zdržoval se v cizině nebo byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody. Zákon však neupravoval podmínky pojištění po dobu výkonu trestu u odsouzených.

Další novinkou v trestním řádu bylo zavedení institutu probačního úředníka<sup>30</sup>, kterému zákon dává oprávnění vykonávat v trestním řízení dohled nad obviněným, spočívající v pozitivním vedení a pomoci odsouzenému, kontrole jeho chování a provádění dalších zákonných úkonů k tomu, aby odsouzený vedl

<sup>28</sup> Ustanovení § 45 odst. 3, zákon č. 265/2001 Sb., v platném znění

<sup>29</sup> Ustanovení § 179b odst. 4, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění

<sup>30</sup> Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění, ustanovení § 27b a zákon č. 257/2001 Sb., o Probační a mediační službě v platném znění

řádný život i v době, kdy mu byl uložen trest obecně prospěšných prací. Těžiště výkonu trestu je přesunuto na Probační a mediační službu. O druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací rozhodne okresní soud, který trest obecně prospěšných prací uložil, na návrh probačního úředníka. Probační úředník v návrhu vychází z potřeby výkonu těchto prací v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, a přihlíží k tomu, aby odsouzený trest vykonával co nejblíže místu, kde bydlí. Je-li trest vykonáván mimo obvod okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, je součástí návrhu probačního úředníka také písemný souhlas odsouzeného s tímto výkonem. V průběhu výkonu trestu je možné na návrh odsouzeného nebo probačního úředníka změnit místo výkonu trestu nebo druh prací.

## Časová osa vybraných právních předpisů od roku 1960 do roku 2015

Rok	Název právního předpisu
1961	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
1993	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY
	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
1995	Zákon č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
2001	Zákon č. 265/2001 Sb., změna trestního řádu a některých dalších zákonů
	Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy
2003	Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
2009	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
2011	Zákon č. 330/2011 Sb., změna trestního zákoníku a trestního řádu
2012	Zákon č. 390/2012 Sb., změna trestního zákoníku a některých dalších zákonů

### 3. Zákonný rámec ukládání a výkonu trestu

Ústava České republiky<sup>31</sup> definuje Českou republiku jako svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. V dalších člancích Ústava chrání za využití soudní moci základní práva a svobody. Pouze soudu přísluší rozhodovat o vině a trestu za trestné činy. Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Také Listina základních práv a svobod<sup>32</sup> vymezuje zákonný rámec ukládání a výkonu trestů. Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám s výjimkou prací uložených v souladu se zákonem osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám, které vykonávají jiný trest nahrazující trest odnětí svobody.

„Trestní zákon č. 140/1961 Sb. byl přes značný počet novelizací ve své koncepci stále poznamenán politickoprávní doktrínou totalitního státu ovládaného komunistickou ideologií založenou na třídním pojetí, jejímž smyslem bylo potlačovat tzv. nepřátelské třídy a tržní pojetí ekonomiky. To bylo vyjádřeno v původním znění § 1 trestního zákona, podle něhož účelem trestního zákona bylo chránit společenské a státní zřízení Československé socialistické republiky, socialistické vlastnictví, práva a oprávněné zájmy občanů a vychovávat k řádnému plnění občanských povinností a k zachování pravidel socialistického soužití. Konkrétní projevy tohoto pojetí trestního práva jako prostředku potlačování demokratických složek společnosti byly sice četnými novelizacemi trestního zákona v průběhu devadesátých let minulého století potlačeny, když v jednotlivostech došlo k podstatným změnám, k obnovení klasických institutů nebo také k zavedení nových moderních trestů (např. trestu obecně prospěšných prací), ale jeho celková koncepce je i nadále represivní a nevyhovuje moderním uplatňovaným trendům tzv. restorativní (znovuobnovující) justice.

Nová kodifikace trestního zákoníku je založena na přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především

---

<sup>31</sup> Článek 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění

<sup>32</sup> Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

mimotrestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou (subsidiární) úlohou trestního práva v právním řádu a ve společnosti. Kriminální politika, sledující kontrolu a potlačování kriminality, musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe.<sup>33</sup>

„Trest je jedním z prostředků státního donucení, jímž se realizuje základní, tj. ochranná funkce trestního práva. Trest lze vymezit jako právní následek trestného činu, který je třeba odlišit od následku jednání jako obligatorního znaku objektivní stránky trestného činu. Trest může být uložen výlučně za trestný čin,<sup>34</sup> na základě zákona<sup>35</sup> a subjektem, který je k tomu oprávněn, tedy trestním soudem. Charakteristickým rysem trestu je, že působí určitou újmu pachateli, představuje citelný zásah do sféry jeho práv a svobod. Tato újma nemá převyšovat míru potřebnou k dosažení účelu trestu. Pachateli nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce, výkonem trestní sankce pak nesmí být ponížena lidská důstojnost. Pro trest je charakteristické, že jeho výkon lze zajistit státním donucením i proti vůli pachatele.“<sup>36</sup>

„Zárukou pro správné a spravedlivé ukládání trestu je dodržování dvou základních principů při ukládání trestních sankcí obecně a při ukládání trestů zvláště, principu zákonnosti trestání a principu individualizace trestů. Druh, kombinaci a intenzitu trestů musí soud v každém konkrétním případě stanovit tak, aby odpovídaly všem zvláštnostem případu (zásada individualizace trestu). Současně je třeba se řídit se vši důsledností pravidly pro ukládání trestů obsažených v obecné i ve zvláštní části trestního zákoníku, aby rozhodnutí soudu o trestu nebylo libovolné a nekontrolovatelné (zásada zákonnosti trestání). Mezi oběma zásadami existuje úzká vnitřní spojitost. Na jedné straně trest, který by neodpovídal individuálním zvláštnostem trestného činu a jeho pachatele, by byl nezákonný, protože samotný trestní zákoník požaduje individualizaci. Na druhé straně je dodržování zákonných ustanovení o ukládání trestu, o stanovení jejich výměry a o příslušné trestní sankci zárukou toho, že trest bude odpovídat všem

---

<sup>33</sup> Více Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

<sup>34</sup> Nulla poena sine crimine

<sup>35</sup> Nulla poena sine lege

<sup>36</sup> KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 2012, 921 s. ISBN 978-80-7179-082-2

zvláštnostem případu. Kombinace zásady zákonnosti a individualizace v uvedeném smyslu představuje vymezení poměru mezi úkoly zákonodárce a soudce a je zárukou spravedlivosti trestu vzhledem k pachateli trestného činu, k zájmům společnosti i poškozeného nebo ohrožení jednotlivce.<sup>37</sup>

### 3.1. Ukládání trestu obecně

Trest obecně prospěšných prací je vymezen v hlavě páté trestního zákoníku. Při jeho ukládání je nutné vycházet mimo jiné i z obecných zásad pro ukládání trestů. Tento druh trestu není uveden v sankci žádné ze skutkových podstat zvláštní části trestního zákoníku. Je konstruován jako univerzální trest, který lze uložit za všechny přečiny a to buď jako trest samostatný, anebo vedle jiného trestu. Jako samostatný trest lze tento druh trestu uložit s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele není-li uložení jiného trestu třeba. Podle obecných zásad při ukládání trestů nelze trest obecně prospěšných prací uložit vedle trestu domácího vězení nebo trestu odnětí svobody.

Uvedenou zásadu potvrdil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí „pokud okresní soud v rámci souhrnného trestu uložil obviněnému vedle trestu odnětí svobody podmíněně odloženého ještě trest obecně prospěšných prací, rozhodl způsobem, na který se vztahuje ustanovení § 266 odst. 2 trestního řádu potud, že trest obecně prospěšných prací jako druh trestu byl v posuzované věci ve zřejmém rozporu s účelem trestu vymezeným v § 23 odst. 1 trestního zákona. V evidentním rozporu s účelem trestu byl uložený trest obecně prospěšných prací již proto, že uložení tohoto druhu trestu vedle trestu odnětí svobody je výslovně vyloučeno ustanovením § 45 odst. 2 trestního zákona.“<sup>38</sup>

Na rozdíl od předchozí právní úpravy, podle níž bylo možné uložit tento trest za všechny trestné činy s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let, současná právní úprava podle důvodové zprávy omezuje tuto možnost jen na delikty, u nichž pro jejich povahu, tzn. obecně menší společenskou škodlivost, se

---

<sup>37</sup> ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, 1285 s. ISBN 978-80-7400-109-3

<sup>38</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001, ECLI: CZ:NS:2001:7.TZ.22.2001.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)



jeví tento druh trestu vhodnější a účinnější.<sup>39</sup> Nový trestní zákoník zachoval možnost uložit trest obecně prospěšných prací za přečin.<sup>40</sup> Problematický aspekt právní úpravy spatřuji v širokém vymezení okruhu přečinů, za které je možné tento trest uložit. Podle současné právní úpravy je možné tento druh trestu uložit za přečiny. Dle mého názoru do tohoto okruhu spadají i jednání, za které není vhodné tento druh trestu ukládat (např. kuplířství, sexuální nátlak, znásilnění apod.). Možným řešením je zúžení okruhu přečinů, za které by byl tento trest ukládán. Tento trest ponechat u nedbalostních trestných činů a u ostatních přečinů ukládání trestu omezit horní hranicí trestní sazby tří let odnětí svobody. Diskutabilní je také ukládání obecně prospěšných prací osobám, které již byly v minulosti za trestný čin několikrát odsouzeny (recidivisté).

„Judikatura dovozuje, že kromě horní hranice výměry trestu obecně prospěšných prací je jeho vyměření v konkrétním případě ještě limitováno horní hranicí sazby trestu odnětí svobody, kterou zákon stanoví za příslušný trestný čin. Soud tak nesmí uložit trest obecně prospěšných prací v takové výměře, že kdyby došlo k jeho úplné přeměně na trest odnětí svobody, převyšoval by tento trest právě horní hranici stanovené sazby trestu odnětí svobody. Při stávajícím přepočtovém pravidlu pro přeměnu trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody a sazbách trestu odnětí svobody, které trestní zákoník používá u jednotlivých trestných činů, se tedy toto omezení vztahuje na trestné činy, u nichž zákon stanoví horní hranici trestu odnětí svobody na šest měsíců. U těchto deliktů tak soud smí uložit trest obecně prospěšných prací ve výměře maximálně 180 hodin.“<sup>41</sup> „Trest obecně prospěšných prací přichází v úvahu tehdy, kdy jinak by bylo namíště uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. To znamená, že trest obecně prospěšných prací je alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to v případech, v nichž by bylo namíště uložit jen krátkodobý nepodmíněný trest odnětí svobody. Krátkodobým trestem odnětí svobody je třeba rozumět tento trest ve výměře do několika měsíců, přičemž orientačně lze vycházet z výměry do

---

<sup>39</sup> KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 2012, 921 s. ISBN 978-80-7179-082-2

<sup>40</sup> Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let, § 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

<sup>41</sup> ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9

sedmi měsíců, které se blíží ekvivalent maximální výměry trestu obecně prospěšných prací. V závislosti na povaze každého konkrétního případu je sice možné připustit uložení trestu obecně prospěšných prací i tam, kde by výměra krátkodobého trestu odnětí svobody poněkud převyšovala sedm měsíců, avšak zpravidla je nutno považovat za vyloučené, aby trest obecně prospěšných prací byl alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, který by jinak byl uložen ve výměře převyšující jeden rok.<sup>42</sup>

Obdobně se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí „Při ukládání trestu obecně prospěšných prací podle § 45 trestního zákona je třeba vycházet z účelu trestu a z obecných zásad pro ukládání trestů. V případě splnění shora uvedených ustanovení není vyloučeno uložení trestu obecně prospěšných prací ani u trestných činů, kde by za tyto trestné činy přicházelo v úvahu uložení krátkodobých trestů odnětí svobody, které nepřekračují jeden rok, třebaže by přepočtem byla překročena maximální hranice 400 hodin obecně prospěšných prací. Uložení trestu obecně prospěšných prací ve výměře, která by po eventuálním přepočtu na trest odnětí svobody nedosahovala ani dolní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody pro příslušný trestný čin, není v rozporu s hledisky uvedenými v § 266 odst. 2 trestního řádu, pokud byly při ukládání trestu splněny podmínky vymezené § 23 odst. 1 trestního zákona a § 31 odst. 1 trestního zákona.“<sup>43</sup>

V případě „pokud soud ukládá souhrnný trest v podobě trestu obecně prospěšných prací pachateli trestných činů, který již byl pro trestný čin odsouzen a před spácháním trestných činů nevedl řádný život, je tento trest v rozporu s účelem trestu podle § 23 odst. 1 trestního zákona a ve zřejmém nepoměru k stupni nebezpečnosti činu pro společnost“<sup>44</sup> konstatoval ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud.

Soud trest obecně prospěšných prací zpravidla neuloží, jde-li o pachatele, kterému byl trest obecně prospěšných prací v době tří let předcházejících uložení tohoto druhu trestu přeměněn na trest odnětí svobody. „Výjimku z tohoto zákazu

---

<sup>42</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001, ECLI: CZ:NS:2001:7.TZ.39.2001.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>43</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 41/2001, ECLI: CZ:NS:2001:7.TZ.41.2001.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>44</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2001, sp. zn. 5 Tz 38/2001, ECLI: CZ:NS:2001:5.TZ.38.2001.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

lze připustit obecně v těch případech, kdy soud může konstatovat výraznou a zásadní změnu v okolnostech případu a v postoji pachatele k trestu oproti předchozímu odsouzení. To může nastat např. tehdy, když oproti dřívějšímu odsouzení má pachatel stále zaměstnání, rodinu, od níž lze očekávat pozitivní vliv k vykonání obecně prospěšných prací apod.<sup>45</sup>

Od roku 2010 nabyl účinnosti nový trestní zákoník. Řazení jednotlivých trestných činů ve zvláštní části trestního zákoníku odpovídá současným společenským hodnotám a jejich významu. V následující tabulce č. 4 jsou uvedeny trestné činy za účinnosti nového trestního zákoníku (vybrané trestné činy se shodují s tabulkou č. 3, kde jsou uvedeny trestné činy za účinnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb.). Z přehledu je patrné, že tento trest je nejčastěji využíván zejména u přečinu krádeže a maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.

**Tabulka č. 4 Nejčastější (vybrané) trestné činy, za které soudy uložily trest obecně prospěšných prací za účinnosti trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.**

Rok	§ 196 Zanedbání povinné výživy	§ 205 Krádež	§ 209 Podvod	§ 211 Úvěrový podvod	§ 274 Ohrožení pod vlivem návykové látky	§ 337 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	§ 358 Výtržnictví
2010	375	1074	28	21	494	723	182
2011	891	2102	102	26	615	1199	500
2012	1303	3010	160	51	693	1298	695
2013	852	2567	143	80	547	1310	580
2014	1307	2924	165	90	667	1511	604

Zdroj: cslav.justice.cz

V tabulce č. 5 je uveden přehled o uloženém trestu obecně prospěšných prací za účinnosti nového trestního zákoníku v jednotlivých soudních krajích. Z přehledu je patrné, že oproti roku 2009 došlo k dalšímu poklesu uložených trestů. Dle mého názoru je tento stav zapříčiněn uzákoněním povinnosti soudu vyžadovat si před uložením trestu trestním příkazem zprávu probačního úředníka.

<sup>45</sup> ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9

**Tabulka č. 5 Uložený trest obecně prospěšných prací za účinnosti trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.**

Rok	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
2010	489	775	481	722	1063	540	1285	1629	6984
2011	288	637	421	632	1074	524	1070	1506	6152
2012	409	852	503	799	1190	641	1435	1852	7681
2013	363	643	393	666	1041	548	1313	1484	6451
2014	583	833	498	821	1295	518	1365	1814	7727

Zdroj: cslav.justice.cz

### 3.2. Obecná prospěšnost vykonávané práce

Trestní zákoník vymezuje demonstrativní výčet druhů prací, základní podmínkou je jejich obecná prospěšnost. K pojmu obecně prospěšné služby se vyjádřil Vrchní soud v Praze „Obecně prospěšnými službami jsou služby, jež vedou k realizaci obecně prospěšného cíle, tedy služby směřující k rozvoji duchovních hodnot, ochraně lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochraně přírodního prostředí, kulturních památek, tradic a k rozvoji vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu. I hlavní činnosti obecně prospěšné společnosti, tedy obecně prospěšné služby, mohou být představovány činnostmi, které jsou živnostmi či jinak podnikatelskou činností. Obecně prospěšná společnost neprovádí podnikatelskou činnost za účelem dosažení zisku, pokud zisku dosáhne, nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejích orgánů nebo zaměstnanců a musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro něž byla společnost založena.“<sup>46</sup>

Nový občanský zákoník<sup>47</sup> vymezuje veřejnou prospěšnost u právnické osoby při splnění obligatorních podmínek. Posláním právnické osoby je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha. Na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby. Majetek nabytá právnická osoba z poctivých zdrojů a hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu. Také zákon o zaměstnanosti<sup>48</sup> definuje pojem veřejně prospěšné práce jako časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve

<sup>46</sup> Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2004, sp. zn. 7 Cmo 306/2003

<sup>47</sup> Ustanovení § 146 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

<sup>48</sup> Ustanovení § 112 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti v platném znění

prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí.

„Smyslem výkonu takových prací je proto vytvoření nějakého užitečného výsledku, který musí sloužit širšímu okruhu lidí, tj. uspokojování určitého obecného zájmu. Jedná se např. o práce spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných činnostech. Podstatou tohoto trestu je pracovní povinnost, kterou pachatel musí splnit ve stanoveném rozsahu osobně, bezplatně a ve svém volném času. Okruh vykonávaných činností je stanoven tak, aby vhodně doplnil práce, které jsou vykonávány v pracovněprávním vztahu, nebo zajistil výkon takových prací, které se z nějakého důvodu zpravidla nevykonávají (např. nízký výdělek) v pracovním poměru.“<sup>49</sup> Práce nesmí sloužit výdělečným účelům odsouzeného. „Není tedy v žádném případě vyloučeno, aby obec či obecně prospěšné instituce z činnosti odsouzeného přímo profitovala (např. prodejem věcí vyrobených odsouzeným).“<sup>50</sup>

Subjekty v jejichž prospěch mohou být práce vykonány, jsou např. obce, státní nebo jiné obecně prospěšné instituce, které se zabývají vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností.

Zákon nepřipouští možnost vykonat trest ve prospěch fyzické osoby. Zde osobně vidím prostor pro úvahy *de lege ferenda*, využít výkon trestu (uložené práce) např. ve prospěch obětí trestných činů v dopravě, které utrpí závažnou újmu na zdraví, která omezí její každodenní soběstačnost. Takto uložený trest by mohl zvýšit zejména u mladistvých pachatelů výchovný účinek trestu.

### **3.3. Zákonná výměra trestu**

„Obecně prospěšné práce jsou druhem trestu, který vyžaduje, aby byl pachatel v průběhu jeho výkonu podroben určité institucionalizované kontrole zaměřené jak na výkon prací, tak zároveň i na to, zda vede řádný život a případně

---

<sup>49</sup> ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, 1285 s. ISBN 978-80-7400-109-3

<sup>50</sup> ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9

dbá přiměřených omezení a přiměřených povinností uložených soudem. V tomto směru je nezbytná součinnost s Probační a mediační službou. Probační úředníci navrhuji soudu druh a místo výkonu tohoto trestu, provádějí kontrolu vlastního výkonu trestu, získávají požadavky na provedení prací vhodných pro odsouzené a podílí se na spolupráci s obcemi a obecně prospěšnými institucemi, přičemž probační úředníci provádějí úkony směřující k tomu, aby odsouzení vedli řádný život. Probační úředník může učinit návrh na přeměnu trestu obecně prospěšných prací v jiný zákonem stanovený trest.<sup>51</sup>

Nový trestní zákoník upravil rozmezí trestu tak, že spodní hranice trestu zůstala zachována na 50 hodinách, horní hranice trestu byla snížena na 300 hodin. Při přepočtu na osmihodinovou pracovní dobu je výměra trestu v rozmezí nejméně šesti dnů a nejvýše 38 dní. Předchozí právní úprava umožňovala uložit tento trest v rozmezí 50 hodin až 400 hodin. Přičemž horní hranici trestu nebylo možné překročit. „Uložil-li soud trest obecně prospěšných prací v rozporu s omezením podle § 36 trestního zákona tak, že součet dřívějším rozsudkem uloženého a dosud nevykonaného trestu (jeho části) spolu s nově uloženým trestem převyšuje 400 hodin obecně prospěšných prací, není toto pochybení zhojeno tím, že po právní moci takového ve výroku o trestu vadného rozsudku, byl předchozí pravomocně uložený trest obecně prospěšných prací přeměněn v trest odnětí svobody.“<sup>52</sup>

„V rámci uvedeného rozpětí musí soud už ve výroku odsuzujícího rozsudku (trestního příkazu) výslovně uvést, na jakou dobu co do počtu hodin ukládá trest obecně prospěšných prací. Trest se ukládá na celé hodiny. Stanovené zákonné rozpětí by mělo odpovídat typové závažnosti přečinů, za jejichž spáchání přichází v úvahu tento druh trestu.“<sup>53</sup> V praxi jsem se setkal s případy, kdy pachateli je opakovaně uložen trest obecně prospěšných prací, přestože ještě nedošlo k vykonání předchozího trestu. Takto uložené tresty jsou zpravidla problematicky vykonatelné. Ve své praxi jsem se setkal s konkrétním případem (předpokládám, že ojedinělým), kdy soudce uložil v rozmezí deseti měsíců

<sup>51</sup> ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, 1285 s. ISBN 978-80-7400-109-3

<sup>52</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2002, sp. zn. 5 Tz 3/2002, ECLI:CZ:NS:2002:5.TZ.3.2002.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>53</sup> ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, 1285 s. ISBN 978-80-7400-109-3

jednomu pachateli celkem čtyři tresty obecně prospěšných prací v celkové výměře 950 hodin. Takto uložené tresty vyvolávají pochybnost o výchovném působení na pachatele. Je vůbec v silách pachatele, který má pravidelné zaměstnání tyto tresty vykonat?

Vedle trestu obecně prospěšných prací může soud uložit pachateli na dobu trestu i přiměřená omezení a přiměřené povinnosti<sup>54</sup> směřující k tomu, aby vedl řádný život, zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou přečinem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané přečinem. Spáchá-li trestný čin pachatel ve věku blízkém věku mladistvého, může soud využít výchovného působení rodiny, školy popř. dalších subjektů a uložit buď samostatně, nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v trestním zákoníku, též některá z výchovných opatření.<sup>55</sup>

Při ukládání trestu přihlédne soud ke stanovisku pachatele, k jeho zdravotnímu stavu a k možnosti uložení tohoto trestu. „To patrně znamená, že soud by se měl zabývat otázkou, zda existuje dostatek vhodných pracovních míst v místě bydliště pachatele či v jeho okolí, zda by pachatel mohl případně za výkonem prací dojíždět apod.“<sup>56</sup> Trest obecně prospěšných prací neuloží, je-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce. „V původním znění trestního zákona z roku 1996 nebylo uložení trestu podmíněno souhlasem pachatele.<sup>57</sup> Přesto při jeho ukládání měl význam i postoj pachatele. Jednalo se zejména o negativní stanovisko pachatele k tomuto druhu trestu, které mohlo být od počátku překážkou v jeho výkonu, samotný trest a jeho výkon by se stal pouhou formalitou, po které by následovala přeměna na trest odnětí svobody. Projev nesouhlasu s uložení tohoto druhu trestu mohl být v některých případech

---

<sup>54</sup> Ustanovení § 48 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

<sup>55</sup> Ustanovení § 15 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

<sup>56</sup> ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9

<sup>57</sup> Souhlas pachatele s uložení trestu obecně prospěšných prací jako podmínky pro jeho uložení je doporučeno Radou Evropy v dokumentu Evropská pravidla v oblasti společenských sankcí a opatření ze dne 17.1.1992

signálem pro zvážení jeho citelnosti ve vztahu k osobě určitého pachatele a úměrnosti k povaze spáchaného trestného činu.<sup>58</sup>

Na nový trestní zákoník reaguje i novela trestního řádu,<sup>59</sup> která jednoznačně definuje postup v případě uložení trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem v rámci zkráceného přípravného řízení. Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Trest obecně prospěšných prací může být trestním příkazem uložen v celé přípustné výměře, pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka obsahující zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu a o zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu. Trest obecně prospěšných prací ukládá samosoudce s přihlédnutím k této zprávě.

### 3.4. Vykonávací řízení

„Z hlediska efektivního působení trestu na pachatele je nezbytné, aby byl každý trest vykonán co nejdříve po jeho pravomocném uložení. Proto zákon stanovený dobu pro jeho výkon. Doba trestu zůstala v původní verzi trestního zákoníku totožná s předchozí právní úpravou v délce jednoho roku. Dílčí novelizací<sup>60</sup> provedenou v roce 2011 dochází k prodloužení doby, po kterou je možné trest obecně prospěšných prací vykonat na dobu dvou let. Do této doby se nezapočítává doba, po kterou odsouzený nemohl obecně prospěšné práce vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky. „I zde se především respektuje hledisko zdravotní způsobilosti pachatele k výkonu tohoto trestu, přičemž překážkou je jeho dočasná zdravotní indispozice v důsledku onemocnění nebo úrazu, pokud je jeho zhoršení zdravotního stavu neslučitelné s výkonem uložených prací a situaci nelze řešit ani výkonem jiné práce v rámci stanoveného druhu nebo změnou druhu či místa výkonu práce.“<sup>61</sup> Jinou zákonnou překážkou bude zejména odklad výkonu trestu z jiných důležitých důvodů, v tomto případě

<sup>58</sup> SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, 468 s. ISBN 80-717-9350-7

<sup>59</sup> Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku

<sup>60</sup> Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

<sup>61</sup> ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, 1285 s. ISBN 978-80-7400-109-3



může být výkon trestu obecně prospěšných prací odložen na dobu nejvýše tři měsíců. Je-li důvodem odložení nebo přerušení výkonu trestu obecně prospěšných prací poskytování zvláštní ochrany a pomoc,<sup>62</sup> lze odložit nebo přerušit výkon trestu obecně prospěšných prací do doby ukončení poskytování zvláštní ochrany a pomoci. Další překážkou výkonu trestu je u odsouzeného rozhodnutí o vazbě nebo výkon trestu odnětí svobody. Do doby trvání této překážky se započítají i doby ostatních omezení osobní svobody pachatele. Překážkou je skutečný výkon vazby ve věznici, nikoli situace, kdy je vazba nahrazena některým ze zákonných institutů a pachatel zůstává na svobodě.<sup>63</sup> Na rozdíl od předchozí právní úpravy již není překážkou pobyt pachatele v cizině. V případě, že je trest uložen těhotné ženě nebo matce novorozeného dítěte lze trest odložit nebo přerušit na dobu jednoho roku po porodu.

Jaký byl záměr zákonodárce prodloužit dobu výkonu trestu, se lze jen domnívat. Důvodová zpráva o této změně mlčí. Každodenní praxe však ukazuje, že prodloužení lhůty je krokem zpět. Domnívám se, že by stálo za úvahu de lege ferenda diferencovat dobu, do níž se má trest obecně prospěšných prací odpracovat. Soud by při individualizaci trestu uložil odsouzenému konkrétní lhůtu, v jaké má být trest vykonán. Při stanovení této lhůty by soud vzal do úvahy situaci odsouzeného (zda je zaměstnaný, na jakou dobu, na základě jakého právního titulu byl založen pracovní nebo obdobný poměr, jestli studuje nebo je nezaměstnaný), dále by soud přihlédl k závažnosti posuzovaného jednání a uloženému počtu hodin. Vhodnou variantou pro zjištění některých kritérií se jeví spolupráce s Probační a mediační službou, která může soudu tyto informace v rámci zprávy před uložením trestu opatřit.

Trestní zákoník umožňuje upustit od výkonu trestu nebo jeho zbytku tehdy, jestliže je odsouzený v důsledku změny svého zdravotního stavu dlouhodobě neschopen tento trest vykonat. Změna zdravotního stavu musí nastat až po uložení trestu.

---

<sup>62</sup> Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

<sup>63</sup> ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, 1285 s. ISBN 978-80-7400-109-3

Návrh na přeměnu trestu může podat samostatně probační úředník. Dále může návrh na přeměnu podat obecní úřad nebo instituce, u které je trest vykonáván. Tyto subjekty mohou podat návrh prostřednictvím probačního úředníka. Další možností soudu je rozhodnout o přeměně trestu i bez těchto návrhů. Soud o přeměně trestu rozhoduje ve veřejném zasedání.

Pokud pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu nevede řádný život,<sup>64</sup> vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává, má soud několik možností přeměny trestu. Uložený trest obecně prospěšných prací nebo nevykonaný zbytek trestu může přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon v trest odnětí svobody, v trest domácího vězení nebo v peněžitý trest. Zákonodárce tak rozšířil možnosti alternativní přeměny v trest domácího vězení nebo peněžitý trest.

Při přeměně na trest odnětí svobody nebo na domácí vězení se každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací počítá za jeden den odnětí svobody nebo domácího vězení.<sup>65</sup> Předchozí právní úprava používala mírnější mechanismus přepočtu, každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítali za jeden den odnětí svobody. Současný trestní zákoník přepočítávací pravidlo zpřísnil.

V případě přeměny na peněžitý trest<sup>66</sup> soud zároveň stanoví náhradní trest odnětí svobody pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl tento trest vykonán. Náhradní trest odnětí svobody nesmí být přísnější než trest, který pachateli hrozí v případě přeměny trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody nebo trest odnětí svobody, který je možné za konkrétní přečin uložit.

Určitou modifikací k trestu obecně prospěšných prací je v případě podmíněného propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody<sup>67</sup> uložení přiměřené povinnosti vykonat stanovené práce. Odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody lze podmíněně propustit, pokud svým chováním a plněním

---

<sup>64</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003, uveřejněný pod číslem 2/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Řádným životem je nutno rozumět to, že odsouzený dodržuje právní řád, plní si své povinnosti vůči státu a společnosti, např. vyživovací povinnost, nezneužívá svých práv, nenarušuje občanské soužití, nedopouští se přestupků, jiných deliktů a trestných činů.

<sup>65</sup> Ustanovení § 60 odst. 1. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

<sup>66</sup> Ustanovení § 67 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

<sup>67</sup> Ustanovení § 88 a násl. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

povinností prokázal polepšení a lze od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život nebo soud přijme záruku za dovršení jeho nápravy. Odsouzený vykonal alespoň polovinu uloženého nebo rozhodnutím prezidenta republiky zmírněného trestu odnětí svobody nebo odsouzený, který nebyl odsouzen za zvlášť závažný zločin a který dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody, vykonal alespoň třetinu uloženého nebo zmírněného trestu odnětí svobody. Pokud odsouzený za přečin prokázal svým vzorným chováním a plněním povinností, že dalšího výkonu trestu není potřeba, může ho soud podmíněně propustit na svobodu i před uplynutím poloviny uloženého trestu. Při podmíněném propuštění stanoví soud zkušební dobu u odsouzených za přečin až na tři roky.

Podmíněně propuštěnému může soud uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život, podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem. Podmíněně propuštěnému může soud uložit v omezeném rozsahu výkon práce ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí. Výkon prací může soud stanovit v rozmezí od 50 hodin do 200 hodin. Výkon těchto prací se řídí obdobnými principy jako trest obecně prospěšných prací s tím, že v případě pokud podmíněně propuštěný tyto práce nevykoná, nedochází k přeměně nevykonaných hodin na trest odnětí svobody, ale neplnění této povinnosti se promítne při rozhodování soudu o osvědčení podmíněně propuštěného. „Tato úprava je v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i Úmluvou Mezinárodní organizace práce č. 29. Článek 9 Listiny základních práv a svobod na tuto možnost výslovně nepamatuje. Připomeňme si znovu výjimku ze zákazu nucených prací podle čl. 9 odst. 2. Práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest, kterým je nahrazován trest odnětí svobody. Osoby podmíněně propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody zcela jistě nejsou po svém propuštění osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Podmíněné propuštění lze materiálně považovat za jiný trest, který nahrazuje trest odnětí svobody. Omezuje totiž podmíněně propuštěného obdobně jako trest podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody.“<sup>68</sup>

---

<sup>68</sup> MLSNA, Petr; GRIVNA, Tomáš. Nucená práce z pohledu ústavního, mezinárodního a trestního práva. *Právní rozhledy*, 2011, č. 21. s. 772-774. ISSN 1210-6410

Novelizací trestního zákoníku<sup>69</sup> v roce 2012, dochází k dalšímu rozšíření alternativních možností trestání. Peněžité trest lze za splnění zákonných podmínek přeměnit v trest obecně prospěšných prací.

Novou alternativou je ponechání trestu obecně prospěšných prací v platnosti nebo prodloužení doby výkonu tohoto trestu až o šest měsíců, i když odsouzený zavinil přechod trestu a zároveň lze stanovit nad odsouzeným na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dohled,<sup>70</sup> uložit přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti a je-li odsouzený ve věku blízkém věku mladistvému stanovit odsouzenému na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku některé z výchovných opatření. Podle mého názoru se jedná o významnou změnu, kterou nový trestní zákoník přinesl. Soud má v odůvodněných případech možnost ponechat trest obecně prospěšných prací v platnosti a přitom zpřísnit jeho výkon a zajistit tak účinnější dohled nad životem odsouzeného ze strany probačního úředníka.

Po výkonu trestu nebo pravomocného upuštění od zbytku trestu se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. „Zákonná fikce, že se podle § 45a odst. 5 trestního zákona na pachatele, kterému byl uložen trest obecně prospěšných prací, hledí, jako by nebyl odsouzen, nastane i tehdy, když pachatel vykonal trest obecně prospěšných prací až poté, kdy již bylo rozhodnuto o přeměně tohoto trestu na trest odnětí svobody a došlo k započtení takto vykonaného trestu obecně prospěšných prací do nařízeného trestu odnětí svobody (§ 38 odst. 2 trestního zákona per analogiam).“<sup>71</sup> K fikci zahlazení odsouzení se vyjádřil při své rozhodovací činnosti i Městský soud v Praze, který konstatoval, že „Fikci zahlazení odsouzení k trestu obecně prospěšných prací může ve smyslu § 65 odst. 4 trestního zákoníku založit pouze jeho vykonání, případně upuštění od jeho výkonu, nikoliv vykonání trestu odnětí svobody, na který byl přeměněn. Dojde-li k přeměně trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody, je jeho zahlazení podřízeno režimu a lhůtám stanoveným v § 105 trestního zákoníku.“<sup>72</sup>

---

<sup>69</sup> Zákon č. 390/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

<sup>70</sup> Ustanovení § 49 a násl. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

<sup>71</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. ledna 2010, sp. zn. 8 Tdo 1430/2009, uveřejněné pod číslem 56/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI: CZ:NS:2010:8.TDO.1430.2009.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>72</sup> Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 5. 2011, sp. zn. 7 To 156/2011

Soudce, který rozhodoval v trestní věci v 1. stupni, je povinen dbát, aby výkon trestu následoval co nejrychleji po spáchání činu a tím bylo dosaženo účelu trestu. K zajištění podmínek pro uložení a ke kontrole výkonu trestu využije Probační a mediační službu. Jakmile rozhodnutí, kterým byl uložen trest obecně prospěšných prací, nabylo právní moci (trest se stal vykonatelným), zašle soud středisku Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí nebo se zdržuje anebo pracuje opis rozhodnutí s žádostí o předložení návrhu na druh a místo výkonu prací.

Rozhodnutí o druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací (usnesení o nařízení výkonu trestu) zašle soud k projednání konkrétních podmínek výkonu trestu příslušnému středisku Probační a mediační služby a zároveň o uložení trestu vyrozumí obecní úřad nebo instituci, u níž se má trest vykonávat, současně pověří středisko Probační a mediační služby kontrolou nad výkonem trestu obecně prospěšných prací. V případě odkladu, přerušení, upuštění od výkonu trestu nebo přeměny trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody doručí soud příslušné instituci a středisku Probační a mediační služby pravomocné rozhodnutí. Konkrétní postup v podmínkách soudů při výkonu trestu obecně prospěšných prací je upraven instrukcí Ministerstva spravedlnosti.<sup>73</sup>

### **3.5. Ukládání trestního opatření mladistvým pachatelům**

Od 1. ledna 2004 nabyl účinnosti zákon o soudnictví ve věcech mládeže,<sup>74</sup> který za spáchané provinění umožňuje mladistvému uložit mimo jiné i trestní opatření obecně prospěšných prací za podmínek stanovených v trestním zákoníku. Trestní opatření mladistvému ukládá specializovaný soud pro mládež, který je povinen vždy zjistit stanovisko mladistvého k možnosti uložení tohoto trestního opatření. Horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat polovinu horní hranice u tohoto druhu trestu. Mladistvému lze uložit maximálně 150 hodin, přičemž obecná dolní hranice 50 hodin zůstává zachována i pro mladistvé pachatele. Obecně prospěšné práce nesmí ke své povaze a okolnostem, za kterých jsou vykonávány ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvého.

---

<sup>73</sup> Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

<sup>74</sup> Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže v platném znění

V tabulce č. 6 jsou uvedeny počty trestního opatření obecně prospěšných prací, které uložily soudy mladistvým pachatelům. Zde je patrný pokles ukládaných trestních opatření v letech 2013 a 2014.

**Tabulka č. 6 Uložené trestní opatření obecně prospěšných prací mladistvým pachatelům**

rok	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
2005	24	27	4	60	109	49	122	127	522
2006	21	28	8	50	106	62	98	113	486
2007	30	35	18	90	117	66	126	93	575
2008	7	38	25	66	106	58	139	88	537
2009	23	31	23	47	107	66	165	100	562
2010	15	18	20	32	85	55	135	76	436
2011	13	30	19	30	82	38	84	66	362
2012	7	20	17	24	111	61	112	61	413
2013	7	20	15	26	73	23	100	31	295
2014	6	9	10	17	52	20	81	40	235

Zdroj: cslav.justice.cz

Tento zákon umožňuje, aby soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce uložil mladistvému výchovnou povinnost,<sup>75</sup> spočívající, aby mladistvý vykonal bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu. Ukládání této společensky prospěšné činnosti je vymezeno určitými zásadami. Prospěšná činnost nesmí narušit přípravu mladistvého na budoucí povolání, plnění povinností souvisejících se vzdělávacím programem školy nebo výkon povolání či zaměstnání. Společensky prospěšná činnost může být uložena maximálně na dobu čtyř hodin denně, osmnácti hodin týdně a šedesáti hodin celkem. Při ukládání výchovné povinnosti přihlédne soud a v přípravném řízení státní zástupce ke zdravotní způsobilosti mladistvého.

Zajištěním podmínek a kontrolou společensky prospěšné činnosti pověří soud a v přípravném řízení státní zástupce příslušné středisko Probační a mediální služby.

#### 4. Zahraniční úprava obdobného trestu

„Obecně prospěšné práce nabývají v 90 letech minulého století v různých zemích na významu. V dnešní době patří již jako samozřejmost k rejstříku všech, kdož hledají alternativy trestu odnětí svobody. Od doby, kdy v roce 1972 byla „community service“ zavedena jako samostatná sankce anglickým zákonem

<sup>75</sup> Ustanovení § 18 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže v platném znění

„Criminal Justice Act“, byl tento druh trestu postupně zaváděn i v jiných evropských a mimoevropských zemích. Dělo se tak zprvu v rámci trestního práva určeného mladistvým pachatelům, později počínaje sedmdesátými lety dvacátého století, našel tento druh trestu uplatnění i v trestním právu vztahujícím se na dospělé pachatele.“<sup>76</sup>

V následující tabulce je uveden přehled uložených trestů v jednotlivých státech. K dispozici nejsou úplné údaje z let 1999 a 2001, toto je zapříčiněno, jednak skutečností, že v některých státech tento druh trestu nebyl zaveden a další státy tento údaj nedodaly. Poslední dostupné údaje pocházejí z roku 2009.

**Tabulka č. 7 Trest obecně prospěšných prací uložený ve vybraných státech**

Stát	1999	2001	2009
<b>Rakousko</b>			3715
<b>Azerbajdžán</b>			613
<b>Belgie</b>	1512	3567	10108
<b>Bulharsko</b>			5230
<b>Chorvatsko</b>	3		381
<b>Česká republika</b>	3214	8835	13693
<b>Dánsko</b>	970	4238	3803
<b>Estonsko</b>			2688
<b>Finsko</b>	3630		2723
<b>Francie</b>	23368		25208
<b>Maďarsko</b>			6928
<b>Irsko</b>	1342		1604
<b>Lotyšsko</b>		1014	4290
<b>Litva</b>	19	155	509
<b>Lucembursko</b>		116	200
<b>Moldávie</b>	15		1740
<b>Nizozemí</b>	17920	22416	34647
<b>Norsko</b>		766	2912
<b>Polsko</b>		25284	79836
<b>Portugalsko</b>			5653
<b>Srbsko</b>			17
<b>Španělsko</b>			75992
<b>Švédsko</b>	3066	4320	5460
<b>Švýcarsko</b>		4027	4039
<b>Turecko</b>			2587
<b>Anglie a Wales</b>	49597		127012
<b>Severní Irsko</b>			1100

Zdroj: <http://cep-probation.org/>

„Jednou z možností náhrady krátkodobých trestů odnětí svobody u většiny trestných činů menší závažnosti je zavádění a rozvoj trestů nespojených

<sup>76</sup> VÁLKOVÁ, Helena, SUCHÝ, Oldřich. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy* 1996, č. 4, s. 151. ISSN 1210-6410

s bezprostředním odnětím svobody, pachatele plně nezabavují jeho osobní svobody, ale spočívají pouze v plném či částečném omezení některých jeho práv. Tato kategorie trestů usiluje o pozitivní působení a pozitivní odborné vedení. Záměrem těchto trestů je jednak konfrontovat pachatele s následky kriminálního jednání ve smyslu trestu a zároveň zmírnit následky spáchaného činu, odškodnit oběť nebo společnost a posílit odpovědnost pachatelek sobě samému a společnosti. Ze všech nově zaváděných alternativních trestů je trest obecně prospěšných prací jako jeden z mála ukládán ve větší míře. V mnohých státech se trest obecně prospěšných prací stal třetí nejužívanější alternativou k trestu odnětí svobody a dostal se tak hned za peněžitý trest a podmíněný trest. Počet ukládaných trestů obecně prospěšných prací se zřejmě bude i nadále každoročně zvyšovat. Mezi velice rozšířené tresty patří především ve Velké Británii, kde je k trestu obecně prospěšných prací ročně odsouzeno více než 39000 dospělých pachatelů, ve Francii, kde je ročně uložen více než 13000 dospělým pachatelům a v Nizozemsku, kde je ročně uložen 10000 dospělým pachatelům. Tento trest je ukládán jednak jako samostatný trest nebo jako zvláštní omezení (condition) uložené k podmíněnému trestu odnětí svobody. Trest obecně prospěšných prací je společně s tradičními alternativami, jako jsou peněžitý trest a podmíněný trest, resp. probace jedinou sankcí, která výrazně přispívá ke snižování počtu ukládaných krátkodobých trestů odnětí svobody, tj. trestů v trvání od 3 do 6 měsíců, v některých zemích v trvání do 12 měsíců.<sup>77</sup>

Pro srovnání uvádím právní úpravu trestu obecně prospěšných prací v několika vybraných státech. Pouze jako zajímavost uvádím trest obecně prospěšných prací ukládaný v Ruské federaci.

#### **4.1. Slovenská republika**

Na Slovensku nabyl dne 1. 1. 2006 účinnosti nový trestní zákon,<sup>78</sup> který v § 54 definuje trest povinné práce. Vedle trestního zákona upravuje výkon povinné práce speciální zákon.<sup>79</sup> Trest může být uložen se souhlasem pachatele ve

---

<sup>77</sup> OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, KALMTHOUT, Anton M. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy* 1997, č. 12, s. 620. ISSN 1210-6410

<sup>78</sup> Trestný zákon č. 300/2005 Z. z.

<sup>79</sup> Zákon č. 528/2005 Z. z., o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nehorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce)



výměře od 40 hodin do 300 hodin za přečin, za který zákon umožňuje uložit trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřesahuje pět let. Trest povinné práce může být uložen i mladistvému, přičemž nesmí ohrožovat bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvého pachatele. Horní hranice trestu nesmí v tomto případě převýšit polovinu horní hranice trestní sazby stanovené zákonem. Trest vykonává odsouzený osobně, ve svém volném čase, bez nároku na odměnu v obvodě soudu, ve kterém má bydliště. Práce se vykonávají ve prospěch státu, vyššího územního celku, obce nebo právnické osoby, která vykonává činnosti zaměřené na vzdělání, kulturu, školství, ochranu lidských práv, rozvoj vědy, tělesné kultury, ochrany před požáry, ochrany zvířat, sociální pomoci, sociální služby, zdravotní péče, ekologické činnosti, náboženské, humanitární, charitativní činnosti nebo jiné veřejně prospěšné činnosti, při kterých nedosahují zisku. Lhůta pro vykonání trestu je stanovena do jednoho roku od nařízení trestu, tak aby odsouzený odpracoval nejméně dvacet hodin za kalendářní měsíc. Na tuto dobu lze odsouzenému uložit přiměřené omezení nebo povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život.

Do doby výkonu trestu se nezapočítává doba, ve které odsouzený nemohl vykonávat trest z důvodu dočasné pracovní neschopnosti nebo doba ve které mu nebyla práce určena. Dále se nezapočítává doba, ve které odsouzený vykonával povinnou vojenskou službu nebo jinou obdobnou službu, zdržoval se v cizině, byl ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Trest nelze uložit pachateli, který je v dlouhodobé pracovní neschopnosti nebo pokud je invalidní. U těhotné ženy nebo matky novorozeného dítěte lze trest odložit nebo přerušit na jeden rok. Od výkonu trestu lze upustit, pokud se odsouzený nikoli z vlastní viny stal trvale práce neschopným, invalidním nebo z jiných závažných důvodů.

V průběhu výkonu trestu lze tento přeměnit na návrh probačního úředníka nebo i bez jeho návrhu, pokud odsouzený nevede řádný život, zaviněně nevykonává práce v určeném rozsahu nebo neplní uložené omezení nebo povinnosti. Každé dvě hodiny nevykonané práce jsou přeměněny na jeden den odnětí svobody.

Výkon trestu zabezpečuje okresní soud, v jehož obvodu má odsouzený bydliště prostřednictvím probačního úředníka. Příslušný soud uzavře písemnou dohodu o zajištění povinné práce s poskytovatelem, která obsahuje druh, rozsah a

místo výkonu práce. Závazek poskytovatele, že probačnímu úředníkovi poskytne potřebnou součinnost při kontrole výkonu trestu.

Zákon ukládá Úřadu práce, sociálních věcí a rodiny povinnost minimálně jedenkrát v měsíci informovat okresní soud o nabídce volných pracovních míst, které není možné obsadit uchazeči o zaměstnání.

Speciální zákon o výkonu trestu výslovně stanoví, že odsouzenému při výkonu trestu nevzniká pracovní ani jiný obdobný poměr, otázky bezpečnosti práce a ochrany zdraví jsou řešeny podle pracovněprávních předpisů. Výkon trestu se z pohledu odpovědnosti za škodu nepovažuje za plnění pracovních povinností. Pokud dojde v této souvislosti k poškození zdraví nebo smrti úrazem, zákon výslovně stanoví, že se nejedná o pracovní úraz a v tomto případě je tato skutečnost posuzována podle občanskoprávních předpisů.

#### 4.2. Nizozemské království

„ V sedmdesátých letech dvacátého století začalo Nizozemí po vzoru jiných zemí s experimentem trestu tzv. službami „dienstverlening.“<sup>80</sup> V roce 1982 byl oficiálně zahájen experiment pro ukládání trestu obecně prospěšných prací. Nejprve se pracovalo podle modelu státního zastupitelství, které mohlo v některých případech navrhnout tento druh trestu namísto postoupení trestní věci soudu. V průběhu experimentu se počet ukládaných trestů zvyšoval až na 6000 případů v roce 1989.“<sup>81</sup> „Tento trest ukládaly soudy v letech 1980 – 1989 bez jakéhokoliv zákonného podkladu a také bez zákonného podkladu byly tyto tresty vykonávány. V případě neplnění podmínek výkonu trestu bylo rozhodováno o nařízení trestu odnětí svobody. V roce 1989 byl tento trest v Nizozemí uzákoněn a je ukládán rozsudkem soudu.“<sup>82</sup>

Nizozemský trestní zákon<sup>83</sup> řadí mezi hlavní tresty trest úkolový. Úkolový trest je možné uložit za přečiny,<sup>84</sup> za něž je možné uložit trest odnětí svobody nebo

---

<sup>80</sup> Neplacené obecně prospěšné práce

<sup>81</sup> VÁLKOVÁ, Helena, Stanislav RIZMAN a Alexander SOTOLÁŘ (eds.). *K vybraným otázkám novel trestních kodexů: sborník příspěvků, závěrů a doporučení ze semináře s mezinárodní účastí : Srní, 15.-17.11.1995*. 1. vyd. Bonn: Deutsche Bewährungs-, Gerichts- und Straffälligenhilfe, 1996. Ediční řada Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici. ISBN 80-902-1991-8

<sup>82</sup> URBÁNEK, Jindřich. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice. *Trestněprávní revue* 2001. s. 200. ISBN 1213-5313

<sup>83</sup> *Nizozemský trestní zákon a předpisy související*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 199 s. ISBN 80-733-8054-4

peněžitý trest a přestupky, za které lze uložit odnětí svobody a sestává z trestu bezplatného vykonání veřejně prospěšných prací nebo z trestu učebního. Tento trest lze kombinovat i s peněžitým trestem a také s trestem nepodmíněného odnětí svobody, který je uložen v délce do šesti měsíců. Obsah úkolového trestu je vymezen v rozsudku, kde je konkrétně definováno, zda se úkolový trest sestává z trestu veřejně prospěšných prací, z trestu vzdělávacího nebo z jejich kombinace. V rozsudku může soud uvést charakter veřejně prospěšných prací. Maximální výměra úkolového trestu je 480 hodin, přičemž maximální výměra trestu veřejně prospěšných prací nesmí překročit 240 hodin. Minimální hranice trestu není stanovena. Lhůta pro vykonání trestu je jeden rok od právní moci rozsudku. Tuto lhůtu může z moci úřední nebo na žádost odsouzeného jednorázově prodloužit o jeden rok státní zastupitelství. Lhůta pro výkon trestu se prodlužuje o dobu, po kterou je odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody, ale i o dobu po kterou se výkonu tohoto trestu vyhýbal.

Při uložení trestu veřejně prospěšných prací stanoví soudce v rozsudku také náhradní vazbu pro případ, že odsouzený nebude trest veřejně prospěšných prací řádně vykonávat. Náhradní vazba se stanoví v rozmezí od jednoho dne do osmi měsíců. Přepočítávací pravidlo je stanoveno tak, že za každé dvě hodiny nevykonaných prací lze uložit jeden den náhradní vazby. Byl-li trest veřejně prospěšných prací vykonán částečně, zkracuje se přiměřeně i délka náhradní vazby.

Státní zastupitelství je ze zákona nadáno pravomocí kontrolovat výkon trestu, při této kontrole spolupracuje s probační službou. Mezi další oprávnění státního zastupitelství patří možnost změnit charakter uloženého trestu, pokud odsouzený nemůže práce vykonávat. V případě, že odsouzený uložený trest řádně nevykonává nebo trest nenastoupí, může státní zastupitelství nařídit výkon náhradní vazby. Proti rozhodnutí státního zastupitelství si může podat odsouzený stížnost k soudu, který trest uložil.

### **4.3. Skotsko**

„Trest obecně prospěšných prací lze uložit pachateli staršímu 16 let za trestný čin, za který hrozí trest odnětí svobody. Rozmezí trestu je stanoveno od 80

---

<sup>84</sup> Misdrijf, tj. přečin je definován jako závažná trestná činnost, za niž je ukládán trest odnětí svobody soudy krajskými jako soudy první instance

hodin do 300 hodin. S tím, že ve zjednodušeném řízení lze nařídit trest v rozmezí 80 hodin až 240 hodin, pokud je trestní řízení vedeno v rámci standardního řízení může soud uložit tento trest v rozmezí 80 hodin až 300 hodin. Podmínky pro uložení trestu jsou, aby pachatel s tímto trestem souhlasil, v oblasti byl vhodný program k realizaci trestu a odbor sociální práce musí potvrdit soudu, že pachatel je pro tento trest způsobilý. Doba stanovená pro výkon trestu je jeden rok. Pokud není trest řádně vykonáván, může soud pachateli uložit pokutu nebo nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací zrušit a pachatele odsoudit na základě původního trestného činu.<sup>85</sup>

#### 4.4. Švýcarská konfederace

Švýcarský trestní zákoník<sup>86</sup> rozlišuje uložení trestu všeobecně prospěšné práce pachateli za spáchání přečinu<sup>87</sup> nebo pachateli, který spáchal přestupek.<sup>88</sup> V případě, že je trest veřejně prospěšné práce ukládán za přečin místo trestu odnětí svobody do šesti měsíců nebo peněžitého trestu může být uložen až do výše 720 hodin. Práce je potřeba vykonat ve prospěch sociálních zařízení, podniků veřejného zájmu nebo ve prospěch osob potřebujících pomoc. Výkon trestu je bezplatný. Trest musí být vykonán do dvou let od nařízení. V případě, že trest není řádně vykonáván, soud tento trest přemění v peněžitý trest nebo trest odnětí svobody. Soud se při přeměně řídí pravidlem, že čtyři hodiny trestu všeobecně prospěšné práce odpovídají jedné denní sazbě peněžitého trestu, která je stanovena ve výši 3000 franků nebo jednomu dni trestu odnětí svobody. Trest odnětí svobody lze nařídit, pokud je předpoklad, že peněžitý trest nebude vykonán. Délka trestu odnětí svobody je vymezena v rozmezí od šesti měsíců do 20 let. Kratší trest odnětí svobody, než je stanovených šest měsíců lze uložit v případě přeměny trestu všeobecně prospěšné práce.

Pokud je trest všeobecně prospěšné práce ukládán za přestupek, je horní hranice trestu vymezena 360 hodinami. Doba stanovená pro výkon trestu je zkrácena na jeden rok od nařízení trestu. Pokud není trest vykonán, nařídí soud uložení pokuty. Zákon stanoví horní hranici pokuty na 10 000 franků. Soud

<sup>85</sup> GIBB, Alex a Peter DUFF. *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, 83 s. ISBN 80-733-8014-5

<sup>86</sup> Švýcarský trestní zákoník stav k 01. 01. 2014

<sup>87</sup> Přečiny jsou činy, které jsou ohroženy trestem odnětí svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem (článek 10, švýcarského trestního zákoníku stav k 01. 01. 2014)

<sup>88</sup> Přestupkem se rozumí činy, za které lze uložit pokutu (článek 103, švýcarského trestního zákoníku stav k 01. 01. 2014)

zároveň stanoví náhradní trest odnětí svobody v rozmezí jednoho dne až tři měsíců.

#### **4.5. Stát Izrael**

„V Izraeli lze uložit dva druhy prací formou trestu. Jedná se o trest obecně prospěšných prací, které byly zavedeny v roce 1979 a trest nucených prací, které byly zavedeny v roce 1987. Oba tresty patří mezi alternativní tresty.

Výkon trestu obecně prospěšných prací je ukládán do 250 hodin. Doba stanovená pro jeho výkon je stanovena na jeden rok. Výkon trestu provádí pachatel ve svém volném čase. Samotný výkon trestu je zajišťován Probační službou. Zároveň s tímto trestem může soud uložit pachateli dohled.

Trest odnětí svobody, který nepřevyšuje šest měsíců, může být změněn na trest nucených prací. Nucené práce se pokládají za trest odnětí svobody, ale odsouzený nevykonává trest ve věznici, ale v komunitě. Tento trest má dvě formy první je tzv. „práce pro ekonomiku“, kdy odsouzený pracuje pro státního nebo soukromého zaměstnavatele a za práci dostává mzdu. Z této mzdy jsou odsouzenému prováděny srážky na náhradu způsobené škody nebo placení peněžitého trestu, na správní výdaje lze strhnout deset procent. Samotný výkon trestu zajišťuje Probační služba, která také spravuje mzdu odsouzeného a provádí stanovené srážky. Druhou formou je „veřejná práce“, při níž odsouzený celodenně zdarma vykonává práce pro státní či jiné neziskové organizace jako jsou nemocnice, ústavy pro zdravotně postižené apod.“<sup>89</sup>

#### **4.6. Maltská republika**

„Trest obecně prospěšných prací lze uložit pachateli staršímu 16 let, který byl odsouzen za trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí do 7 let, nelze tento trest uložit za trestný čin, u kterého je možné uložit pouze peněžitý trest nebo pokutu. Výše trestu je stanovena v rozmezí od 40 hodin do 240 hodin. Trest soud uloží v případě, že tento druh trestu je pro pachatele vhodný, stanovenou práci lze zajistit a zorganizovat, pachatel s trestem souhlasí a podepíše dohodu o výkonu trestu. Výkon trestu je bezplatný.

---

<sup>89</sup> SEBBA, Leslie, Menachem HOROVITZ a Ruth GEVA. *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, 108 s. ISBN 80-733-8036-6

Dále může soud tento druh trestu uložit při současném uložení dohledu probačního úředníka. V tomto případě lze uložit trest v rozmezí od 40 hodin do 100 hodin.<sup>90</sup>

#### **4.7. Rakouská republika**

Obecně prospěšné práce může využít státní zástupce v případě, že upouští od stíhání trestného činu, jestliže je dostatečně objasněn stav věci a trestný čin nespadá do působnosti zemského soudu, trestný čin neměl za následek smrt člověka nebo vina obviněného není považována za těžkou.

Výše obecně prospěšných prací je stanovena horní hranicí 240 hodin. Dolní hranice není stanovena. Výkon obecně prospěšné práce nesmí přesáhnout 8 hodin denně a 40 hodin týdně. Při ukládání musí být brán zřetel na současné vzdělání nebo zaměstnání obviněného. Obecně prospěšné práce nesmí představovat nepřiměřený zásah do osobnostních práv nebo způsobu života<sup>91</sup>.

Státní zastupitelství vede seznam zařízení (poskytovatelů), vhodných k provádění prací. Zákon také upravuje odpovědnost za škodu při provádění obecně prospěšných prací a odkazuje na občanskoprávní předpisy.<sup>92</sup> Je-li škoda způsobená třetí osobě, je společně s obviněným za tuto škodu odpovědný také stát. Zařízení nejsou v těchto případech vůči poškozenému za způsobenou škodu odpovědní. Stát může uhrazenou škodu požadovat po zařízení, kde ke škodě došlo pouze v případě, že při výkonu obecně prospěšných prací došlo ze strany zařízení k hrubé nedbalosti, zanedbání dozoru nebo vedení.

V případě vzniku úrazu nebo onemocnění při provádění obecně prospěšných prací se postupuje podle zákona o výkonu trestu.

#### **4.8. Rumunsko**

Trestní zákoník nezná samostatný trest obecně prospěšných prací. Tento trest (povinnost) lze uložit za splnění zákonných podmínek ve dvou případech. Při spáchání méně závažných trestných činů (např. v souvislosti s řízením motorových vozidel), kdy je zároveň uložen podmíněný trest odnětí svobody a u závažnějších trestných činů (jejichž okruh je značně široký, jedná se zejména o

---

<sup>90</sup> GRECH, Jean Paul. *Criminal justice systems in Europe and North America*. Monsey, NY: Criminal Justice Press [distributor], 2006, 120 s. ISBN 95-253-3322-1

<sup>91</sup> Spolková sbírka zákonů č. 631/1975, trestní řád, ustanovení § 198 a násl.

<sup>92</sup> Spolková sbírka zákonů č. 80/1965, o odpovědnosti zaměstnanců

majetkové a hospodářské trestné činy apod.), za které je možné uložit dohled probačního úředníka.

„V případě uložení podmíněného odsouzení a stanovení povinnosti obecně prospěšné práce je výměra práce zpravidla stanovena v rozmezí 30 až 60 dnů. Tuto povinnost je nutné vykonat do šesti měsíců od vydání pravomocného rozsudku.

Je-li uložen vedle trestu i dohled probačního úředníka, ukládá soud povinnost obecně prospěšných prací zpravidla v rozmezí 60 až 120 dnů. Na výkon této povinnosti mají odsouzení stanovenou lhůtu jednoho roku. Trestní zákon ani v jednom případě nestanoví minimální a maximální hranici pro uložení počtu hodin prospěšných prací.“<sup>93</sup>

Pokud je tato povinnost uložena mladistvým pachatelům, mohou práci vykonávat jen tři hodiny denně, po škole nebo o víkendech a o prázdninách.

Jestliže nejsou obecně prospěšné práce řádně vykonány, může je soud přeměnit na trest odnětí svobody. Při přepočtu vychází soud ze zásady, že jeden den odnětí svobody se rovná dvěma hodinám obecně prospěšné práce.

Na výkon uložené práce dohlíží probační úředník. Práce jsou vykonávány ve prospěch veřejných institucí.

#### **4.9. Ruská federace**

Pro zajímavost uvádím trest obecně prospěšných prací, který je zakotven v právním řádu Ruska. Trestní zákoník<sup>94</sup> vyjmenovává v paragrafu 44 druhy trestů. Mezi tyto tresty patří povinné práce a nápravné práce. V roce 2011 novelou trestního zákona<sup>95</sup> byl zaveden nový druh trestu a to nucené práce.

Trest povinné práce<sup>96</sup> se ukládá v rozmezí od 60 hodin do 480 hodin, přitom v průběhu dne mohou být odpracovány maximálně 4 hodiny. Tento trest vykonává odsouzený ve svém volném čase, mimo pracovní poměr, bezplatně formou společensky prospěšné práce, kterou určí orgán místní samosprávy. Trest nelze uložit invalidním pachatelům, těhotným ženám, ženám pečujícím o děti do

---

<sup>93</sup> NICHIFOR, Elena. The Probation Service in Romania: New challenges for a probation system. *EuroVista: Probation and Community Justice* [online]. 2012, 3(3) [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://euro-vista.org/wp-content/uploads/2015/06/The-Probation-Service-in-Romania-New-challenges-for-a-probation-system.pdf>

<sup>94</sup> Уголовный кодекс Российской Федерации N 63-ФЗ, Одобрен Советом Федерации 13 июня 1996 года

<sup>95</sup> Федеральный закон N 420-ФЗ

<sup>96</sup> Статья 49, Уголовный кодекс Российской Федерации N 63-ФЗ

tří let věku. Trest dále nelze uložit odsouzeným, kteří vykonávají vojenskou službu nebo jsou branci. V případě, že se odsouzený úmyslně vyhýbá výkonu trestu, může soud tento trest přeměnit na nucené práce nebo na odnětí svobody, osm hodin povinné práce se počítá za jeden den nucené práce nebo jeden den odnětí svobody.

Nápravné práce<sup>97</sup> se ukládají v rozmezí od dvou měsíců do dvou let a vykonávají se na pracovišti odsouzené osoby. Pokud je odsouzený nezaměstnaný stanoví místo výkonu trestu orgán místní samosprávy ve spolupráci s nápravným orgánem v místě pobytu odsouzeného. Za tento trest náleží odsouzenému mzda, ze které jsou prováděny srážky ve prospěch státu. Výše srážek je stanovena rozsudkem soudu a pohybuje se v rozmezí od pěti do dvaceti procent. Pokud se odsouzený výkonu tohoto trestu úmyslně vyhýbá, má soud možnost nahradit nevykonaný trest nucenými pracemi nebo odnětím svobody. Pravidla pro přepočítání trestu nápravných prací jsou stanovena následujícím poměrem, tři dny nápravných prací se přeměňují na jeden den trestu odnětí svobody nebo jeden den nucených prací. Nápravné práce nelze uložit invalidním osobám, těhotným ženám a matkám pečujícím o děti do tří let věku, brancům a vojákům. Trest nápravných prací může soud podmíněně odložit<sup>98</sup> se zkušební dobou od šesti měsíců do tří let.

Trest nucených prací<sup>99</sup> se používá jako alternativa k trestu odnětí svobody v případech, kdy tak stanoví zvláštní část trestního zákona, tedy jestliže byl spáchán trestný čin lehké či střední závažnosti nebo závažný trestný čin spáchal pachatel poprvé. V případě uložení trestu odnětí svobody na dobu delší jak pět let se alternativní trest nucených prací nepoužije. Tento trest lze uložit pouze ve výměře od dvou měsíců do pěti let. Nucené práce se vykonávají v místech, které určí orgány nápravného systému. Za výkon práce náleží odsouzenému mzda, ze které jsou prováděny srážky ve prospěch státu. Výše srážek je stanovena rozsudkem soudu a pohybuje se v rozmezí od pěti do dvaceti procent. Pokud se odsouzený vyhýbá nuceným pracím, soud mu tento trest přemění v trest odnětí svobody, přitom se každý den nucené práce počítá za jeden den odnětí svobody. Trest nucených prací nelze uložit nezletilým, invalidům, těhotným ženám a matkám pečujícím o děti do tří let věku a dále ženám, které jsou starší padesáti pěti let a mužům, kteří dosáhli věku šedesáti let a vojákům.

<sup>97</sup> Статья 50, Уголовный кодекс Российской Федерации N 63-ФЗ

<sup>98</sup> Статья 73, Уголовный кодекс Российской Федерации 63-ФЗ

<sup>99</sup> Статья 53.1., Уголовный кодекс Российской Федерации N 63-ФЗ



Trest odnětí svobody<sup>100</sup> spočívá v izolaci odsouzeného od společnosti a jeho umístění v nápravném táboře, výchovném ústavu, léčebném nápravném zařízení, nápravném zařízení s běžným, zostřeným nebo zvláštním režimem nebo ve věznici.

## 5. Aplikace trestu obecně prospěšných prací v praxi

„Trestní řízení je privilegovaný prostor, kde na práva a svobody člověka a občana naráží donucovací moc státu. Střetává se tu zájem státu na zjištění a potrestání pachatelů trestných činů s povinností státu respektovat práva a svobody jednotlivců, především obviněného. Základní práva a svobody především stanoví rámec, v němž se donucovací státní moc při stíhání trestných činů může pohybovat a který nesmí překročit. Některá práva, např. právo nebýt mučen nebo podroben nelidskému nebo ponižujícímu zacházení, nelze vůbec omezit, ať je zájem státu na postihu trestného činu jakkoli naléhavý.“<sup>101</sup>

Celé trestní řízení je postaveno na právních principech, které plynou z Ústavy, Listiny základních lidských práv a z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána.<sup>102</sup>

Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni.<sup>103</sup>

„Svoji podstatou je trest obecně prospěšných prací určitým druhem legální nucené práce prováděné k obecnému prospěchu širšího okruhu lidí. Při jeho ukládání podle trestního zákona je třeba vycházet z účelu trestu a z obecných zásad pro ukládání trestů. Základním předpokladem jeho uložení je to, že k dosažení účelu trestu není třeba uložení jiného druhu trestu než právě trestu obecně prospěšných prací. Nevylučuje-li to povaha spáchaného trestného činu a možnosti nápravy pachatele, může plnit funkci alternativy ke kterémukoliv trestu. Trest obecně prospěšných prací nelze obecně považovat za přísnější druh trestu ve vztahu k zákazu činnosti a k podmíněnému trestu odnětí svobody. Rozhodující v tomto směru je i výměra těchto druhů trestů, jejich dopad na pachatele, jeho

<sup>100</sup> Статья 56, Уголовный кодекс Российской Федерации N 63-ФЗ

<sup>101</sup> FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8

<sup>102</sup> Článek 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění

<sup>103</sup> Ustanovení § 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění

stanovisko k nim a skutečnost, zda by měly být uloženy jako tresty samostatné nebo společně s dalšími tresty.“<sup>104</sup>

„Ze samotné systematiky druhů trestů uvedené v § 27 trestního zákona nelze dovodit, že trest obecně prospěšných prací by bylo možno obecně pokládat za mírnější trest než trest odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen. Není vyloučeno uložení trestu obecně prospěšných prací v takové výši, že uložený počet hodin tohoto trestu činí z pohledu případné jeho přeměny v trest odnětí svobody méně, než je dolní hranice trestní sazby stanovené pro příslušný trestný čin, pokud jsou při ukládání trestu splněny podmínky.“<sup>105</sup> V případě „je-li za trestný čin, jehož horní hranice sazby trestu odnětí svobody stanovená ve zvláštní části trestního zákona činí 6 měsíců, ukládán trest obecně prospěšných prací může být jeho výměra stanovena jen tak, aby po případné přeměně celého nevykonaného trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody nebyla po přepočtu překročena uvedená maximální výměra trestu odnětí svobody.“<sup>106</sup> „Trest je ve zřejmém nepoměru k stupni nebezpečnosti činu pro společnost i tehdy, pokud namísto souhrnného trestu byl nesprávně uložen další trest, trest obecně prospěšných prací ve výměře, která po přeměně v trest odnětí svobody spolu s výměrou trestu uloženého dřívějším rozsudkem za sbíhající se trestný čin převyšuje horní hranici příslušné trestní sazby.“<sup>107</sup>

## 5.1. Ukládání trestu v hlavním líčení

Při splnění zákonných podmínek trestní řád umožňuje dvě formy rozhodování soudu a to v řízení před samosoudcem a v rámci hlavního líčení. „Hlavní líčení je přesně vymezené stádium trestního řízení před soudem, je zpravidla těžištěm trestního stíhání v něm se rozhoduje o vině a trestu obviněného, jako o nejdůležitější otázce trestního řízení a naplňuje se zde konkrétně jeho smysl a účel. Hlavní líčení představuje souhrn různých procesních

---

<sup>104</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001, ECLI: CZ:NS:2001:7.TZ.22.2001.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>105</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001, uveřejněné pod číslem 41/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI: CZ:NS:2001:11.TZ.129.2001.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>106</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. 4 Tz 34/2007, uveřejněný pod číslem 9/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI:CZ:NS:2007:4.TZ.34.2007.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>107</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2001, sp. zn. 3 Tz 143/2001, ECLI: CZ:NS:2001:3.TZ.143.2001.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

úkonů a faktických činností, jejichž pravidelný průběh lze rozčlenit do několika postupných časových fází. Jedná se o počátek hlavního líčení, dokazování v hlavním líčení, závěr hlavního líčení a rozhodnutí soudu v hlavním líčení.<sup>108</sup>

Při ukládání trestu obecně prospěšných prací přihlédne soud ke stanovisku pachatele, k jeho zdravotnímu stavu a k možnosti uložení tohoto trestu. V rámci hlavního líčení zjišťuje podmínky pro uložení tohoto druhu trestu přímo soudce. Trest obecně prospěšných prací neuloží, je-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce nebo zpravidla tento trest neuloží, je-li o pachatele, kterému byl tento trest v předchozích třech letech přeměněn na trest odnětí svobody.

Při ukládání trestu soud zohlední skutečnost, že proti pachateli se vedlo trestní řízení ve vazbě a v rámci tohoto řízení došlo k jeho odsouzení. Soud v tomto případě započítá dobu strávenou ve vazbě<sup>109</sup> do uloženého trestu. Pokud byl pachatel soudem nebo jiným orgánem potrestán a došlo k jeho novému odsouzení pro týž skutek, započítá se mu vykonaný trest do uloženého trestu. Stejně soud postupuje, ukládá-li pachateli trest úhrnný nebo souhrnný nebo společný trest za pokračování v trestném činu. Tento postup se uplatní i v případě, že za skutek byl pachatel v cizině ve vazbě nebo byl potrestán orgánem cizího státu nebo mezinárodním soudním orgánem.

Tento postup potvrdil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí, kdy konstatoval, že „Zápočet vazby není omezen jen na případy, v nichž odsouzenému byl uložen pouze trest odnětí svobody, neboť zákon tento postup vylučuje jen tehdy, není-li započítání vazby vzhledem k druhu uloženého trestu vůbec možné. V důsledku toho lze dobu strávenou ve vazbě započítat i do trestu obecně prospěšných prací uloženého v řízení, v němž byl odsouzený ve vazbě, a touto započítanou vazbou odsouzený vykonal trest obecně prospěšných prací v části odpovídající přepočtu podle ustanovení § 45a odst. 4 trestního zákona., tj. každý

---

<sup>108</sup> FENYK, Jaroslav, Tomáš GRÍVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8

<sup>109</sup> Obdobně se započítává doba strávená v předběžné, vydávací a předávací vazbě vykonané podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních do trestu uloženého pro týž skutek

den vykonané vazby odpovídá výkonu dvou hodin trestu obecně prospěšných prací.“<sup>110</sup>

Soud při svém rozhodování přihlíží ke všem okolnostem spáchaného trestného činu, pokud přihlédně k přitěžující okolnosti,<sup>111</sup> že pachatel byl pro trestný čin již dříve odsouzen je soud oprávněn podle povahy předchozího odsouzení nepokládat tuto okolnost za přitěžující, s ohledem na význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osobu pachatele, míru jeho zavinění, pohnutku a dobu, která uplynula od posledního odsouzení. „Pokud se jedná o podmínku recidivy ve smyslu ustanovení § 196 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku je třeba hodnotit tuto ex nunc, tj. v době rozhodování o vině. Jinými slovy řečeno, ohledně odsouzení, které zakládá tzv. zpětnost, se nesmí v době rozhodování, a to i případně před odvolacím soudem, na pachatele hledět, jako by nebyl odsouzen. Tuto zásadu, která byla v minulosti formulována v celé řadě soudních rozhodnutí byť převážně ve vztahu k majetkovým trestným činům,<sup>112</sup> je třeba ve stejném smyslu a rozsahu aplikovat i u trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku. Jestliže je obviněnému uložen pravomocným trestním příkazem trest obecně prospěšných prací, který vykonal přede dnem rozhodování soudu, nemůže toto odsouzení v okamžiku jeho rozhodování zakládat zpětnost ve smyslu odst. 3 písm. b) ustanovení § 196 trestního zákoníku, neboť podle § 65 odst. 4 trestního zákoníku platí, jak již bylo výše uvedeno, že na pachatele, kterému byl uložen trest obecně prospěšných prací, se hledí, jako by nebyl odsouzen, (mimo jiné i tehdy) jakmile byl trest vykonán.“<sup>113</sup>

---

<sup>110</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2007, sp. zn. 4 Tz 33/2007, uveřejněné pod číslem 23/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI:CZ:NS:2007:4.TZ.33.2007.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>111</sup> Ustanovení § 42 písm. p zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

<sup>112</sup> Srovnej například rozhodnutí č. 25/1999-I. Sb. rozh. trest., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1086/2002, publikované v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 23/2003, č. T 532, rozhodnutí č. 42/2008-I. Sb. rozh. trest.

<sup>113</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2012, sp. zn. 8 Tz 41/2012, ECLI:CZ:NS:2012:8.TZ.41.2012.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

## 5.2. Ukládání trestu v řízení před samosoudcem

Druhou formou je zvláštní způsob řízení, které trestní řád definuje jako řízení před samosoudcem. Samosoudce má stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda.

V řízení před samosoudcem se projednávají trestné činy nižší závažnosti. Samosoudce koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Menší právní náročnost těchto trestných činů odůvodňuje méně formální průběh řízení před soudem. Trestní stíhání se zahajuje tím, že návrh státního zástupce na potrestání byl doručen soudu. „Při hlavním líčení ve zjednodušeném řízení samosoudce vyslechně obviněného, případně přečte protokol o výslechu podezřelého, a poté může rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu pochybovat o těchto prohlášeních. Samosoudce může se souhlasem státního zástupce a obviněného přečíst i úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů. Jestliže se hlavní líčení ve zjednodušeném řízení koná v nepřítomnosti obviněného nelze číst úřední záznamy, neboť tento postup je možný pouze se souhlasem obviněného. To neplatí, pokud obviněný dal předem takový souhlas.“<sup>114</sup>

Samosoudce může věc projednat a rozhodnout i v řízení proti mladistvému, nemůže ovšem vydat trestní příkaz,<sup>115</sup> pokud nejde o situaci, kdy se neužije zvláštních ustanovení<sup>116</sup> zákona o soudnictví ve věcech mládeže. „Stejně tak je vydání trestního příkazu nepřípustné v řízení proti osobě, která má omezenou svéprávnost, dále tehdy má-li se rozhodnout o ochranném opatření a konečně v případech, když má být uložen souhrnný trest nebo společný trest za

---

<sup>114</sup> FENYK, Jaroslav, Tomáš GRÍVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8

<sup>115</sup> Ustanovení § 63 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v platném znění

<sup>116</sup> Ustanovení § 73 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v platném znění

pokračování v trestném činu a předchozí trest byl uložen v řízení před senátem.<sup>117</sup>

Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, pokud je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Trestní řád definuje výčet trestů, které lze trestním příkazem uložit. Mezi tyto tresty patří mimo jiné i trest obecně prospěšných prací. Zákonem č. 41/2009 Sb., došlo k upřesnění pravidel při ukládání trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem. Tento trest může být trestním příkazem uložen pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka obsahující zjištění o možnostech výkonu trestu a o zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu. Na tento postup má odborná veřejnost rozdílné názory. Institut pro kriminologii a sociální prevenci uskutečnil výzkum<sup>118</sup> mezi soudci, státními zástupci a probačními úředníky, jednou ze zkoumaných oblastí byl i institut „zpráva probačního úředníka před rozhodnutím soudu.“ Provedený výzkum ukázal, že novou právní úpravu jednoznačně vítají probační úředníci na rozdíl od soudců a státních zástupců. Probační úředník má při práci s pachatelem možnost zjištění důležitých skutečností, které orgány v trestním řízení často opomíjejí. Jedná se zejména o zjištění časových možností výkonu trestu, motivace pachatele k tomuto trestu, výběr vhodnému poskytovatele po předchozí komunikaci s ním, zjištění případných rizik pro řádný výkon trestu a zároveň návrh opatření pro jejich ošetření. Zpráva se také zaměřuje na zdravotní způsobilost pachatele k výkonu trestu. Probační úředník má možnost tomuto tématu věnovat dostatečnou pozornost, včetně vyžádání si lékařské zprávy k možnosti výkonu tohoto trestu. Rizikovým faktorem je uložení trestu osobám, které jsou závislé na drogách. Probační a mediační služba disponuje jak močovými, tak i slinnými testy na zjištění přítomnosti drog v těle osoby. Běžně probíhá tato činnost na jednotlivých střediscích probační služby na bázi dobrovolnosti jednotlivých pachatelů, když zákonné zmocnění pro probační úředníky v této fázi trestního řízení absentuje.

---

<sup>117</sup> FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8

<sup>118</sup> SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Studie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, 176 s. ISBN 978-80-7338-144-8

Podle mého názoru je stádium „před rozhodnutím soudu“ nejdůležitější z pohledu uspokojení potřeb poškozeného v případě způsobené škody a její náhrady. V této fázi, kdy dochází k předjednání trestu má pachatel často zájem spolupracovat a je motivován k tomu, aby uložený trest byl co nejmírnější. Pokud probační úředník má možnost s pachatelem otevřít i toto téma lze předpokládat, že ve větší míře dojde i k narovnání způsobené škody. V provedeném výzkumu se objevil i názor probačního úředníka, že soud má k dispozici protokol o výslechu podezřelého, kdy v rámci provedeného výslechu policejním orgánem je pachatel dotázán na zdravotní stav a další skutečnosti. S tímto názorem nemohu souhlasit, neboť v rámci provedeného výslechu se jedná pouze o formální otázky. Odpověď na tyto otázky již není dále ověřena. Taktéž pachatel není při výslechu poučen o podmínkách výkonu trestu obecně prospěšných prací v té míře, v jaké toto poučení provede probační úředník.

Naopak zprávu od probačního úředníka považuje většina dotázaných soudců za změnu k horšímu. Nejčastěji svoji odpověď odůvodňují prodlužováním trestního řízení. Jednou ze základních zásad definovaných v trestním řádu<sup>119</sup> je zásada rychlosti řízení. „Článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod stanoví právo každého, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů. Obdobně článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vyslovuje jako součást práva na spravedlivý proces (fair process) požadavek, aby věc byla projednána v přiměřené lhůtě. Všechny základní zásady trestního řízení tvoří harmonickou a ucelenou soustavu, vnitřně jednotnou, zaměřenou na uskutečnění úkolů trestního řízení. Jako součást této harmonické soustavy jsou jednotlivé základní zásady vzájemně skloubeny, navzájem se doplňují a podporují.“<sup>120</sup>

Otázkou zůstává, co je ekonomičtější a efektivnější, zda upřednostnit zásadu rychlosti a pachateli uložit nevhodný trest, který bude po čase přeměněn na jiný druh trestu. V tomto případě dojde k opětovnému zatížení soudu, státního zastupitelství a probační služby, kdy v rámci vykonávacího řízení bude nutné opět se danou věcí zabývat. Nebo ještě před rozhodnutím soudu vyčkat na zpracování

---

<sup>119</sup> Ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění

<sup>120</sup> FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8

zprávy probačního úředníka a zásadu spravedlivého procesu chápat v širších souvislostech v tom smyslu, že budou před uložením trestu zjištěny i podmínky pro jeho výkon a tím bude naplněn i výchovný účel samotného trestu a v neposlední řadě bude při individualizaci trestu v plné míře přihlédnuto k osobě pachatele, k jeho osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům, k dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy. Zároveň přihlédnou soud k jeho chování po činu a jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky. Pokud pachatel v průběhu výkonu trestu neuhradil způsobenou škodu, zůstává poškozenému možnost domáhat se náhrady škody pouze v civilním řízení. V tomto vidím nedokonalost úpravy uplatnění práv poškozeného. O to větší možnosti k uspokojení potřeb poškozeného spatřuji v řízení „před uložením trestu“ a přikláním se ke zprávě probačního úředníka jako obligatorní náležitosti při rozhodování soudu vždy pokud bude zvažován trest obecně prospěšných prací.

Z praktických zkušeností mohu konstatovat, že mezi odsouzenými jsou specifické kategorie, jejichž „umístitelnost“ u poskytovatelů je značně náročnější než u ostatních odsouzených a vyžaduje delší časové období. Do této kategorie spadají zejména drogově závislí pachatelé, mladiství pachatelé a pachatelé, kteří již v minulosti trest obecně prospěšných prací vykonávali a u konkrétního poskytovatele se chovali v rozporu s dobrými mravy nebo samotný výkon trestu byl problémový. K minimalizaci těchto případů by stálo za úvahu *de lege ferenda* uvažovat o systémovém řešení, např. uzákonit povinnost pro obce, státní podniky a vybrané státní subjekty vytvářet místa pro výkon trestu obecně prospěšných prací. Úřadu práce stanovit povinnost, zasílat Probační a mediační službě pracovní místa, která nelze dlouhodobě obsadit nezaměstnanými. Obdobnou úpravu má uzákoněnou Slovenská republika, zákon<sup>121</sup> stanoví povinnost pro Úřad práce nejméně jedenkrát za měsíc informovat okresní soud o nabídce volných pracovních míst u realizátorů aktivační činnosti, které není možné obsadit uchazeči o zaměstnání. Za tyto činnosti náleží realizátorům příspěvek na aktivační činnost. Obec, rozpočtové nebo příspěvkové organizace zřízené obcí zajišťují práci pro zlepšení ekonomických, sociálních a kulturních podmínek, tvorbu, ochranu, udržování a zlepšování životního prostředí, péči o kulturní dědictví, podporu vzdělávání, rozvoj a poskytování sociálních služeb, duchovních a

---

<sup>121</sup> Zákon č. 5/2004 Z. z., o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov



kulturních hodnot, vzdělávání dětí a mládeže a rozvoj a podporu komunitních činností.

„Vyžádání zprávy od probačního úředníka není však ze strany soudců vnímáno pouze negativně. Ve 33 komentářích bylo naopak hodnoceno kladně, neboť je tato zpráva považována za cenný zdroj informací důležitých pro uložení tohoto trestu.“<sup>122</sup>

„Obdobný názor jako soudci k obligatornímu předkládání zprávy probačního úředníka mají i státní zástupci. Přesto 24 respondentů poukázvalo na to, že zpráva probačního úředníka napomáhá lepší individualizaci trestu a přispívá k jeho zdárnému výkonu.“<sup>123</sup>

K obdobným zjištěním v podmínkách soudní soustavy dospěl i Nejvyšší soud, který provedl analýzu z hlediska jednotlivých alternativních trestů a vybraných odklonů.<sup>124</sup> „Některé soudy upozornily na problém s novelizovaným ustanovením § 314e odst. 3 trestního řádu. Například Obvodní soud pro Prahu 5 k tomu uvedl, že v případě trestů obecně prospěšných prací se naprosto neosvědčila úprava, že v případě ukládání tohoto trestu trestním příkazem je nezbytné vyžádat nejprve zprávu Probační a mediační služby obsahující stanovisko obviněného. V důsledku této úpravy nebyl uložen tento druh trestu u zdejšího soudu trestním příkazem, neboť soud rovnou ke zjištění tohoto stanoviska nařídí a projedná věc v hlavním líčení, což je podle názoru tohoto soudu rychlejší a hospodárnější postup. Podobně Okresní soud v Hodoníně poukázal na to, že v případě trestů obecně prospěšných prací se neosvědčila úprava, podle níž v případě ukládání tohoto trestu trestním příkazem je nezbytné vyžádat nejprve zprávu Probační a mediační služby obsahující stanovisko obviněného. V důsledku této úpravy také tento soud pokládá za efektivnější zjištění tohoto stanoviska v hlavním líčení a tedy projednání věci před soudem.

Naproti tomu u Okresního soudu Semily zpočátku někteří soudci nelibě vnímali povinnost „předjednání“ tohoto trestu s Probační a mediační službou, tuto praxi však nyní hodnotí jako přínosnou, neboť po zavedení uvedené povinnosti

---

<sup>122</sup> SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Studie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, 176 s. ISBN 978-80-7338-144-8

<sup>123</sup> Tamtéž

<sup>124</sup> Trestní kolegium Nejvyššího soudu schválilo dne 12. 2. 2014 pod sp. zn. Ts 43/2012 sjednocující materiál nazvaný „Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011“

klesl výrazným způsobem počet nevykonaných trestů obecně prospěšných prací, resp. počet přeměn tohoto trestu na trest odnětí svobody. Spolupráce s Probační a mediační službou u jmenovaného soudu funguje i na neformální úrovni, případné problémy řeší okamžitě s využitím elektronické komunikace nebo telefonicky.<sup>125</sup>

Na uvedenou praxi reagoval prof. Šámal následovně „Jako nesprávnou shledává Nejvyšší soud praxi těch soudů, které s ohledem na novelizovaný § 314e odst. 3 trestního řádu neukládají tento trest trestním příkazem, neboť je nezbytné vyžádat nejprve zprávu Probační a mediační služby obsahující stanovisko obviněného, a přistupují proto hned k projednání věci v hlavním líčení. Podle názoru Nejvyššího soudu je třeba zajistit ve vhodných případech vyžádání zprávy Probační a mediační služby obsahující stanovisko obviněného ihned nebo v krátké době po podání návrhu na potrestání (obžaloby) tak, aby po jeho doručení bylo možno využít trestního příkazu, což se jeví být hospodárnějším než nařízení a provedení hlavního líčení. Vyžádání zprávy Probační a mediační služby v těchto případech vede podle zkušeností těch soudů, které v tomto směru náležitě spolupracují s Probační a mediační službou, k výraznému poklesu počtu nevykonaných trestů obecně prospěšných prací, resp. počtu přeměn tohoto trestu na trest odnětí svobody.“<sup>126</sup>

### **5.3. Dohoda o výkonu trestu**

Trestní zákoník ani trestní řád nezná institut dohody o provedení výkonu trestu obecně prospěšných prací. Tato dohoda je vymezena Pokynem ředitele Probační a mediační služby č. 3/2010, součástí této dohody je harmonogram výkonu trestu. V rámci vnitrostátního práva se jedná o normu podzákonnou. Z obecného hlediska je pokyn ředitele v hierarchii norem podle právní síly normou nižší právní síly a nesmí odporovat normě vyšší právní síly, lze ho měnit nebo rušit pouze normou stejné nebo vyšší právní síly.<sup>127</sup> Jedná se o interní normativní akt, který není pramenem práva a je závazný pouze pro zaměstnance Probační a mediační služby, nelze tedy povinnost uzavřít dohodu o výkonu trestu obecně prospěšných prací za těchto podmínek vztáhnout na odsouzeného ani na

---

<sup>125</sup> Tamtéž

<sup>126</sup> ŠÁMAL, Pavel. Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 9, s. 199. ISSN 1213-5313

<sup>127</sup> GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 343 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3800-239

instituci, u které je výkon trestu zajištěn. Uzavření dohody je probačním úředníkem oběma stranám doporučeno.

Při uzavírání dohody se jedná se o dvoustranný právní úkon, jímž smluvní strany mezi sebou zakládají právní vztah. Tyto závazky vznikají a působí „inter partes“ tedy mezi konkrétními smluvními stranami. Při uzavírání dohody mají smluvní strany možnost svobodně se rozhodnout, zda tuto dohodu uzavřou, tento právní úkon musí učinit svobodně, vážně, určitě a srozumitelně jinak se jedná o neplatný úkon.

Odsouzený pachatel ani dotčená instituce nemají soudem stanovenou povinnost tuto dohodu uzavřít a taktéž trestní řád nestanoví podmínku uzavření dohody pro výkon trestu. Dohoda je podepisována v době po vydání rozhodnutí soudu, kterým je nařízen výkon trestu u konkrétní instituce. Z tohoto pohledu je důležité, aby soud před vynesením odsuzujícího rozhodnutí pověřil Probační a mediační službu zjištěním stanoviska pachatele k možnosti uložení tohoto trestu a zjištěním jeho zdravotního stavu. Tuto podmínku stanoví soudu příslušné ustanovení trestního zákoníku v případě ukládání trestu trestním příkazem. V praxi stále dochází k případům, kdy soud rozhodne bez spolupráce s Probační a mediační službou, což ve vykonávacím řízení může přinést problémy. V případě zjišťování výše uvedených podmínek spolupracuje Probační a mediační služba také s institucí, u které předpokládá následný výkon trestu a zajišťuje si souhlas instituce s podepsáním dohody o výkonu trestu. Nastane-li situace, že soud výše popsanou fázi projednání nevyužije, může u odsouzeného nastat situace, že není zajištěna vhodná instituce, u které lze trest vykonat.

V případě odmítnutí podpisu dohody ze strany odsouzeného pachatele, nemá probační úředník žádnou možnost jak zajistit nápravu. Sankcí pro pachatele je, že dotčená instituce zpravidla neumožní pachateli vykonat trest. Pro pachatele je tato situace nepříznivá z pohledu běhu lhůty, ve které musí vykonat obecně prospěšné práce a reálně mu hrozí, že soud přemění trest obecně prospěšných prací v nepodmíněný trest odnětí svobody nebo trest domácího vězení.

Odlíšná situace nastane, pokud dohodu odmítne podepsat zástupce obce nebo příslušné instituce (tato situace může nastat např. v období voleb do zastupitelstev obcí, kdy na základě výsledku voleb dojde k výměně zastupitelstva obce). Taktéž samotný proces přijetí dohody je různý, jsou případy, kdy dohodu

za obec podepíše starosta bez projednání s radou obce, v jiném případě starosta vyžaduje souhlas rady obce s realizací dohody. Uzavřením dohody o výkonu trestu se snaží dotčené instituce chránit své zájmy. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí poukázal na vedení evidence výkonu trestu a stanovenou dobu, ve které je odsouzený povinen trest vykonat „Pojmem “stanovená doba” se pro účely výkonu trestu obecně prospěšných prací rozumí konkrétní časové vymezení (harmonogram) provádění výkonu tohoto trestu příslušným obecním úřadem v rámci projednání podmínek jeho výkonu s odsouzeným. Při vymezení této doby postupuje přitom obecní úřad tak, aby odsouzený mohl vykonat uložený trest nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil jeho výkon. Jen v případě, že odsouzenému není při projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací takto vymezena doba jeho provádění, je touto “stanovenou dobou” lhůta jednoho roku uvedená v § 45a odst. 3 trestního zákona. Jestliže odsouzený, aniž mu v tom něco závažného bránilo, přes výzvy příslušného orgánu nezačal v určené lhůtě vykonávat trest obecně prospěšných prací, je zřejmé, že ve stanovené době zaviněně nevykonal uložený trest a jsou tak splněny podmínky pro řízení o přeměně tohoto trestu v trest odnětí svobody. V takovém případě je nerozhodné, že zákonná roční lhůta stanovená pro výkon tohoto trestu dosud neuplynula. Zahájení řízení o přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody, popř. i nepravomocné rozhodnutí o této přeměně, není samo o sobě překážkou pro pokračování ve výkonu trestu obecně prospěšných prací. Je proto povinností soudu v tomto řízení vždy zjišťovat, zda a v jakém rozsahu odsouzený ke dni rozhodnutí vykonal uložený trest obecně prospěšných prací. Rozhodnutí soudu o přeměně trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody je třeba doručit příslušnému obecnímu úřadu. Pokud odsouzený vykonal trest obecně prospěšných prací až poté, co bylo pravomocně rozhodnuto o jeho přeměně v trest odnětí svobody, je nutné rozhodnout podle analogie § 38 odst. 2 trestního zákona o započítání vykonaného trestu obecně prospěšných prací do již přeměněného trestu odnětí svobody, a to tak, že i jen započaté dvě hodiny vykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítají za jeden den odnětí svobody.“<sup>128</sup> Městský soud v Praze konstatoval, že „Doba stanovená pro výkon trestu obecně prospěšných prací rozhodná z hlediska

---

<sup>128</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 1998, sp. zn. 7Tz 138/98, uveřejněné pod číslem 50/99 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

aplikace § 45a odst. 4 trestního zákona může činit maximálně jeden rok od nařízení výkonu trestu, může však být kratší, pokud je při projednání podmínek výkonu trestu rozvrženo provedení určených prací na takovou kratší dobu. Předpokladem rozhodnutí soudu o přeměně trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody z důvodu nevykonání trestu ve stanovené době je zjištění, že určené práce odsouzený nevykonal zaviněně právě v takto vymezené době. Povinnost odsouzeného vykonat obecně prospěšné práce osobně a bezplatně ve svém volném čase nejpozději do jednoho roku ode dne kdy soud nařídil výkon tohoto trestu (tedy vymezení maximálně možné lhůty pro výkon tohoto trestu) nelze směřovat s jeho povinností vykonat určené práce v době, která mu je pro jejich výkon stanovena v rámci této lhůty (tedy s povinností dodržet stanovený časový harmonogram výkonu prací vyplývající z § 45a odst. 4 trestního zákona). Doba stanovená pro výkon trestu obecně prospěšných prací počíná běžet ode dne, kdy mělo být zahájeno provádění určených prací. Tuto dobu, druh a místo výkonu prací určuje soud usnesením o nařízení výkonu trestu a může být blíže specifikována při projednávání podmínek výkonu trestu. Důvodem pro přeměnu trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody mohou být obě zákonem předpokládané okolnosti zároveň, tedy jak nevedení řádného života, tak i zaviněné nevykonání trestu ve stanovené době, zásadně ovšem postačí kterákoli z nich. Trestní zákon ani trestní řád nemají žádné zvláštní omezení, kdy nejpozději lze některou z uvedených okolností zjišťovat, ani do jaké doby od jejího zjištění může soud o přeměně rozhodnout. Proto zde platí obecná lhůta k promlčení výkonu trestu § 68 odst. 1 písm. d) trestního zákona. Předpokladem rozhodnutí soudu o přeměně trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody z důvodu nevykonání trestu ve stanovené době je zjištění, že tak odsouzený učinil zaviněně. Uvedený postup nemohou odůvodnit překážky odsouzeným nezpůsobené, v jejichž důsledku nemohl trest včas a řádně vykonat (například pokud i přes poskytnutou součinnost mu obecní úřad nestanovil pracovní náplň, dobu a místo výkonu práce, nepřiděloval mu řádně práci, nebo pokud by nebyl dostatek pracovních možností). K přeměně trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody nemůže vést ani každá překážka na straně odsouzeného. Zaviněné nevykonání trestu nelze spatřovat například v onemocnění nebo v úrazu odsouzeného, jestliže mu to přechodně znemožní provádět uložené práce. Zaviněné nevykonání trestu obecně prospěšných prací ve stanovené době nemusí

na druhé straně spočívat jen v úplné nečinnosti odsouzeného nebo v jeho odmítání provádět uložené práce, ale postup podle § 45a odst. 4 trestního zákona může odůvodnit i takové jeho jednání, jímž se vyhýbá zahájení pracovní činnosti nebo pokračování v ní a svévolně oddaluje výkon trestu tak, že je zřejmé, že k němu nemůže dojít ve lhůtě stanovené v trestním zákoně. Zaviněné nevykonání obecně prospěšných prací může spočívat též například v přerušení jejich výkonu v důsledku svévolného odjezdu odsouzeného do zahraničí za jinou prací nebo způsobení si újmy na zdraví, aby tím dosáhl zdravotní nezpůsobilosti k výkonu prací. Jeho zavinění lze spatřovat též v tom, že svým počínáním zmaří stanovení doby výkonu trestu, například tím, že před projednáním podmínek výkonu trestu změní místo bydliště, aniž by o tom informoval soud.<sup>129</sup>

Dotazováním učiněným u několika soudů v rámci Jihočeského kraje, bylo zjištěno, že soudy této dohody nepříkládají zvláštní význam, v případě nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací ji nevyžadují. Dohodu může soud využít jako důkaz při rozhodování o přeměně trestu obecně prospěšných prací v jiný trest. Na základě těchto zjištění je nutné položit si otázku jaký význam má dohoda o výkonu trestu obecně prospěšných prací pro všechny zainteresované strany, tedy pro soud, odsouzeného pachatele, instituci zajišťující výkon trestu a v neposlední řadě i pro Probační a mediační službu?

#### **5.4. Odpovědnost za škodu a pojištění při výkonu trestu**

Od zavedení alternativního trestu obecně prospěšných prací do právního řádu České republiky není vyřešena otázka pojištění odsouzených pachatelů v případě vzniku pracovních úrazů a nemocí. Taktéž není jasně vyřešena otázka odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu tohoto trestu. Tento problém značně limituje okruh možných institucí, kde lze trest obecně prospěšných prací vykonat a je zpravidla důvodem, pro který instituce odmítají zajistit výkon trestu.

První problém souvisí s odpovědností za škodu způsobenou při výkonu trestu obecně prospěšných prací tento problém lze řešit odkazem na příslušná ustanovení občanského zákoníku. Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., (účinný od 1. ledna 2014) obsahuje ustanovení § 2909 a násl., které řeší obecně náhradu škody. Analogicky je řešena problematika odpovědnosti za škodu, která byla

---

<sup>129</sup> Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7To 291/2001, [SR 12/2001 str. 441], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document>

způsobena při výkonu trestu odnětí svobody nepodmíněně.<sup>130</sup> Na uvedený případ nelze aplikovat ustanovení § 2923 občanského zákoníku, kdy je škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi, neboť je zde vyžadováno vědomé ujetí se takové osoby bez její nutné potřeby, což je v případě uložení trestu obecně prospěšných prací vyloučeno.

Zákonná úprava výkonu trestu obecně prospěšných prací na Slovensku jednoznačně konstatuje, že výkon práce odsouzeným se nepovažuje z hlediska odpovědnosti za škodu za plnění pracovních úkolů a v případě odpovědnosti za způsobenou škodu se postupuje podle občanskoprávních předpisů. Právní úprava po vzoru Slovenska se mi jeví, jako dostačující a účelná. V případě obdobného řešení není nutná široká novelizace trestních předpisů, k naplnění účelu a stanovení postupu postačí jednoznačný odkaz na příslušnou občanskoprávní normu.

Druhým problémem je otázka pojištění odsouzených pachatelů v případě vzniku úrazů. Tato problematika se jeví značně složitější a je s podivem, že za dobu existence alternativního trestu obecně prospěšných prací jí nebyla ze strany příslušných institucí věnována dostatečná pozornost. V úvodu problému je potřeba jednoznačně definovat o jaký právní vztah mezi poskytovatelem a odsouzeným se při výkonu trestu jedná.

Trest obecně prospěšných prací je systematicky zařazen v hlavě páté trestního zákoníku, který má název trestní sankce. Začleněním do hlavy páté vyjádřil zákonodárce svůj názor, že se jedná o trest a je nutné k němu takto přistoupit.

Práce je významným výchovným prvkem tohoto trestu a má přispět k sociální a pracovní adaptaci pachatele. Jedná se o určitý druh legální nucené práce prováděné k obecnému prospěchu širšího okruhu lidí. „Podstatou trestu obecně prospěšných prací je určitá pracovní povinnost, kterou odsouzený pachatel musí splnit ve stanoveném rozsahu osobně, ve svém volném čase a bezplatně. Újmu zde představuje zásah do volného času pachatele a povinnost pracovat bez nároku na odměnu. Jak jsem již zmínil v předchozí části této práce je okruh činností vykonávaných v rámci obecně prospěšných prací stanoven tak, aby se

---

<sup>130</sup> Ustanovení § 37 zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů

jimi vhodně doplnily práce jinak vykonávané v pracovněprávním vztahu nebo se zajistil výkon takových prací, které se z nějakého důvodu (např. neatraktivnost, nízký výdělek) zpravidla nevykonávají v pracovním poměru. Městský soud v Praze při své rozhodovací praxi konstatoval „Provádění obecně prospěšných prací není pro odsouzeného zaměstnáním a nemůže být tedy ani zdrojem jakéhokoliv příjmu.“<sup>131</sup>

Pokud by se jednalo o klasický pracovněprávní vztah mezi institucí zajišťující výkon trestu a odsouzeným nemá tento vztah oporu v zákoníku práce.<sup>132</sup> Podle § 74 a násl. zákoníku práce zaměstnavatel zajišťuje plnění svých úkolů především zaměstnanci v pracovním poměru a na základě dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti. Tyto dohody mají obligatorně stanoveny podmínky, za kterých je lze uzavřít. Dle mého názoru při současné právní úpravě nelze na výkon trestu obecně prospěšných prací vztáhnout zákoník práce a nelze použít ani další navazující právní předpisy v případě vzniku úrazu,<sup>133</sup> neboť dohodu o výkonu trestu nelze podřadit pod výše uvedené dohody.

Pro srovnání uvádím podmínky veřejně prospěšných prací a přiblížím právní úpravu výkonu práce u osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

V případě veřejně prospěšných prací se jedná o jeden z nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, které jsou upraveny právními předpisy mimo oblast trestního práva zejména zákonem o zaměstnanosti.<sup>134</sup> Charakter prováděných prací je obdobný jako u trestu obecně prospěšných prací. Převážně se jedná o úklidové a pomocné práce při údržbě veřejných prostranství, veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které vytváří zaměstnavatel nejdéle na 24 kalendářních měsíců a to i opakovaně, k pracovnímu umístění uchazečů o zaměstnání. Pracovní příležitosti jsou vytvářeny na základě dohody s Úřadem práce, který na ně může zaměstnavateli poskytnout příspěvek. Veřejně prospěšné práce jsou prováděny za mzdu a jsou kryty sociálním pojištěním i veřejným

---

<sup>131</sup> Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7To 291/2001, [SR 12/2001 str. 441], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document>

<sup>132</sup> Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů

<sup>133</sup> Hlava III zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů

<sup>134</sup> Ustanovení § 104 a násl. zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů



zdravotním pojištěním jedná se o pracovněprávní vztah, který podléhá režimu zákoníku práce a dalších souvisejících předpisů.

Jak je to s výkonem práce u osob ve výkonu trestu odnětí svobody nepodmíněně? Odsouzený může být zaměstnán u jiného subjektu než u věznice pouze po písemném souhlasu odsouzeného. Tato zásada neplatí v případě, že je odsouzený zaměstnáván Českou republikou, krajem, obcí, dobrovolným svazkem obcí nebo subjektem, který jimi byl zřízen či založen a v němž mají většinovou majetkovou účast, většinový podíl na hlasovacích právech anebo vykonávají rozhodující vliv na jeho řízení či provozování. Pracovní podmínky u odsouzených se řídí zvláštními právními předpisy vztahujícími se na zaměstnance v pracovním poměru. Pracovní odměna odsouzeného se pro účely srážek daní a pojistného na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti. Z této odměny se po srážce zálohy na daň a pojistného provedou i další srážky jednak k úhradě výživného pro děti, kterým je odsouzený povinen poskytovat výživu, včetně příspěvku na úhradu nákladů při péči o dítě v ústavní nebo ochranné výchově, a jednak k úhradě nákladů výkonu trestu. V případě, že osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nepracují, hradí stát za tyto osoby veřejné zdravotní pojištění obligatorně.<sup>135</sup>

V případě veřejně prospěšných prací i výkonu práce odsouzenými osobami ve výkonu trestu odnětí svobody je zřejmé, že zákonodárce měl zájem tyto činnosti zákonně ošetřit a za tyto osoby převzal odpovědnost v případě vzniku mimořádných situací.

Zahraniční úpravy řešení této problematiky jsou různé, zatímco např. rakouská právní úprava řeší tyto případy odkazem na zákon o výkonu trestu, slovenské řešení se odkazuje na občanskoprávní předpisy. Osobně se domnívám, že je nezbytné tuto problematiku jasně vymezit i v našich podmínkách. Slovenské řešení se jeví jako jednodušší a přesouvá problém na poskytovatele a odsouzeného. Na straně druhé je pravdou, že se jedná o výkon trestu a stát by měl převzít odpovědnost za takto odsouzené osoby.

Třetí problém spočívá v samotném významu institutu dohody. Jak jsem již výše uvedl, trestní zákoník, ani trestní řád nezná institut dohody o výkonu

---

<sup>135</sup> Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

trestu obecně prospěšných prací. Dohoda je zmíněna pouze v interním normativním aktu ředitele Probační a mediační služby. Nelze tuto dohodu podřadit pod příslušná ustanovení zákoníku práce upravující dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr. Zákoník práce, zde vymezuje jednak dohodu o provedení práce a dohodu o pracovní činnosti a stanoví podmínky, za kterých lze dohodu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem uzavřít a jejich podstatné náležitosti.

Možným řešením se nabízí zákonně vymezit dohodu o výkonu trestu obecně prospěšných prací např. novelizací příslušných ustanovení trestního řádu upravujících výkon trestu obecně prospěšných prací. Legální vymezení definice dohody by mohla znít v tomto smyslu „výkon trestu obecně prospěšných prací je realizován na základě dohody o výkonu trestu obecně prospěšných prací, kterou uzavře odsouzený s obecním úřadem, státní nebo jinou obecně prospěšnou institucí. Tato dohoda zakládá specifický pracovněprávní vztah mezi odsouzeným a subjektem, který poskytuje výkon trestu. Za výkon trestu nepřísluší odsouzenému mzda ani jiná odměna za odvedenou práci. Na uzavření dohody se použijí příslušná ustanovení pracovněprávních předpisů.“<sup>136</sup> Vymezením této dohody v zákoně by byl zvýrazněn její význam. Dohoda by byla obligatorně vyžadována při výkonu trestu a zakládala by specifický pracovněprávní vztah. Dle mého názoru by se tímto zákonným vymezením předešlo problémům, kdy odsouzený odmítne tuto dohodu podepsat a zároveň by se zvýšil význam tohoto trestu. V neposlední řadě instituce, které poskytují výkon trestu, ale i odsouzení pachatelé budou mít požadovanou ochranu od státu v případě vzniku mimořádných situací v přímé souvislosti s výkonem trestu.

Zvýšené náklady při vzniku mimořádných situací by v těchto případech stát prováděl refundací vynaložených nákladů dotčeným institucím. V tomto případě, by bylo vhodné novelizovat i další provázané právní předpisy, jako je zákon o soudních poplatcích a zvážit zvýšení paušální částky nákladů trestního řízení, tak aby tento výdaj nezatěžoval státní rozpočet. Tento postup by zřejmě odmítli poskytovatelé, u kterých by v případě vzniku úrazů a při kompenzaci jejich následků došlo ke zvýšení nákladů. Což by v konečném důsledku mohlo vést ke snížení jejich počtu.

---

<sup>136</sup> Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů

Absence pojištění odsouzených v případě výkonu trestu a nejasná pravidla v případě způsobené škody při výkonu trestu jsou vedle špatných zkušeností poskytovatelů s předchozím výkonem trestu důvody, které znemožňují získat nové poskytovatele pro výkon trestu.

## 5.5. Výkon trestu a jeho přeměna

Vykonávací řízení je dalším stádiem trestního řízení. Obecná pravidla vykonávacího řízení<sup>137</sup> stanoví, že rozhodnutí vykonává ten orgán, který rozhodnutí učinil. Rozhodnutí související s výkonem trestů činí soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni. Tento postup upřesnil ve svém rozhodnutí i Nejvyšší soud, když konstatoval „I v případě, že výkon trestu obecně prospěšných prací nenařídil okresní soud, který uložil tento trest, ale byl přede dnem 1. 1. 2010 nařízen podle § 336 odst. 2 trestního řádu v tehdejší znění (tj. před novelou provedenou zákonem č. 41/2009 Sb.) soudem, v jehož obvodu měl odsouzený vykonávat uvedený trest, je s účinností od 1. 1. 2010 příslušný ke všem úkonům týkajícím se dalšího výkonu trestu obecně prospěšných prací (např. k rozhodování o změně druhu a místa jeho výkonu o jeho přeměně v nepodmíněný trest odnětí svobody) okresní soud, který uložil tento trest.“<sup>138</sup> Obdobné stanovisko zaujal Nejvyšší soud i v jiném posuzovaném případě „O žádosti odsouzeného o změnu místa výkonu trestu obecně prospěšných prací (např. z důvodu změny bydliště odsouzeného) je oprávněn rozhodovat soud, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 315 odst. 2 trestního řádu, tj. soud, který v prvním stupni rozhodl ve věci, v níž byl odsouzenému uložen tento druh trestu.“<sup>139</sup> Odlišný názor konstatoval Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí, s tím že „Pro založení příslušnosti určitého okresního soudu k výkonu obecně prospěšných prací je rozhodující místo bydliště odsouzeného v době, kdy nabyl právní moci odsuzující rozsudek nebo trestní příkaz, jímž byl uložen trest obecně prospěšných prací. Jestliže je jednou založena příslušnost určitého okresního soudu k výkonu trestu obecně prospěšných prací, lze jí změnit toliko postupem podle § 25 trestního řádu.

---

<sup>137</sup> Ustanovení § 315 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění

<sup>138</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2010, sp. zn. 11 Td 11/2010, uveřejněné pod číslem 10/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI:CZ:NS:2010:11.TD.11.2010.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>139</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 11 Td 16/2009, ECLI:CZ:NS:2009:11.TD.16.2009.1

Důležitým důvodem pro odnětí věci příslušnému soudu a pro její přikázání jinému soudu téhož stupně ve smyslu tohoto ustanovení může být to, že odsouzený po právní moci odsuzujícího rozsudku (trestního příkazu) změnil místo svého bydliště. Tento postup je ovšem možný pouze do vydání usnesení o nařízení výkonu trestu, v němž soud rozhodne o druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací. Změna tohoto usnesení je možná jedině cestou řízení o mimořádných opravných prostředcích. Soud příslušný k rozhodnutí o nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací je příslušný též k rozhodnutí o přeměně tohoto trestu nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody. Rozhodne-li soud o takové přeměně, je povinen zároveň s tím obligatorně stanovit jak způsob výkonu trestu odnětí svobody, tak i jeho délku podle přepočtu nevykonané části trestu obecně prospěšných prací.<sup>140</sup> Tento postup je v současné době překonán výše uvedenými rozhodnutími Nejvyššího soudu a v soudní praxi nečiní žádné problémy.

K místní příslušnosti soudu pro mládež ve vykonávacím řízení týkajícím se trestního opatření obecně prospěšných prací konstatoval Nejvyšší soud, že hlava druhá zákona o soudnictví ve věcech mládeže, neobsahuje žádné zvláštní ustanovení týkající se výkonu trestního opatření obecně prospěšných prací, tak s ohledem na ustanovení § 74 téhož zákona se na výkon tohoto opatření užije obecná právní úprava obsažená v ustanoveních trestního řádu. Tato obecná úprava, a nikoliv kritéria vyplývající ze zákona o soudnictví ve věcech mládeže, je rozhodující i pro posouzení otázky místní příslušnosti soudu pro mládež v řízení o výkonu trestního opatření obecně prospěšných prací. Proto např. k rozhodování o přeměně trestního opatření obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku na trestní opatření odnětí svobody je s ohledem na ustanovení trestního řádu příslušný okresní soud, který nařídil výkon obecně prospěšných prací.<sup>141</sup>

Trestní zákoník jasně definoval pravidla pro nařízení trestu obecně prospěšných prací, změnu místa a druhu vykonávané práce. V průzkumu, který provedl Institut pro kriminologii a sociální prevenci tuto pozitivní změnu preferuje i odborná veřejnost. Tímto krokem došlo ke „zrychlení vykonávacího

---

<sup>140</sup> Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. července 2001, sp. zn. 7 To 291/2001

<sup>141</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2007, sp. zn. 8 Td 32/2007, ECLI: CZ:NS:2007:8.TD.32.2007.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

řízení a ponechání břemene zajištění vykonávacího řízení na soudu, který trest ukládá.“<sup>142</sup>

Výkon obecně prospěšných prací je založen na vymezení širší působnosti Probační a mediační služby<sup>143</sup> v této oblasti, která zajišťuje výkon obecně prospěšných prací v úzké spolupráci zejména s obecními úřady, vzdělávacími, humanitárními, školskými, kulturními, charitativními, církevními institucemi a dalšími subjekty. Na výběru vhodného druhu práce se podílí probační úředník, který za tím účelem spolupracuje s obcemi a obecně prospěšnými institucemi.

Trest obecně prospěšných prací odsouzený vykonává v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí. Se souhlasem odsouzeného může být trest vykonáván i mimo tento obvod. Soud pro potřeby ukládání trestu obecně prospěšných prací využívá webový katalog poskytovatelů míst pro výkon obecně prospěšných prací, jehož gestorem je Probační a mediační služba, a který je pravidelně aktualizován.

Příslušný soud zašle opis vykonatelného rozhodnutí probačnímu úředníkovi. Probační úředník zajistí s odsouzeným a ve spolupráci s vhodným poskytovatelem projednání místa výkonu trestu a druhu prací. Při tomto vychází probační úředník z potřeby výkonu těchto prací v obvodu soudu, ve kterém odsouzený bydlí a přihlíží k pobytu odsouzeného. Ustálenou praxí je vybírat vhodného poskytovatele přímo v místě pobytu odsouzeného, pouze v případě, že v místě bydliště není vhodný poskytovatel, je po projednání s odsouzeným vybrán poskytovatel jiný v blízkém okolí. Pokud má být trest vykonán mimo obvod soudu, který o trestu rozhodoval v prvním stupni je součástí návrhu probačního úředníka i písemný souhlas odsouzeného s tímto výkonem. Soud následně pověří kontrolou výkonu trestu středisko Probační a mediační služby mimo svůj obvod. V rozhodnutí soudu je odsouzenému zároveň stanovena povinnost dostavit se do 14 dnů od oznámení tohoto rozhodnutí na středisko Probační a mediační služby v obvodu soudu, který trest uložil.

---

<sup>142</sup> SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Studie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, 176 s. ISBN 978-80-7338-144-8

<sup>143</sup> Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů

Účelem této povinnosti je konkrétní projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací a zároveň stanovení dne, kdy se odsouzený dostaví na obecní úřad nebo instituci, u které má trest vykonat. Na příslušném obecním úřadě nebo instituci je s odsouzeným uzavřena dohoda o výkonu trestu obecně prospěšných prací. Také Městský soud v Praze se vyjádřil ke smyslu projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací s obecním úřadem, kterým je „seznámit odsouzeného s konkrétním místem výkonu práce a s obsahem těchto prací, specifikovat dobu výkonu těchto prací, případně jejich harmonogram, předat odsouzenému pracovní nebo ochranné pomůcky, seznámit ho se spolupracovníky a případně i s osobou, které má uvedené práce na starosti. Zaviněné nedodržení takto stanoveného harmonogramu výkonu určených prací, tedy jejich „zaviněné nevykonání ve stanovené době,“ může být důvodem pro přeměnu trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody.“<sup>144</sup>

K přeměně trestu může dojít při splnění několika podmínek. Zároveň zákon vymezuje časový úsek, ve kterém odsouzený neplní tyto podmínky, tento úsek je ohraničen dnem od odsouzení a končí dnem výkonu trestu. V roce 2003 konstatoval Nejvyšší soud „Pokud je zjištěna skutečnost, že obviněný za téměř jeden rok po nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací, z nich skoro nic nevykonal, nelze bez dalších zjištění existence zákonem stanovených podmínek aplikovat § 45a odst. 4 trestního zákona, tudíž aplikovat přeměnu trestu.“<sup>145</sup> Tento názor byl v průběhu let upřesněn další rozhodovací činností Nejvyššího soudu. V roce 2007 se vyjádřil Nejvyšší soud v dalším rozhodnutí „Pokud trest obecně prospěšných prací ještě nebyl zcela vykonán, odsouzený může zavdat příčinu k jeho přeměně v trest odnětí svobody buď tím, že nevede řádný život, nebo tím, že zaviněně nevykoná tento trest ve stanovené době. Důvodem k přeměně mohou být obě tyto okolnosti současně, avšak postačí existence kterékoliv z nich. Jestliže lze učinit závěr, že odsouzený nevedl v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací řádný život, je na místě přeměnit tento trest (nebo jeho nevykonaný zbytek) v trest odnětí svobody, a to bez ohledu na skutečnost, zda u odsouzeného nastala taková změna jeho zdravotního stavu, která by jinak odůvodňovala rozhodnutí o upuštění od výkonu trestu obecně prospěšných

---

<sup>144</sup> Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7To 291/2001, [SR 12/2001 str. 441], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document>

<sup>145</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. února 2003, sp. zn. 4 Tz 6/2003, ECLI: CZ:NS:2003:4.TZ.6.2003.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

prací.<sup>146</sup> V roce 2010 upřesnil tento soud možnost přeměny trestu následovně „K přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody mohlo dojít ze dvou důvodů uvedených v ustanovení § 45a odst. 4 trestního zákona. Jedním z nich je okolnost, že odsouzený ve stanovené době zaviněně nevykonal uložený trest obecně prospěšných prací, což předpokládá především zjištění, že odsouzenému bylo řádně doručeno rozhodnutí soudu, jímž byl nařízen výkon tohoto trestu, tj. soud stanovil odsouzenému konkrétní druh obecně prospěšných prací a místo jejich výkonu. Druhým důvodem přeměny trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody byla okolnost, že odsouzený v době od právní moci rozhodnutí, kterým mu byl uložen trest obecně prospěšných prací, do skončení jeho výkonu nevedl řádný život. V tomto případě není relevantní, zda a kdy bylo odsouzenému doručeno rozhodnutí soudu o nařízení výkonu uloženého trestu obecně prospěšných prací.“<sup>147</sup>

Jak vyplynulo z již zmiňovaného průzkumu z let 2010 až 2011, který provedl Nejvyšší soud, upozornila tato instituce také na to, že „Při maření nebo nevykonávání trestu obecně prospěšných prací je třeba přeměňovat tento trest více v peněžitý trest nebo trest domácího vězení než v nepodmíněný trest odnětí svobody. Přeměna trestu obecně prospěšných prací v domácí vězení nebo peněžitý trest by měla mít zásadně přednost před přeměnou v nepodmíněný trest odnětí svobody, což je v souladu s obecným trendem nahrazovat krátkodobé nepodmíněné tresty alternativními sankcemi. Nejčastějšími důvody přeměny trestu obecně prospěšných prací jsou zaviněné nevykonání trestu odsouzeným, jež zpravidla spočívalo ve vyhýbání se nástupu či výkonu nařízeného trestu obecně prospěšných prací (odsouzení zpravidla namítají, že na výkon trestu nemají čas, tj. že upřednostní placenou brigádní činnost, anebo doznávají laxní přístup a neochotu k výkonu trestu), nebo spáchání další trestné činnosti po jeho uložení, nesplnění podmínky vedení řádného života anebo neuhrazení škody způsobené trestným činem.“<sup>148</sup>

---

<sup>146</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2007, sp. zn. 8 Tdo 872/2007, uveřejněné pod číslem 42/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI: CZ:NS:2007:8.TDO.872.2007.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>147</sup> Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. srpna 2010, sp. zn. 4 Tz 53/2010, ECLI: CZ:NS:2010:4.TZ.53.2010.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>148</sup> Trestní kolegium Nejvyššího soudu schválilo dne 12. 2. 2014 pod sp. zn. Ts 43/2012 sjednocující materiál nazvaný „Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011“

K aplikačním problémům docházelo v období, kdy nabyl účinnosti nový trestní zákoník. V případě přeměny výkonu trestu byly řešeny otázky časové působnosti zákona a jeho použití. Uvedeným problémem se při své rozhodovací činnosti zabýval Krajský soud v Hradci Králové, který konstatoval, že „Přepočít nevykonaného trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody je třeba považovat za obsahovou složku trestnosti činu, neboť jde o zákonem určenou součást ukládaného trestu obecně prospěšných prací. Proto se uplatní zásada časové působnosti trestních zákonů podle § 2 odst. 1 trestního zákoníku. Pokud soud po účinnosti trestního zákoníku dospěje k závěru, že přeměna trestu obecně prospěšných prací uložený před 1. 1. 2010 na trest odnětí svobody, postupuje podle § 45a odst. 4 zákona č. 140/1961 Sb., a každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací počítá za jeden den odnětí svobody. Postup podle trestního zákoníku za těchto okolností není pro pachatele příznivější.“<sup>149</sup>

Obdobně se vyjádřil i Nejvyšší soud „Pokud obviněnému, který k 1. 1. 2010 ještě nevykonával pravomocně uložený trest obecně prospěšných prací, byla po nabytí účinnosti trestního zákoníku podle jeho ustanovení § 65 odst. 3 písm. a) prodloužena soudem doba pro výkon uloženého trestu obecně prospěšných prací o šest měsíců se současným stanovením dohledu, tak za situace, že obviněný zavedl důvod k přeměně nevykonané části trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody, je nutné použít poměr vyplývající z ustanovení § 45a odst. 4 trestního zákona, tzn. že každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítají za jeden den odnětí svobody.“<sup>150</sup>

Dne 1. ledna 2013 byla u příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky rozhodnutím prezidenta České republiky vyhlášena amnestie.<sup>151</sup> Vyhlášená amnestie měla dopad i na tresty obecně prospěšných prací. „Prezident republiky bezvýjimečně prominul veškeré tresty obecně prospěšných prací a domácího vězení, resp. jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. 1. 2013. To platí opět za předpokladu, že před 1. 1. 2013 zároveň nenabylo právní

---

<sup>149</sup> Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 23. 3. 2010, sp. zn. 13 To 147/2010, publikováno ve sbírce soudních rozhodnutí 5/2011

<sup>150</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2013, sp. zn. 4 Tz 104/2012, uveřejněný pod číslem 41/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI:CZ:NS:2013:4.TZ.104.2012.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>151</sup> Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013, vyhlášená pod č. 1/2013 Sb.



moci usnesení, kterým byly tyto tresty přeměněny na jiný druh trestu (pak by přicházela v úvahu aplikace jiného článku amnestie). Rozhodnutí o použití amnestie, jak již bylo uvedeno, má deklaratorní povahu, proto případné nerespektování podmínek výkonu (dříve dohodnutých) po 1. 1. 2013 až do právní moci rozhodnutí o použití amnestie podle § 368 trestního řádu nemůže vést k rozhodnutí o přeměně těchto trestů na jiný druh trestu, výkon těchto trestů nemůže být ani jiným způsobem probačním úředníkem či soudem vynucován. Soud rozhodující o případném podnětu probačního úředníka k přeměně trestu na jiný trest, popř. k vydání jiného rozhodnutí, by musel nejprve posoudit, zda je odsouzený účasten amnestie. Pro účely této amnestie se trestným činem rozumí i provinění spáchané mladistvým a trestem též trestní opatření uložené mladistvému. Pokud jde o mladistvé, prezident tak zvolil stejný postup jako u dospělých obviněných, resp. odsouzených.<sup>152</sup>

Rozhodování o přeměně trestu koná soud ve veřejném zasedání. Předseda senátu předvolá k veřejnému zasedání osoby, jejichž osobní účast je nutná. O veřejném zasedání vyrozumí státního zástupce, osobu, která svým návrhem dala k veřejnému zasedání podnět, a osobu, která může být přímo dotčena rozhodnutím, jestliže tyto osoby nebyly k veřejnému zasedání předvolány. Vyrozumí také obhájce, popřípadě zmocněnce a zákonného zástupce těchto osob. Nestanoví-li trestní řád něco jiného, není účast státního zástupce a obhájce při veřejném zasedání nutná. Den veřejného zasedání stanoví předseda senátu tak, aby osobě, která k veřejnému zasedání dala svým návrhem podnět, osobě, která může být přímo dotčena rozhodnutím soudu, obhájci nebo zmocněnci těchto osob, a také státnímu zástupci zbývala alespoň pětidenní lhůta k přípravě. Zkrácení této lhůty je možné pouze souhlasem toho, v jehož zájmu je lhůta dána. U ostatních osob, které se k veřejnému zasedání předvolávají nebo o něm vyrozumívají, je třeba zachovat zpravidla třídní lhůtu. „Jde na vrub soudu, jestliže rozhodné listiny, jež obsahovaly stěžovatelovu omluvu a žádost o odročení veřejného zasedání, se dostaly do dispozice soudkyně opožděně, ačkoli byly (včas) v dispozici samotného soudu, nedostatky v jeho vnitřní organizaci samozřejmě nemohou co do tím vyvolaných nepříznivých konsekvencí zasahovat

---

<sup>152</sup> GRIVNA, Tomáš, ŘÍHA, Jiří. Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 vyhlášená pod č. 1/2013 Sb. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 2, 29 s. ISSN 1213-5313

procesní poměry nikoho jiného. Totéž platí i o listině obsahující lékařské hodnocení stěžovatelova zdravotního stavu ve vztahu ke způsobilosti vykonat obecně prospěšné práce, jestliže podle ustanovení § 45a odst. 3 trestního zákona se do doby jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu, v níž má být trest vykonán, nezapočítává doba, po kterou odsouzený nemohl obecně prospěšné práce vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky. Z tohoto důvodu tudíž šlo nepochybně o listinu, jež byla pro rozhodnutí soudu významná. Řečené si tedy zaslouhuje (z pohledu zásad ústavněprávního přezkumu) pozornost ve dvojitým směru. Za první, že soud nikterak nereagoval na stěžovatelovo podání, jímž se mýnil omluvit z účasti na veřejném zasedání a žádat o jeho odročení, a věc projednal bez jeho účasti, jakoby jej nebylo (čímž byl založen nedostatek procesní), a za druhé, vycházel z toho, že neexistuje stěžovatelem dříve ohlášený doklad o jeho nezpůsobilosti ze zdravotních důvodů vykonávat trest obecně prospěšných prací, ačkoli takový doklad stěžovatel soudu do doby jeho rozhodování dodal. Tím se stalo, že se soud nevypořádal s objektivně existující stěžovatelovou námitkou (obranou) proti přeměně trestu obecně prospěšných prací, což ve vztahu k vydanému rozhodnutí představuje též nedostatek věcný, neboť pomíjí skutkový argument, jemuž předem nebylo možné upřít relevanci.<sup>153</sup>

Soud v rámci veřejného zasedání rozhoduje usnesením.<sup>154</sup> Opravným prostředkem proti usnesení je stížnost.<sup>155</sup> Stížnost se podává u soudu, proti jehož usnesení stížnost směřuje ve lhůtě do tří dnů od oznámení usnesení. Soud, proti jehož usnesení stížnost směřuje, jí může sám vyhovět, pokud se změna původního usnesení nedotkne práv jiné strany trestního řízení. Pokud soud této stížnosti nevyhoví, předloží věc k rozhodnutí nadřízenému krajskému soudu. Rozhodnutí nadřízeného orgánu je rozhodnutím konečným a nelze proti němu podat opravný prostředek. Tento závěr konstatoval i Nejvyšší soud „Proti usnesení soudu, jímž bylo rozhodnuto podle § 45a odst. 4 trestního zákona a § 340b odst. 1 trestního řádu o přeměně nevykonaného trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody, není přípustné dovolání, protože nejde o žádné z rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 trestního řádu. Takové

<sup>153</sup> Nález sp. zn. III. ÚS 884/09 ze dne 3. 9. 2009 (N 195/54 SbNU 403), dostupné z <http://nalus.usoud.cz>

<sup>154</sup> Ustanovení § 119 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění

<sup>155</sup> Ustanovení § 141 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění

rozhodnutí nelze považovat ani za rozhodnutí, jímž byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest podle § 265a odst. 2 písm. a) trestního řádu a v úvahu zde nepřichází ani analogické použití tohoto ustanovení.<sup>156</sup>

Jakou roli má v průběhu trestního řízení probační úředník? V případě projednání věci v řízení před samosoudcem může být trest obecně prospěšných prací uložen pouze po předchozí zprávě probačního úředníka. Také o druhu a místě výkonu trestu rozhoduje soud na základě návrhu probačního úředníka. Trestní zákoník v § 49 při definování pojmu a účelu dohledu vymezuje úředníka Probační a mediační služby a zavádí pro něho legislativní zkratku probační úředník, v odstavci 3 stanoví, že „dohled nad pachatelem provádí probační úředník.“ Úkoly Probační a mediační služby plní v rámci středisek zaměstnanci státu ve funkcích úředníků nebo asistentů Probační a mediační služby. Domnívám se, že by v praxi Probační a mediační služby nemělo docházet k situacím, kdy vedením případu výkonu trestu obecně prospěšných prací je od počátku pověřen asistent, stejně tak by asistent neměl zpracovávat zprávu v případě řízení před samosoudcem. Tím nechci v žádném případě snižovat odbornou zkušenost pracovníků, kteří jsou zařazeni na pracovních místech asistentů, ale zákon explicitně tuto činnost svěřuje pouze úředníkům.

Úředník Probační a mediační služby musí být bezúhonný, svéprávný a musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední získané ukončením studia v magisterském studijním programu. Dále musí složit odbornou zkoušku, kterou mu je umožněno vykonat po absolvování základního kvalifikačního vzdělání pro úředníky.<sup>157</sup> Probační úředník je zařazen do 12 platové třídy a náplní jeho činnosti je „komplexní řešení složitých konfliktních a rizikových situací v souvislosti s trestním řízením, analýza vyhodnocování a prevence rizik opakování trestné činnosti v rámci mediačních činností. Diagnostická, poradenská, výchovná a kontrolní činnost u dospělých, mladistvých i nezletilých pachatelů trestné činnosti a jejich motivování k vedení života v souladu se zákonem v rámci probačních činností. Poskytování krizové intervence obětem trestné činnosti v

---

<sup>156</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2007, sp. zn. 5 Tdo 1312/2007, ECLI: CZ:NS:2007:5.TDO.1312.2007.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)

<sup>157</sup> Ustanovení § 6 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě) v platném znění

závažných případech. Tvorba resocializačních programů, obecných postupů a opatření v probaci a mediaci.“<sup>158</sup>

Naproti tomu asistentem Probační a mediační služby se může stát bezúhonná fyzická osoba starší 21 let, která je svéprávná a získala středoškolské vzdělání v oblasti společenskovědní.<sup>159</sup> Asistent je zařazen do 9. platové třídy a náplní jeho činnosti je provádění úkonů probace a mediace podle právních předpisů.<sup>160</sup> Úředníkovi je svěřeno provádění komplexních činností, které zahrnují bezpodmínečně všechny části daného celku, zatímco asistent provádí pouze dílčí úkony probace. Otázkou zůstává, jak by se s případnou námitkou odsouzeného, že případ vede nebo zprávu zpracoval asistent, vypořádal soud.

Postavením probačního úředníka jako úřední osoby při výkonu činnosti, ke které byl pověřen soudem se zabýval v roce 2013 Nejvyšší soud, v projednávané věci konstatoval, že „Probační úředník provádějící dohled nad odsouzeným ve smyslu § 49 až 51 trestního zákoníku má postavení úřední osoby podle § 127 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku, neboť jakožto zaměstnanec Probační a mediační služby je odpovědným úředníkem orgánu veřejné moci, a to zejména při realizaci výkonu trestu uloženého soudy v rámci trestního řízení. Při plnění těchto svých pravomocí vyplývajících zejména z trestního zákoníku, trestního řádu a zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů, se podílí na realizaci výkonu konkrétních soudních rozhodnutí, což je činnost, kterou je nutné považovat vedle vydávání rozhodnutí za součást rozhodovací pravomoci státu.“<sup>161</sup>

K zahájení činnosti je středisko Probační a mediační služby pověřeno soudem, který trest uložil.<sup>162</sup> Probační úředník je při výkonu své funkce povinen řídit se zákony, jinými právními předpisy a pokyny předsedy senátu nebo samosoudce a v přípravném řízení státního zástupce. Přitom musí respektovat a

---

<sup>158</sup> Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě

<sup>159</sup> Ustanovení § 6 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě) v platném znění

<sup>160</sup> Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě

<sup>161</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2013, sp. zn. 8 Tdo 197/2013, uveřejněné pod číslem 77/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI: CZ:NS:2013:8.TDO.197.2013.1

<sup>162</sup> Ustanovení § 72 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

chránit lidská práva a svobody, důstojnost člověka a vyvarovat se jednání, které by mohlo zmařit trestní řízení nebo vzbudit pochybnosti o objektivitě nebo nestrannosti probačního úředníka. Při nedodržení těchto povinností může předseda senátu (samosoudce) a v přípravném řízení státní zástupce věc probačnímu úředníkovi odejmout. Probační úředník je vyloučen z provádění úkonů trestního řízení v případě pochybností pro poměr k projednávané věci nebo osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Probační úředník tyto důvody neprodleně oznámí předsedovi senátu, samosoudci a v přípravném řízení státnímu zástupci. V řízení pak činí pouze úkony, které nesou odkladu. O vyloučení rozhoduje soud, který probačního úředníka pověřil výkonem činností.

Městský soud v Praze se při své rozhodovací činnosti zabýval otázkou průtahů v činnosti probačního úředníka, v této věci ve svém rozhodnutí konstatoval, že „Řešení průtahů v činnosti úředníků Probační a mediační služby a stížností na jejich postup je v pravomoci soudu (předsedy senátu nebo samosoudce). Jemu také náleží oprávnění dávat příslušnému probačnímu úředníkovi v konkrétní trestní věci potřebné pokyny, příp. rozhodnout o jeho vyloučení z provádění dalších úkonů v rámci výkonu trestu, odejmout mu věc a určit místo něho jiného úředníka této služby. Tento soudce provádí též průběžnou kontrolu nad postupy probačního úředníka. Následný dohled nad činností úředníků Probační a mediační služby a nad dodržováním standardů schválených ministrem spravedlnosti pak náleží Ministerstvu spravedlnosti. Vyvstanou-li ve veřejném zasedání konaném před soudem určité pochybnosti ohledně správnosti postupu probačního úředníka (například v souvislosti s tím, jak kontroloval chování odsouzeného nebo jak ho poučil), je třeba, aby jej soud vyslechl jako svědka po řádném poučení podle ustanovení trestního řádu.“<sup>163</sup>

Městský soud ve svém rozhodnutí upřesnil jednak zákonné důvody pro přeměnu trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody, ale vyjádřil se i k provádění probačních činností probačním úředníkem „Jedná se jak o zaviněné nevykonání stanovených prací, tak i nevedení řádného života, přičemž postačí i splnění jednoho z těchto předpokladů, a to i před uplynutím roční lhůty pro výkon

---

<sup>163</sup> Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7 To 291/2001

tohoto trestu. Kontrola výkonu trestu obecně prospěšných prací Probační a mediační službou proto v sobě musí zahrnovat nejen kontrolu výkonu samotných prací, ale i celkového chování odsouzeného v občanském životě, a kombinovat v sobě sledování jeho chování s potřebným vedením a pomocí. Probační činnosti nelze omezovat pouze na pasivní sledování chování odsouzeného, případně na periodicky se opakující setkání s ním na pracovišti Probační a mediační služby, ale v případě potřeby musí zahrnovat i aktivní pomoc a vedení odsouzeného k životu v souladu se zákonem a k plnění jeho závazků, stejně jako pomoc při vytváření vhodného sociálního a pracovního zázemí a při řešení jeho aktuálních životních problémů. Povinností soudu je dbát o co nejmenší prodlení v provádění jednotlivých úkonů probačními úředníky, kontrolovat jejich činnost v každé jednotlivé trestní věci a v případě potřeby ji svými pokyny vhodným způsobem usměrňovat.<sup>164</sup>

Obdobně se vyjádřil Městský soud v Praze i v jiné projednávané věci „Obecně prospěšné práce jsou druhem trestu, který vyžaduje, aby byl odsouzený v průběhu jeho výkonu podroben institucionalizované kontrole zaměřené nejen na výkon samotných prací, ale i na to, zda vede řádný život a případně dbá přiměřených omezení uložených soudem. Povinností příslušného probačního úředníka Probační a mediační služby, kontrolujícího výkon trestu obecně prospěšných prací, je jednak sledování toho jak odsouzený vykonává určené práce, jednak průběžné sledování jeho chování z hlediska toho, zda vede řádný život, tedy zda dodržuje právní řád a další základní normy občanské společnosti, plní své závazky, nenarušuje občanské soužití a nedopouští se trestných činů nebo přestupků. Součástí aktivit probačního úředníka musí být v případě potřeby vedle dohledu nad vlastním výkonem tohoto druhu trestu též činnost poradensko-výchovná spojená s poskytováním potřebné pomoci odsouzenému, s jeho vedením k životu bez konfliktu se zákonem, se spoluprací s ním na řešení jeho životních problémů, s vytvářením jeho potřebného sociálního zázemí a s výběrem vhodných pracovních činností. Kontrolu provádění obecně prospěšných prací je vhodné založit na osobním kontaktu s odsouzeným a pokud možno na jeho dobrovolném podávání informací o provádění přidělených prací a o celkovém způsobu jeho života. Sám probační úředník však přitom musí

---

<sup>164</sup> Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 7 To 311/2001, [SR 3/2002 str. 106], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document>

namátkově a případně po dohodě s odsouzeným kontrolovat způsob výkonu uvedených prací i další rozhodné skutečnosti též jiným způsobem (například informacemi od kontaktní osoby na obecním úřadě, návštěvou rodiny odsouzeného, rozmluvou s jeho přáteli nebo ověřením plnění jeho závazků vůči osobě poškozené jeho trestným činem). Průběžným jednáním s odsouzeným, s osobami z jeho blízkého sociálního okolí a s poškozeným (byla-li nějaká osoba jeho trestným činem poškozena), jakož i osobním šetřením v místě bydliště odsouzeného je probační úředník povinen zjišťovat jaká je jeho aktuální životní situace, jaké zdroje obživy má a jaká je perspektiva jeho dalšího společenského uplatnění, stejně jako to, jak plní své povinnosti v rámci nařízeného výkonu trestu obecně prospěšných prací. Kontrolu výkonu trestu obecně prospěšných prací nelze omezovat na periodicky se opakující setkání s odsouzenými na pracovišti Probační a mediační služby. Při práci s odsouzenými mohou probační úředníci využívat možnosti upozornit je na možné důsledky porušení stanoveného režimu výkonu trestu obecně prospěšných prací a případně jim dát neformální výstrahu, zároveň musí důsledně dbát své povinnosti informovat neprodleně soud o porušení podmínek, povinností a omezení stanovených odsouzenému.<sup>165</sup>

Dlouhodobým problémem z pohledu probačního úředníka je občasná nedůslednost poskytovatelů ve vedení administrativy obecně prospěšných prací, nerespektování domluvených pravidel a termínů, včetně nedokonalé kontroly odsouzených. Domnívám se, že i v této oblasti můžeme spatřovat určité korupční riziko (např. připisování hodin, které odsouzený neodpracuje, výkon trestu jinou osobou). Obdobný názor vyslovil i JUDr. Jan Lata. Ph.D.,<sup>166</sup> který hodnotí přetrvávající problémy s trestem obecně prospěšných prací, „kdy stále existují četné případy (finančně podpořených) dohod mezi odsouzeným a osobou přidávající práci o potvrzení o odpracování stanoveného počtu hodin, popř. (opět za úplaty) zajišťování jiných osob, které trest za odsouzeného vykonávají.“<sup>167</sup> Tyto případy lze eliminovat důslednou a intenzivní kontrolou výkonu trestu, ale také častějšími návštěvami poskytovatelů, v tomto jsem pesimistou a za současného

---

<sup>165</sup> Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7To 291/2001, [SR 12/2001 str. 441], dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document>

<sup>166</sup> JUDr. Jan Lata Ph.D. je státním zástupcem Nejvyššího státního zastupitelství

<sup>167</sup> LATA, Jan, et.al. Tresty alternativní a nepodmíněné. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1, s. 8-22. ISSN 1214-3758

personálního stavu zaměstnanců Probační a mediační služby je nereálné dosáhnout požadovaného stavu.

V praxi nastávají případy, kdy odsouzený z jakéhokoli důvodu změni místo výkonu trestu a trest začne vykonávat u jiného poskytovatele, se kterým se dohodl, bez toho, aby o této změně byl informován soud. Výběr vhodné práce v rámci výkonu trestu není věcí svobodné volby odsouzeného. Druh prací, místo a dobu jejich provádění určuje soud usnesením o nařízení výkonu trestu, proti němuž není stížnost přípustná. Jestliže tedy druh a místo výkonu trestu byly odsouzenému závazně stanoveny usnesením soudu, měl tyto práce konat v souladu s tímto usnesením. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí upřesnil, že „Druh práce a místo jejich výkonu v rámci uloženého trestu obecně prospěšných prací určuje soud nařízením výkonu tohoto trestu. Odsouzený nemůže soudem stanovené podmínky výkonu tohoto trestu svévolně měnit, a pokud tak učiní a vykoná práce v rozporu s rozhodnutím soudu (např. pro jiný než určený obecní úřad), nelze takto vykonané práce pokládat za výkon nařízeného trestu obecně prospěšných prací.“<sup>168</sup>

Trestní zákoník umožňuje přeměnit trest obecně prospěšných prací vedle trestu odnětí svobody i na trest domácího vězení nebo peněžitý trest, ale také přeměnit peněžitý trest na trest obecně prospěšných prací. Zákonodárce tak rozšířil možnosti pro odsouzené nahradit trest jinou alternativou. Odborná veřejnost má na tuto možnost rozdílné názory. „Kritici této možnosti, vyčítají tvůrcům zákona, že tímto způsobem „nevýchovně“ nahrazují jednu alternativu alternativou druhou. Obdobný názor zastává i JUDr. Štěrba, který konstatuje, že „Toto řešení se nejeví jako příliš vhodné, neboť primárním účelem trestu obecně prospěšných prací (a také důvodem pro jeho zavedení) je nahrazování trestu odnětí svobody. Umožnění nahrazovat i jiné tresty trestem obecně prospěšných prací navíc v podstatě představuje ospravedlnění a potenciální umocnění efektu tzv. net wideningu, kdy soudy ukládají jeden alternativní trest namísto jiného alternativního trestu, čímž se vytrácí smysl těchto alternativ a nedochází ke

---

<sup>168</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003, uveřejněný pod číslem 2/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ECLI:CZ:NS:2003:4.TZ.16.2003.1, dostupné na [www.nsoud.cz](http://www.nsoud.cz)



snížení počtu vězňených osob.<sup>169</sup> Naopak zastánci této možnosti oceňují více kombinací alternativních sankcí, čímž se rozšiřuje portfolio možností při práci s konkrétním odsouzeným.<sup>170</sup> Trestní zákoník neposkytuje jasná pravidla pro jejich přeměnu. Důvodová zpráva nám neposkytuje žádné vodítko. Přepokládám, že postup soudu při této přeměně bude značně nejednotný a teprve praxe přinese jeho zpřesnění. „Systematickým výkladem lze dovodit, že samotné nezaplacení peněžitého trestu ve stanovené lhůtě samo o sobě nemůže vést k přeměně peněžitého trestu na domácí vězení nebo obecně prospěšné práce. Ustanovení § 343 odst. 1 trestního řádu je stále koncipováno tak, že předseda senátu musí nařídit vymáhání peněžitého trestu, jestliže ten nebyl ve stanovené lhůtě zaplacen. Přeměna peněžitého trestu na domácí vězení nebo obecně prospěšné práce by tedy měla představovat až subsidiární postup, když vymáhání peněžitého trestu nebylo úspěšné, nebo kdy by nařízení vymáhání bylo vyloučeno či by se již dopředu jevílo jako neúčelné (např. z důvodu špatných majetkových poměrů odsouzeného).“<sup>171</sup>

Pokud budu v případě přeměny trestu obecně prospěšných prací na peněžitý trest analogicky vycházet z ustanovení o peněžitém trestu, tento se ukládá v denních sazbách, které činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb. Denní sazba je stanovena v rozmezí 100 Kč až 50000 Kč. Počet denních sazeb soud určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. Výši jedné denní sazby peněžitého trestu stanoví soud se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Přitom vychází zpravidla z čistého příjmu, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den. Denní sazba může být také stanovena odhadem soudu. Peněžitý trest může být zaplacen v přiměřených měsíčních splátkách. Pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl tento trest vykonán, stanoví soud náhradní trest odnětí svobody až na čtyři léta.

Možným řešením je přepočet podle pravidla, kdy jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se rovná jednomu dni trestu domácího vězení popř. trestu odnětí svobody. V případě 150 hodin trestu obecně

---

<sup>169</sup> ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, 464 s. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9

<sup>170</sup> Podrobněji SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Studie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, 176 s. ISBN 978-80-7338-144-8

<sup>171</sup> ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9

prospěšných prací by se jednalo o 150 denních sazeb peněžitého trestu. „Protože zákon nestanoví žádné přepočtové pravidlo mezi peněžitým trestem a trestem obecně prospěšných prací, lze pouze orientačně vycházet z toho, že nejvyšší výměra obecně prospěšných prací, tj. 300 hodin odpovídá 300 dnům odnětí svobody, a že nejvyšší počet denních sazeb, tj. 730 odpovídá počtu dní ve dvou letech. Ve výsledku lze dovodit, že k přeměně peněžitého trestu na obecně prospěšné práce by v zásadě nemělo docházet v případech, kdy soud při ukládání peněžitého trestu stanovil počet denních sazeb nad 300.“<sup>172</sup>

V praxi jsem se setkal s postupem okresního soudu, který původně uložil pachateli za přečin maření úředního rozhodnutí a vykázání peněžitý trest ve výměře 20000 Kč, tedy 40 denních sazeb po 500 Kč, přičemž pro případ, že by tento trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovil soud náhradní trest odnětí svobody na 2 měsíce a vedle tohoto trestu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel. Následně byl zbytek peněžitého trestu ve výši 15800,- Kč přeměněn na trest obecně prospěšných prací ve výměře 100 hodin. V odůvodnění se již soud nezabýval skutečnostmi, na základě kterých dospěl k výměře 100 hodin obecně prospěšných prací. Dále soud konstatuje, že pokud pachatel přeměněný trest obecně prospěšných prací nevykoná nebo se bude vyhýbat jeho nástupu, vystavuje se nebezpečí rozhodnutí o výkonu takového trestu, kdy každá započatá 1 hodina nevykonaného trestu se počítá za 1 den odnětí svobody.

S tímto posouzením nemohu souhlasit, neboť přeměnou peněžitého trestu na trest obecně prospěšných prací ve výměře 100 hodin je odsouzenému zpřísněn původně uložený náhradní trest odnětí svobody v trvání 2 měsíců. Pokud by odsouzený naplnil podmínky pro přeměnu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody, soud by mu uložil (pokud vycházím z konstatování v odůvodnění usnesení) 100 dnů odnětí svobody (tedy více jak 2 měsíce náhradního trestu odnětí svobody). Je otázkou, jaký postup zvolí soud, pokud k této přeměně dojde. Zatím odsouzenému běží zákonná lhůta pro vykonání trestu obecně prospěšných prací.

---

<sup>172</sup> Tamtéž

Obdobnou problematikou se zabýval také Mgr. Ondřej Morkovin,<sup>173</sup> který konstatuje, že „dle novelizovaného § 69 trestního zákoníku není na zvážení soudu, zda peněžitý trest přemění na trest domácího vězení či obecně prospěšné práce nebo rovnou na náhradní trest odnětí svobody, nýbrž je povinen vždy postupovat tak, že nejdříve nařídí přeměnu na jednu z alternativ podle druhého odstavce § 69 trestního zákoníku a teprve poté, když odsouzený neplní ani podmínky výkonu jednoho z těchto trestů, může jej přeměnit na náhradní trest odnětí svobody. Ustanovení odstavce 2 § 69 trestního zákoníku totiž dává v případě, že odsouzený nevykoná ve stanovené lhůtě peněžitý trest, jen dvě možnosti: 1) přeměnit jej v trest domácího vězení, nebo 2) přeměnit jej v trest obecně prospěšných prací, přičemž v odstavci 3, který umožňuje přeměnu na trest odnětí svobody, je zcela jednoznačně vyjádřeno, že „jestliže pachatel v době od přeměny peněžitého trestu v trest domácího vězení nebo trest obecně prospěšných prací do skončení výkonu tohoto trestu nevede řádný život, vyhýbá se nástupu jeho výkonu ... soud jej přemění v náhradní trest odnětí svobody uložený podle odst. 1.“ Žádné další ustanovení, které by umožňovalo přeměnu peněžitého trestu v náhradní trest odnětí svobody, přitom v trestním zákoníku obsaženo není.

Je zajímavé, že § 69 odst. 2 umožňuje dle písmene a) přeměnit peněžitý trest na trest domácího vězení za splnění podmínek § 60 odst. 1, tedy odkazuje na obecné podmínky pro ukládání trestu domácího vězení jako trestu primárního, zatímco pod písmenem b), kde je upravena přeměna na trest obecně prospěšných prací, se neuvádí, že by se tak mělo stát pouze za splnění stejných podmínek, které jsou nutné pro uložení trestu obecně prospěšných prací jako trestu primárního. Žádný odkaz na § 62 se zde nenachází.

Pokud důsledně vyjdeme ze znění odstavce 3 a připustíme, že před přeměnou peněžitého trestu na náhradní trest odnětí svobody je soud povinen nejdříve postupovat podle odstavce 2, musíme se vypořádat se skutečností, že peněžitý trest lze uložit na rozdíl od trestu domácího vězení a obecně prospěšných prací nejen za přečin, ale i za zločin. Pokud by tedy odstavec 2 písm. b) odkazoval na splnění obecných podmínek pro ukládání trestu obecně prospěšných prací jako trestu primárního, zbyla by množina peněžitých trestů, které by nebylo možné přeměnit ani na trest domácího vězení, ani na trest obecně prospěšných prací.

---

<sup>173</sup> Mgr. Ondřej Morkovin je právním čekatelem Okresního státního zastupitelství v České Lípě

Proto, zřejmě záměrně, zákonodárce zvolil takové řešení, že úmyslným vynecháním odkazu na obecné podmínky pro ukládání trestu obecně prospěšných prací jako trestu primárního v odstavci 2 písm. b), umožnil přeměnu peněžitého trestu na trest obecně prospěšných prací i v případech, kdy je třeba přeměnit peněžitý trest odsouzenému, u něž tyto obecné podmínky splněny nejsou.

Typickým příkladem, kdy bude nutné využít toho, že nemusí být splněny obecné podmínky pro ukládání trestu obecně prospěšných prací, bude právě situace, kdy je třeba přeměnit peněžitý trest uložený za zločin, v úvahu však připadají i další, např. jde-li o pachatele, kterému byl trest obecně prospěšných prací v posledních třech letech přeměněn na trest odnětí svobody.

Zákonodárce tímto způsobem musel postupovat proto, že když před přeměnou peněžitého trestu na náhradní trest odnětí svobody stanovil povinnost přeměnit jej nejprve na jednu z alternativ dle § 69 odst. 2 trestního zákoníku, musel zároveň zajistit to, aby neexistoval žádný peněžitý trest, u kterého by jakékoliv další podmínky bránily jeho přeměně v alespoň jednu z možností dle druhého odstavce § 69.<sup>174</sup>

Jaký bude postup při přeměně obecně prospěšných prací na peněžitý trest? Trestní zákoník nepodává jasná pravidla pro přepočítání hodin na peněžitý trest, bude záležet na jednotlivých soudech a jejich interpretaci práva. Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku uvádí „U náhrady peněžitého trestu bylo uvažováno i o možnosti vedle náhradního trestu odnětí svobody stanovit i možnost odvrátit výkon peněžitého trestu náhradou ve formě obecně prospěšných prací. Také tato možnost nakonec do osnovy nebyla zapracována vzhledem k tomu, že uložení trestu obecně prospěšných prací by mělo být zvažováno s ohledem na § 62 a násl. a zejména § 68 odst. 6 prioritně před uložením peněžitého trestu, a také s ohledem na možnou výši peněžitého trestu stanovenou na základě denních sazeb (srov. § 68 odst. 1, 2), která by při vyšším peněžitém trestu byla obtížně nahraditelná výkonem obecně prospěšných prací.“<sup>175</sup> Novela trestního zákoníku provedená zákonem č. 390/2012 Sb. původně směřovala pouze k úpravě institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, legislativním procesem do ní byly vloženy nové ustanovení týkající se přeměny peněžitého trestu na

<sup>174</sup> MORKOVIN, Ondřej. Přeměna peněžitého trestu po novele č. 390/2012 Sb. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 11-12, str. 268. ISSN 1213-5313

<sup>175</sup> Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

obecně prospěšné práce nebo domácí vězení. V tomto duchu je zpracována i důvodová zpráva k této novele, která neposkytuje žádné vykládací pravidlo k mechanismu přeměny.

Domnívám se, že soud může zvolit pravidla používaná pro přeměnu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody, tedy 1 hodina obecně prospěšných prací se rovná 1 dni odnětí svobody a v tomto případě 1 denní sazba peněžitého trestu. Výše denní sazby se určí podle stanovených pravidel uvedených v § 68 odst. 3 a odst. 4 trestního zákoníku. Zároveň soud stanoví náhradní trest odnětí svobody, který nesmí být přísnější než trest, který odsouzenému hrozí v případě přeměny obecně prospěšných prací na odnětí svobody.

## **6. Závěr**

Ve zpracované diplomové práci jsem se pokusil přiblížit problematiku trestu obecně prospěšných prací a to jak z pohledu historického, tak i současné právní úpravy a jeho praktické aplikace. V práci se snažím postihnout zásadní judikaturu soudů související s tímto druhem trestu. Pro názornost jsem zmínil několik zahraničních úprav tohoto trestu. V úvodu diplomové práce jsem si dal za cíl zmapovat trest v historických souvislostech a poukázat na praktické problémy při jeho realizaci včetně nejdůležitějších soudních rozhodnutí. Postupem doby byla některá judikatura překonána, jiná byla upřesněna.

Z historického vývoje je patrné, že práce se prolíná výkonem trestu od nepaměti v různých formách a způsobech. Také současná zahraniční úprava reflektuje práci v různých podobách, ať již jako samostatný trest např. Slovensko, Nizozemí, Skotsko, ale i Rusko a jako povinnost, která je ukládána v rámci uloženého trestu např. Rumunsko, Rakousko.

Naše úprava tohoto trestu používá kombinaci obou variant a záleží na konkrétním případě. Obecně prospěšné práce lze uložit jako trest (popř. trestní opatření v případě mladistvého) a to i jako trest samostatný bez nutnosti uložení jiného trestu, ale také jako povinnost, kterou soud může uložit odsouzenému v případě podmíněného propuštění z výkonu trestu. Mladistvému lze uložit výchovnou povinnost, aby bezplatně ve volném čase vykonal společensky prospěšnou činnost určitého druhu. Je s podivem, že od zavedení tohoto trestu do

právního řádu České republiky není vyřešena otázka náhrady škody a vzniku úrazů při výkonu trestu.

Samotná aplikace trestu v praxi přináší určité nejasnosti, ke kterým přispěl i zákonodárce svojí nedokonalou právní úpravou. Konkrétně mám na mysli možnost přeměny trestu obecně prospěšných prací na peněžitý trest a opačně. Zákon nestanoví jasná pravidla pro jejich přeměnu a dává tak prostor pro různé interpretace práva, což ve svém důsledku vede k nejistotě pachatele a možnosti porušení jeho práv. Teprve budoucí rozhodovací praxe soudů přinese odpověď, na kolik jsou tyto obavy důvodné. Nejsem zastáncem rozšiřování alternativních možností v případě trestu obecně prospěšných prací. Možnost přeměny na peněžitý trest a naopak z mého pohledu není výchovné. Takto přeměněné tresty u odsouzených neplní svůj účel, dochází k prodloužení doby, která uplynula od spáchaného trestného činu a výkonu trestu, vážnost trestní justice v očích odsouzených je snižována a bohužel se snižuje i v očích široké veřejnosti. Určité výjimky vidím u prvopachatelů, kdy může dojít k uložení nevhodného trestu. Také prodloužení doby výkonu trestu na 2 roky se nejeví jako vhodné a spíše způsobuje problémy. Osobně bych preferoval možnost, aby soud při rozhodování o trestu zároveň stanovil konkrétní dobu, do kdy má odsouzený trest vykonat s přihlédnutím k osobě odsouzeného a jeho rodinným, pracovním a osobním poměrům. Tyto okolnosti by obligatorně u trestu obecně prospěšných prací zjišťovala Probační a mediační služba, která by následně předkládala soudu zprávu bez ohledu, zda je rozhodováno v hlavním líčení nebo probíhá řízení před samosoudce.

K bezproblémovému výkonu samotného trestu je potřeba úzká spolupráce poskytovatelů a Probační a mediační služby. Jsem si vědom toho, že někteří poskytovatelé (zejména obce) tuto činnost vnímají jako zátěž, se kterou jsou spojeny další problémy. Odsouzení jsou nespolehliví a výkon trestu není prováděn pravidelně, popř. v domluvených termínech. Proto je nutné od prvopočátku nastavit jasná pravidla výkonu trestu a jeho kontroly. Ze strany probačního úředníka se „snažit nutit“ poskytovatele k dodržování nastavených pravidel. Přesto se vyskytnou případy, kdy výkon trestu bude problematický, popř. může dojít ke korupčnímu jednání. K minimalizaci těchto problémů by mohly přispět častější fyzické kontroly výkonu trestu ze strany probačních

úředníků. Za současné personální situace u Probační a mediační služby bude trvat ještě několik let, než bude dosaženo požadovaného stavu.

Nevýhodu spatřuji také v nedostatku poskytovatelů, což se může projevit zejména v menších obcích a příhraničních oblastech. Výsledkem je, že odsouzený musí za trestem dojíždět, což způsobuje další problémy a od prvopočátku je výkon trestu problematický. Možným řešením je stanovit povinnost u každého předpokládaného trestu obecně prospěšných prací zjistit podmínky pro jeho výkon, tak jak v současné době stanoví zákon v případě rozhodnutí trestním příkazem.

I přes občasné problémy a nejasnosti lze konstatovat, že trest obecně prospěšných prací si za dobu své existence v právním řádu vybudoval pevné místo v hierarchii trestů. Význam tohoto trestu je zdůrazněn i Rámcovým rozhodnutím Rady Evropské unie,<sup>176</sup> které upravuje pravidla pro vzájemné uznávání rozsudků a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty.

K diplomové práci jsem pro názornost přiložil možný vzor dohody o výkonu trestu obecně prospěšných prací.

---

<sup>176</sup> Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV, ze dne 27. listopadu 2008, o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty

## Summary

This thesis deals with the issue of Community Service Sentence from the historical and theoretical perspective, as well as it points out the practical problems connected with enforcement of this sentence. As the personality of each man is unique so the enforcement of the sentence is unique too. It is necessary to use clearly defined legal conditions for successful application of this sentence into practice. On the other hand the compliance of the conditions itself doesn't mean proper enforcement of the sentence.

To achieve smooth course is necessary to provide functional quadrilateral interdependent and affecting relationship between a court, a probation officer, a provider and at last an offender. The role of these individual subjects in this relationship must be clearly defined. There is no other way how to achieve smooth enforcement of the sentence without the mutual respect, support and cooperation.

Although the Community Service Sentence is widely used, frequent problems appear both at sentencing and its enforcement. These problems are related to its gradual development and formation, what a large number of judicature in this field testify about. The aim of the thesis is to define current legislation of the Community Service Sentence, to point out the most important court decisions and finally to sum up it all together into one unit.

The first part of the thesis is focused on the historical development of this sentence. The second one deals with the current legislation and together with the fourth part, which is about practical problems at sentencing and enforcement, is supplemented by case law and reflections *lege ferenda*. There are some descriptions of foreign modifications in the third part of this work.

In conclusion we can say that, despite all the pitfalls, that accompany this punishment, Community Service sentence is firm and irreplaceable in our legislation.



## Seznam použité literatury:

### Monografie a sborníky

1. ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Vlasta MAKARIUSOVÁ a Vojtěch SEDLÁČEK. *Sociální ochrana*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1998, 194 s. ISBN 80-859-8197-1
2. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 343 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3800-239
3. VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 694 s. ISBN 978-80-7380-257-8
4. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. Beckovy právnické učebnice. Praha: C.H. Beck, 2012, 921 s. ISBN 978-80-7179-082-2
5. FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8,
6. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Velké komentáře. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, 1285 s. ISBN 978-80-7400-109-3
7. ADAMOVIČ, Karolina. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Dokumenty (Aleš Čeněk). Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 359 s. ISBN 80-86898-04-0
8. SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, 468 s. ISBN 80-717-9350-7
9. SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Právní rámec alternativního řešení trestních věcí*. Díl první, svazek 64. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2001, 607 s.
10. SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Studie. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014, 176 s. ISBN 978-80-7338-144-8
11. GIBB, Alex a Peter DUFF. *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, 83 s. ISBN 80-733-8014-5
12. *Nizozemský trestní zákon a předpisy související*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 199 s. ISBN 80-733-8054-4
13. VÁLKOVÁ, Helena, Stanislav RIZMAN a Alexander SOTOLÁŘ (eds.). *K vybraným otázkám novel trestních kodexů: sborník příspěvků, závěrů a doporučení ze semináře s mezinárodní účastí : Srní, 15.-17.11.1995*. 1. vyd.

Bonn: Deutsche Bewährungs-, Gerichts- und Straffälligenhilfe, 1996. Ediční řada Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici. ISBN 80-902-1991-8

14. SEBBA, Leslie, Menachem HOROVITZ a Ruth GEVA. *Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005, 108 s. ISBN 80-733-8036-6
15. GRECH, Jean Paul. *Criminal justice systems in Europe and North America*. Monsey, NY: Crimininal Justice Press [distributor], 2006, 120 s. ISBN 95-253-3322-1
16. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9

### Odborné články

1. Alternativní opatření k trestu odnětí svobody. *České vězeňství*. 1995, č. 2, 32 s. ISSN 1213-9297
2. GŘIVNA, Tomáš, ŘÍHA, Jiří. Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 vyhlášená pod č. 1/2013 Sb. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 2, 29 s. ISSN 1213-5313
3. KALMTHOUT, A. M., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí, *Právní rozhledy*, 2013, č. 12, 620, ISSN 1210-6410
4. MLSNA, Petr; GŘIVNA, Tomáš. Nucená práce z pohledu ústavního, mezinárodního a trestního práva. *Právní rozhledy*, 2011, č. 21. s. 772-774. ISSN 1210-6410.
5. URBÁNEK, Jindřich. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice. *Trestněprávní revue* 2001. s. 200. ISSN 1213-5313
6. VÁLKOVÁ, Helena, SUCHÝ, Oldřich. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy* 1996, č. 4, s. 151. ISSN 1210-6410
7. OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, KALMTHOUT, Anton M. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy* 1997, č. 12, s. 620. ISSN 1210-6410, s. 620
8. ŠÁMAL, Pavel. Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 9, s. 199. ISSN 1213-5313
9. LATA, Jan, et.al. Tresty alternativní a nepodmíněné. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1, s. 8-22. ISSN 1214-3758
10. MORKOVIN, Ondřej. Přeměna peněžitého trestu po novele č. 390/212 Sb. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 11-12, str. 268. ISSN 1213-5313

11. NICHIFOR, Elena. The Probation Service in Romania: New challenges for a probation system. *EuroVista: Probation and Community Justice* [online]. 2012, 3(3) [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://euro-vista.org/wp-content/uploads/2015/06/The-Probation-Service-in-Romania-New-challenges-for-a-probation-system.pdf>

## **Ostatní použité prameny**

### **Ústavní normy**

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
2. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

### **Zákony**

1. Zákon č. 19/1855 ř. z., Vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech
2. Zákon č. 43/1872 ř. z., jenž se týče vykonávání trestů na svobodě ve vazbě o samotě a zřizování komisí pro vykonávání trestů
3. Zákon č. 108/1873 ř. z., o jímžto se vydávají nařízení dle policejního práva trestního proti zahalečům a tulákům
4. Zákon č. 87/1885 ř. z., jímž poskytuje se příspěvek ze státních peněz k nákladům na novou donucovací pracovnu, která v arcivévodství Rakouském pod Emží od země bude zřízena
5. Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
6. Ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. Věst. čsl., o obnovení právního pořádku
7. Zákon č. 15/1947 Sb., ze dne 13 února 1947, o stíhání černého obchodu a podobných pletich
8. Zákon č. 247/1948 Sb., ze dne 25. října 1948, o táborech nucené práce
9. Zákon č. 86/1950 Sb., ze dne 12. července 1950, trestní zákon
10. Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
11. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
12. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
13. Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon
14. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8
15. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů
16. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

17. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)
18. Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
19. Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
20. Zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
21. Zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
22. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
23. Zákon č. 40/2009 S., trestní zákoník
24. Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku
25. Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
26. Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
27. Zákon č. 390/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a některé další zákony
28. Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013, vyhlášená pod č. 1/2013 Sb.

#### **Podzákoné právní normy**

1. Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací a službách ve veřejné správě
2. Vyhláška Ministerstva financí č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání ve znění pozdějších předpisů
3. Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001, č. j. 505/2001-org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

#### **Judikatura Ústavního soudu**

1. Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 884/09 ze dne 3. 9. 2009 (N 195/54 SbNU 403)

## Judikatura obecných soudů

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2001, sp. zn. 5 Tz 38/2001
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2001, sp. zn. 3 Tz 143/2001
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2002, sp. zn. 5 Tz 3/2002
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. února 2003, sp. zn. 4 Tz 6/2003
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. 4 Tz 34/2007
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. srpna 2010, sp. zn. 4 Tz 53/2010
10. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2012, sp. zn. 8 Tz 41/2012
11. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2013, sp. zn. 4 Tz 104/2012
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 1998, sp. zn. 7Tz 138/98
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 41/2001
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1086/2002
16. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2007, sp. zn. 8 Td 32/2007
17. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2007, sp. zn. 4 Tz 33/2007
18. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2007, sp. zn. 5 Tdo 1312/2007
19. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 11 Td 16/2009
20. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2010, sp. zn. 11 Td 11/2010
21. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2013, sp. zn. 8 Tdo 197/2013
22. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. července 2001, sp. zn. 7 To 291/2001
23. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. ledna 2010, sp. zn. 8 Tdo 1430/2009
24. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2007, sp. zn. 8 Tdo 872/2007
25. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2004, sp. zn. 7 Cmo 306/2003
26. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 5. 2011, sp. zn. 7 To 156/2011

27. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7To 291/2001
28. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 7 To 311/2001
29. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 23. 3. 2010, sp. zn. 13 To 147/2010

### **Další prameny**

1. Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV, ze dne 27. listopadu 2008, o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty
2. Trestní kolegium Nejvyššího soudu schválilo dne 12. 2. 2014 pod sp. zn. Ts 43/2012 sjednocující materiál nazvaný „Zhodnocení praxe soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí v letech 2010 a 2011“
3. Zpráva č. 1350 výboru ústavně-právního a rozpočtového k usnesení senátu (tisk sněm. 1223) o vládním návrhu zákona (tisk sněm. 445 a 476) o zřízení nucených pracovních kolonií a o změně některých ustanovení trestního práva
4. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
5. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
6. Spolková sbírka zákonů č. 80/1965, o odpovědnosti zaměstnanců
7. Spolková sbírka zákonů č. 631/1975, trestní řád
8. Trestný zákon č. 300/2005 Z.z.
9. Zákon č. 528/2005 Z.z., o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nehorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce)
10. Zákon č. 5/2004 Z.z., o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
11. Švýcarský trestní zákoník stav k 01. 01. 2014

12. Уголовный кодекс Российской Федерации N 63-ФЗ

13. Федеральный закон N 420-ФЗ